

Allochtonen in Nederland
2001

Voorwoord

Voor u ligt de zevende uitgave van de CBS-publicatie *Allochtonen in Nederland*. Deze publicatie is bedoeld voor iedereen die beroepshalve of anderszins geïnteresseerd is in de leefsituatie van allochtonen in de Nederlandse samenleving. In deze jaarlijks verschijnende publicatie wordt bijzondere aandacht geschonken aan de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden van de Nederlandse overheid. In de editie 2001 zijn voor het eerst ook gegevens opgenomen over allochtonen van de derde generatie.

De publicatie is samengesteld op verzoek van en mede gefinancierd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De Directeur-Generaal van de Statistiek,

Ir. drs. R.B.J.C. van Noort

Voorburg/Heerlen, november 2001

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Drs. R.L. Vellekoop
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek - Facilitair Bedrijf

Inlichtingen

Tel. (045) 570 70 70
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2001.
Verveelvoudiging voor eigen gebruik of intern gebruik toegestaan.
Bronvermelding is verplicht.

Prijzen zijn excl. administratie- en verzendkosten.
Prijs: f 29,50 (€ 13,39)
Kengetal: B-52
ISSN 1383-7311
ISBN 9035729153

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2000–2001	= 2000 tot en met 2001
2000/2001	= het gemiddelde over de jaren 2000 tot en met 2001
2000/'01 ¹⁾	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enzovoort, beginnend in 2000 en eindigend in 2001
1990/'91–2000/'01 ¹⁾	= boekjaar enz., 1990/'91 tot en met 2000/'01

¹⁾ 2000/'01 betreft het boekjaar 2000/2001.

In geval van afronding kan het voorkomen, dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.
Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Inhoud

Voorwoord	3
Artikelen	
1. Samenvatting allochtonen in Nederland 2001	9
2. Allochtonen, een jonge en groeiende bevolkingsgroep	11
3. Spreiding van niet-westerse allochtonen over Nederland	23
4. Grote verschillen examenresultaten autochtonen en niet-westerse allochtonen	31
5. Niet-westerse allochtonen prestatiegericht?	37
6. Allochtonen op de arbeidsmarkt	43
7. Allochtonen en autochtonen met uitkeringen	51
8. Veel niet-westerse allochtone huishoudens met laag inkomen	55
9. Levensloop van jonge allochtonen	63
10. De niet-westerse derde generatie	75
Tabellen	
A. Bevolking	82
B. Onderwijs	94
C. Arbeid	105
D. Inkomen	110
E. Uitkeringen	115
Begrippen	121

1. Samenvatting

De publicatie Allochtonen 2001 richt zich op de leefsituatie van de (niet-westerse) allochtonen in Nederland en vergelijkt deze met de autochtone bevolking. Onderwerpen die aan bod komen zijn onder meer demografie, spreiding, arbeid, inkomen en onderwijs. Daarbij wordt aandacht geschonken aan verschillen tussen de eerste en tweede generatie allochtonen en aan de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden in de Nederlandse samenleving.

Bevolking, levensloop, demografie en spreiding

Van 1995 op 2001 is het aantal niet-westerse allochtonen toegenomen van 1,1 miljoen tot 1,5 miljoen. Het aandeel niet-westerse allochtonen komt daarmee op 9% van de Nederlandse bevolking. De verwachting is dat in 2010 er 2 miljoen niet-westerse allochtonen in Nederland zullen zijn. Deze groei zal volgens de prognose circa twee derde van de totale bevolkingsgroei in Nederland voor z'n rekening nemen.

De toename van het aantal allochtonen heeft niet geresulteerd in een grotere spreiding binnen Nederland. In de vier grote steden wonen relatief de meeste niet-westerse allochtonen. In Amsterdam is hun aandeel het grootst. Tevens zitten de vier grote steden bij de top tien van gemeenten waar de toename van het aantal niet-westerse allochtonen van 1998 op 2000 relatief het grootst is geweest. De sterkste toename vond overigens plaats in Almere. Ook de spreiding binnen de vier grote steden is afgenomen van 1998 op 2000. Een uitzondering hierop vormt de gemeente Rotterdam waar de niet-westerse allochtonen minder geconcentreerd wonen dan in 1998.

Niet-westerse allochtonen vormen een jonge bevolkingsgroep. Van de tweede generatie is in 2000 meer dan 80% jonger dan twintig jaar, tegen 15% van de eerste generatie. Allochtone jongeren gaan vaak al op jonge leeftijd uit huis. Zij beginnen dan ook eerder aan een zelfstandig bestaan dan autochtone jongeren. De kinderen van de tweede generatie allochtonen zijn autochtoon, althans volgens de definitie van het CBS. Los van de vraag of personen van de derde generatie al dan niet als allochtoon moeten worden beschouwd, is het nuttig om vast te stellen om hoeveel personen het gaat. Op basis van de bevolkingsstatistiek is de omvang van de derde generatie binnen zekere grenzen af te bakenen. In 2000 lag het aantal niet-westerse allochtonen van de derde generatie tussen de 24 en 26 duizend.

Werkloosheid, arbeid, uitkeringen en inkomen

Niet-westerse allochtonen hebben geprofiteerd van de economische voorspoed van de afgelopen jaren. Tussen 1995 en 2000 is het percentage werkloze allochtonen sterk gedaald. Verhoudingsgewijs is de positie van de niet-westerse allochtonen echter maar weinig verbeterd. Zowel in 1995 als in 2000 is de werkloosheid onder allochtonen bijna 4 keer zo hoog als onder de autochtonen. De nakomelingen van immigranten hebben overigens een betere positie op de arbeidsmarkt dan de immigranten zelf. Ook zijn niet-westerse allochtonen met een hogere opleiding minder vaak werkloos dan die met een lage opleiding.

Vooraf onder niet-westerse allochtonen van de eerste generatie hebben relatief veel mensen een uitkering, zoals bijstand, WW en WAO. De tweede generatie heeft slechts een fractie vaker een uitkering dan de autochtonen. Zowel de grotere werkloosheid als het hoge aandeel uitkeringen zijn van invloed op het inkomen. Huishoudens met een niet-westerse kostwinner hebben gemiddeld per jaar minder te besteden dan autochtone huishoudens. Verder hebben relatief drie keer zo veel niet-westerse huishoudens een laag inkomen.

Onderwijs

Hoe ziet de toekomst er voor de niet-westerse allochtonen uit? In dit licht is het interessant om de onderwijsresultaten te bekijken. Want we weten dat het hebben van een diploma en een hoge opleiding onder andere van invloed is op het hebben van werk en de hoogte van het inkomen.

Kijken we naar de resultaten van de brugklassers dan zien we bij de toetsen een achterstand bij de niet-westerse allochtonen. Ze scoren gemiddeld slechter op de Cito- en entreetoets. Ook hebben ze lagere cijfers op het kerstrapport dan autochtone brugklassers. Daarentegen besteden ze meer tijd aan huiswerk. Hierbij krijgen ze ook vaker hulp dan autochtone leerlingen. Allochtone kinderen lijken meer op presteren gericht dan autochtone brugklassers. Zo willen ze vaker de beste van de klas zijn. Daar komt nog bij dat hun ouders meer gespitst lijken op het goed presteren van hun kinderen dan autochtone ouders. Deze grotere prestatiedrang zien we terug bij de geslaagden van het havo en vwo. Van de niet-westerse scholieren die een havo of vwo-diploma haalt, stroomt een groter deel door dan bij de autochtonen. Tevens kiezen ze dan voor hogere schoolsoorten vergeleken met de autochtone scholieren. Wel moet opgemerkt worden dat het hier om een relatief klein deel van de niet-westerse scholieren gaat.

2. Allochtonen, een jonge en groeiende bevolkingsgroep

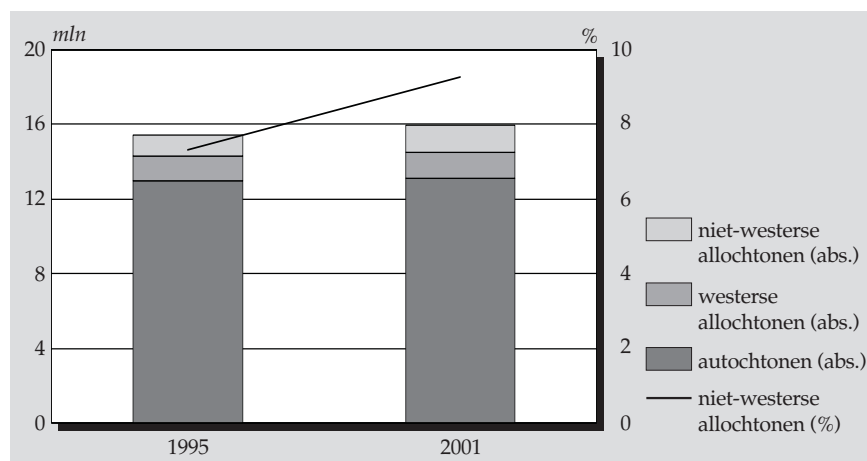
M. Alders

Een steeds groter deel van de Nederlandse bevolking is allochtoon. Vrijwel alle allochtone groepen zijn de afgelopen jaren in omvang toegenomen. Het aantal niet-westerse allochtonen is gestegen van 1,1 miljoen in 1995 tot 1,5 miljoen in 2001. Daarmee is hun aandeel toegenomen van 7% in 1995 tot 9% in 2001. Het aantal westerse allochtonen is gestegen van 1,3 miljoen in 1995 tot 1,4 miljoen in 2001. Van de grote groepen niet-westerse allochtonen steeg het aantal Antillianen en Arubanen met 36% het meest. Allochtone groepen die nog klein in omvang zijn, zijn relatief het sterkst gegroeid. Uitschieters zijn Afghanen en Irakezen. Niet-westerse allochtonen vormen een jonge bevolkingsgroep. Van de tweede generatie niet-westerse allochtonen is zelfs meer dan 80% jonger dan 20 jaar, tegen 15% van de eerste generatie. Het aantal niet-westerse allochtonen zal de komende jaren blijven groeien: naar verwachting tot 2 miljoen in 2010. De totale bevolking in Nederland groeit de komende tien jaar met een miljoen personen. Ongeveer twee derde van deze groei komt voor rekening van niet-westerse allochtonen.

Aantal allochtonen groeit gestaag

De bevolking van Nederland is het laatste decennium gegroeid van 15 miljoen eind 1990 naar 16 miljoen begin 2001. Een steeds groter deel van de Nederlandse bevolking is allochtoon.

2.1 Aandeel allochtonen in 1995 en 2001

Het aantal niet-westerse allochtonen in Nederland is van 1,1 miljoen in 1995 toegenomen tot 1,5 miljoen in 2001. Dit is met ruim 30% een toename van bijna een derde. Het aantal westerse allochtonen steeg in dezelfde periode met 5% beduidend minder sterk, van 1,3 miljoen in 1995 tot 1,4 miljoen in 2001. De allochtone bevolking is dan ook sneller toegenomen dan de totale bevolking. Het aandeel niet-westerse allochtonen is tussen 1995 en 2001 toegenomen van 7% naar 9%. Het percentage westerse allochtonen is nauwelijks veranderd en bedraagt momenteel 9%.

Migratiegeschiedenis in vogelvlucht

Allochtone groepen kennen een zeer verschillende migratiegeschiedenis. Dit heeft gevolgen voor de samenstelling van de verschillende groepen. Allochtonen van de eerste generatie zijn in het buitenland geboren en hebben zich als immigrant in Nederland gevestigd. Voor de tweede generatie allochtonen (de kinderen van immigranten) is de ontwikkeling van deze immigratie bepalend.

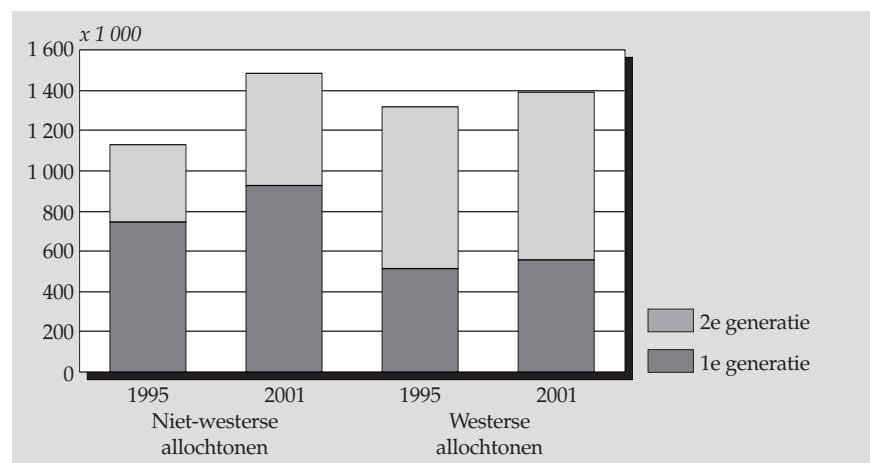
Om de ontwikkeling van de allochtone bevolking in perspectief te plaatsen, staan in een aantal kaders beknopte migratiegeschiedenissen.

Zowel de eerste als tweede generatie allochtonen is in omvang toegenomen. De eerste generatie groeit door immigratie. Gedurende de afgelopen zes jaar zijn bijna 700 duizend immigranten naar Nederland gekomen. De groep bestaat voor ongeveer een vijfde deel uit in Nederland geboren personen die naar hun geboorteland zijn teruggekeerd. Daarnaast is een deel van deze immigranten weer vertrokken.

De eerste generatie niet-westerse allochtonen nam per saldo toe van 746 duizend personen in 1995 tot 929 duizend personen in 2001.

De eerste generatie westerse allochtonen daarentegen is minder sterk toegenomen: van 517 duizend in 1995 tot 560 duizend in 2001. De oorzaak is een lagere immigratie van westerse allochtonen ten opzichte van de niet-westerse en ook het feit dat ze zich minder vaak permanent in Nederland vestigen.

2.2 Aantal westerse en niet-westerse allochtonen op 1 januari 1995 en 2001

De westerse en de niet-westerse eerste generatie zijn opgeteld goed voor een groei van zo'n 226 duizend personen.

In het kielzog van de eerste generatie is ook de tweede generatie allochtonen in omvang toegenomen. Het aantal niet-westerse allochtonen van de tweede generatie is tussen 1995 en 2001 gestegen van ruim 380 duizend tot ruim 550 duizend. De tweede generatie is met 170 duizend personen dan ook iets minder hard gegroeid dan de eerste generatie. Wel is het aandeel van de tweede generatie ten opzichte van de eerste generatie toegenomen tot 37% in 2001. In 1995 nam de tweede generatie nog met 25 duizend personen toe, in 2000 al met 32 duizend personen. Deze lichte tempoversnelling komt door de groei van de eerste generatie en bovendien doordat steeds meer niet-westerse allochtone vrouwen de vruchtbare leeftijd bereiken. Daar staat wel tegenover dat allochtone vrouwen gemiddeld steeds minder kinderen baren.

De tweede generatie westerse allochtonen is naar verhouding groot. Van de 1,4 miljoen westerse allochtonen behoort 60% tot de tweede generatie. Deze tweede generatie bestaat voor bijna 85% uit personen met een in het buitenland en een in Nederland geboren ouder. Daarentegen heeft 70% van de niet-westerse allochtonen van de tweede generatie juist twee in het buitenland geboren ouders.

Migratiegeschiedenis in vogelvlucht

Nederlands-Indië

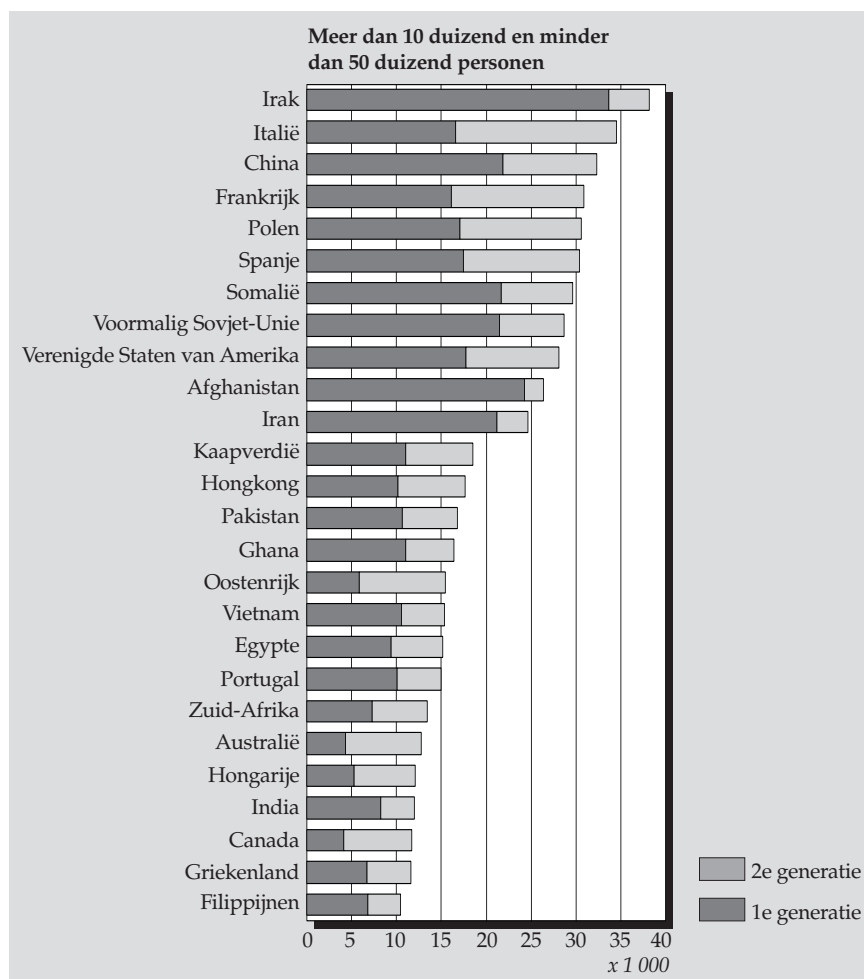
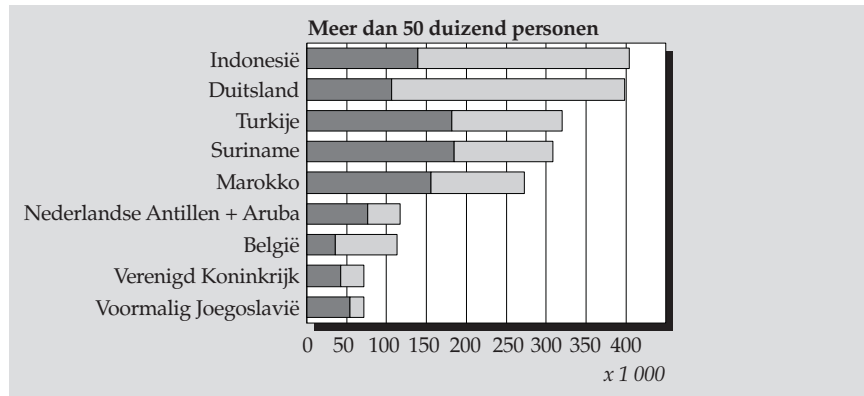
Kort na de Tweede Wereldoorlog kreeg Nederland voor het eerst te maken met een grote stroom immigranten, grotendeels afkomstig uit onze voormalige kolonie Nederlands-Indië. Na het beëindigen van de Japanse bezetting begon in deze regio een gewapende strijd voor onafhankelijkheid. Dit leidde in 1946 tot een migratiegolf van bijna 70 duizend personen.

In de jaren vijftig moest Nederland onder grote druk van de Verenigde Naties het huidige Indonesië zelfstandigheid geven. Dit leidde tot grote aantallen immigranten in 1950 en 1951. Het gedwongen vertrek van de overgebleven Nederlanders in 1958 en de succesvolle claim van Indonesië op Nieuw Guinea in 1962 brachten ons land opnieuw kleinere migratiegolven.

Snelle groeiers

De ontwikkelingen in de aantallen niet-westerse en westerse allochtonen geven slechts een beperkt inzicht in de ontwikkeling van de allochtone bevolking in Nederland. Het is zinvol onderscheid te maken naar herkomstgroepering. De grootste groepen allochtonen betreffen westerse allochtonen: Duitsers en personen uit voormalig Nederlands-Indië en Indonesië. Beide groepen bestaan uit ongeveer 400 duizend personen. Vooral de tweede generatie Duitsers is groot. De 'klassieke' niet-westerse allochtone groepen Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen en Arubanen vormen met grote afstand de grootste groepen niet-westerse allochtonen. Tezamen maken ze 70% uit van de niet-westerse allochtonen.

2.3 Aantal allochtonen op 1 januari 2001

De overige niet-westerse allochtone groepen zijn beduidend kleiner. Onder hen vormen de Irakezen met 38 duizend personen en de Chinezen met 32 duizend personen de grootste groepen.

Sommige van de groepen niet-westerse allochtonen hebben een nog korte geschiedenis in Nederland. In de jaren negentig zijn onder meer veel Somaliërs, Iraniërs, Irakezen en Afghanen als asielzoeker naar Nederland gekomen. Omdat ze nog niet zo lang in Nederland wonen, zijn er nog maar weinig kinderen in Nederland geboren. De tweede generatie is daarom maar klein. De tweede generatie Somaliërs is groter dan bijvoorbeeld de tweede generatie Irakezen, omdat de eerste groep al langere tijd in Nederland verblijft.

Vrijwel alle allochtone groepen zijn de afgelopen jaren in omvang toegenomen. Van de grote groepen niet-westerse allochtonen nam het aantal Antillianen en Arubanen de laatste jaren met ruim een derde toe: met bijna 35%. Allochtone groepen die nog klein in omvang zijn, zijn relatief het sterkst gegroeid. Uitschieters zijn Afghanen en Irakezen. Het aantal Afghanen vervijfvoudigde van 5 duizend in 1996 tot 26 duizend in 2001. Het aantal Irakezen is in dezelfde periode verdrievoudigd tot 38 duizend. Vooral het grote aantal asielzoekers dat afkomstig is uit deze landen is debet aan die toename. Andere sterke groeiers zijn allochtonen afkomstig uit Somalië, Iran en de voormalige Sovjetunie. Opvallend is dat juist de twee grootste groepen (westerse) allochtonen, Duitsers en personen uit voormalig Nederlands-Indië en Indonesië als enige in omvang zijn afgenomen. Een mogelijke verklaring hiervoor is, dat het bevolkingsgroepen zijn met relatief veel ouderen.

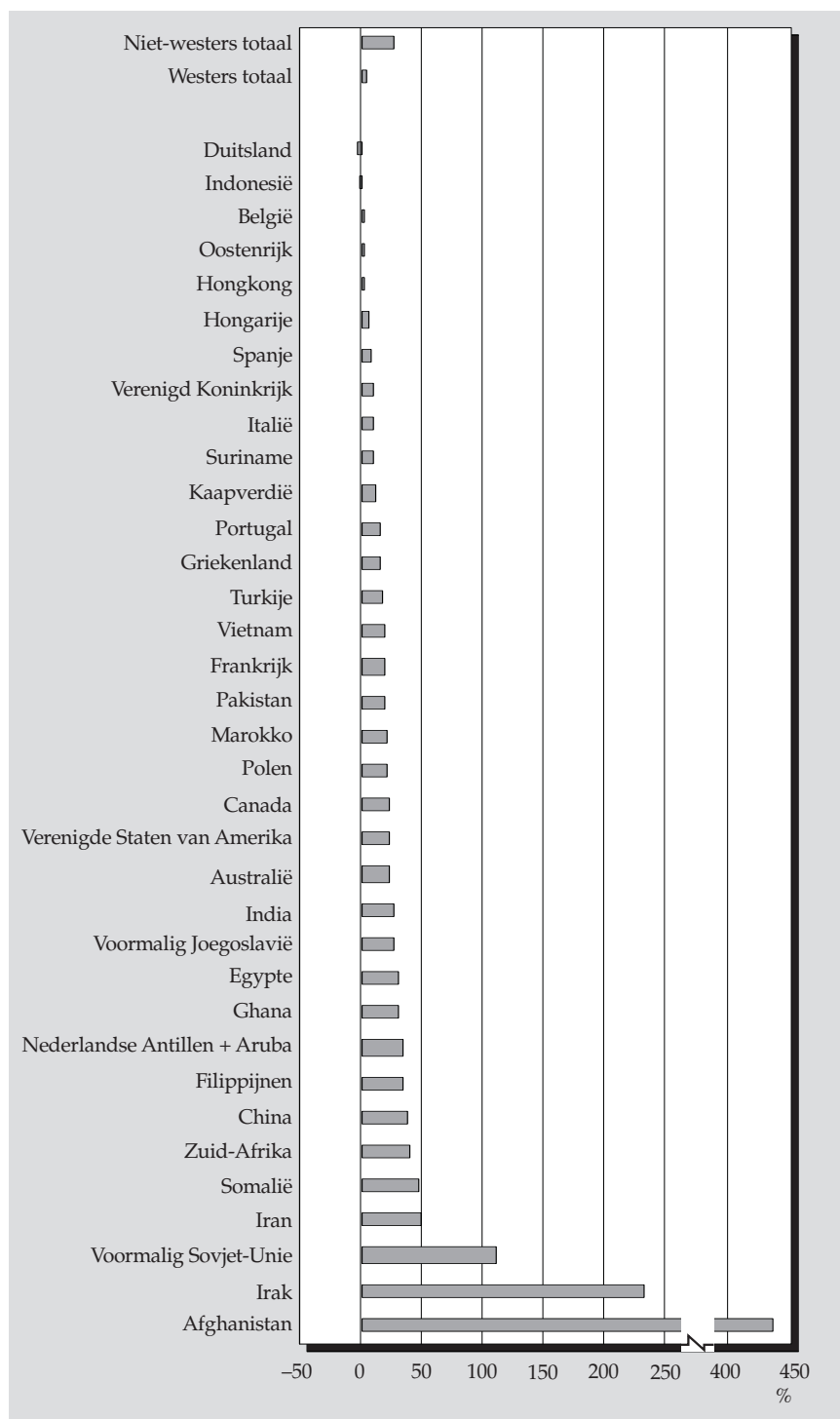
Migratiegeschiedenis in vogelvlucht

Zuid-Europa, Marokko en Turkije

De sterke economische groei in de jaren zestig en begin jaren zeventig in Nederland en andere West-Europese landen leidde tot een gebrek aan arbeidskrachten. Om dit tekort aan te pakken werden zogenaamde 'gastarbeiders' geworven in landen als Spanje, Portugal, Italië, Griekenland, Turkije en Marokko. De verwachting was dat deze vooral mannelijke arbeidskrachten slechts tijdelijk in Nederland zouden verblijven. Hoewel dit meestal wel het geval was bij de Spanjaarden en Italianen, vestigden met name Turken en Marokkanen zich permanent in Nederland.

Na het uitbreken van de oliecrisis in 1973 werd een einde gemaakt aan het werven van gastarbeiders. Toch zou in latere jaren de immigratie vanuit Turkije en Marokko niet stoppen. De arbeidsmigratie werd in de jaren tachtig en negentig gevolgd door een zogeheten gezinsvormende en gezinsherenigende migratie. Turkse en Marokkaanse vrouwen kwamen al dan niet met kinderen naar Nederland om zich voorgevoel bij hun echtgenoot te voegen. In de jaren negentig maakt deze gezinsherenigende migratie steeds meer plaats voor gezinsvormende migratie. Jonge Turken en Marokkanen komen naar Nederland voor een huwelijk met landgenoten die hier al wonen. Geschat wordt dat gezinsvormende migratie momenteel ongeveer de helft van de totale migratie uit deze landen vormt.

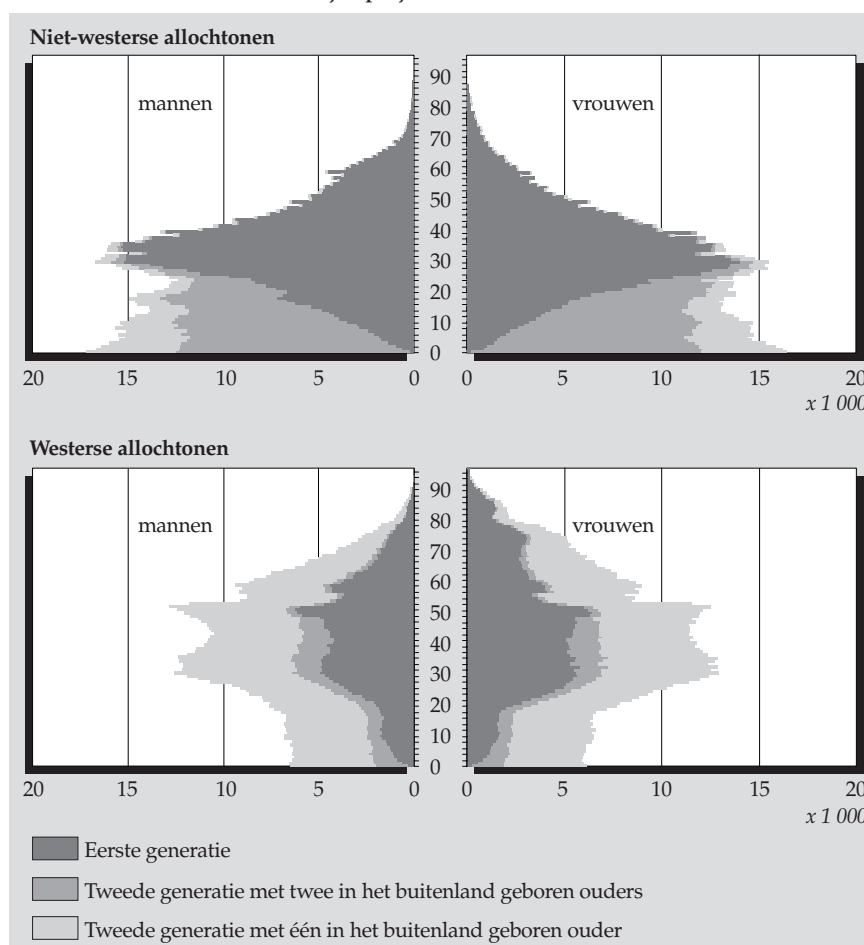
2.4 Verandering van allochtone groepen (> 10 000) tussen 1 jan. 1996 en 1 jan. 2001

Jonge allochtonen

Niet-westerse allochtonen vormen een jonge bevolkingsgroep. Op dit moment is 40% van de niet-westerse allochtonen jonger dan 20 jaar. Dit percentage is twee keer zo hoog als dat van westerse allochtonen en autochtonen. Van de tweede generatie niet-westerse allochtonen is zelfs meer dan 80% jonger dan 20 jaar, tegenover 15% van de eerste generatie. Bevolkingspiramides weerspiegelen de ontwikkelingen uit het verleden van migratie en geboorte. Grafiek 2.5 laat de bevolkingspiramides zien van allochtonen anno 2001. Er is onderscheid gemaakt tussen de eerste en tweede generatie. De tweede generatie is weer onderverdeeld in personen met twee in het buitenland geboren ouders en personen met slechts één in het buitenland geboren ouder. Bij niet-westerse allochtonen vormen de leeftijdsgroepen onder de 40 jaar de grootste groepen. De tweede generatie is overwegend jonger dan 20 jaar, de eerste generatie overwegend ouder dan 20. Maar weinigen zijn ouder dan 40 of zelfs ouder dan 65.

2.5 Aantal allochtonen naar leeftijd op 1 januari 2001

De leeftijdsopbouw van westerse allochtonen heeft een geheel andere vorm. Ze zijn gemiddeld ouder dan niet-westerse allochtonen. Westerse allochtonen tellen naar verhouding veel meer 65-plussers. Opvallend is de leeftijdsopbouw van de tweede generatie. Vooral bij allochtonen van de tweede generatie met slechts een in het buitenland geboren ouder zijn alle leeftijdsgroepen goed vertegenwoordigd in de leeftijdsopbouw.

Voor een betere vergelijking van de leeftijdsopbouw van westerse en niet-westerse allochtonen enerzijds en autochtonen anderzijds is de relatieve leeftijdsopbouw bepaald. Duidelijk is dat niet-westerse allochtonen zeer jong zijn. Zo is ruim 10% van de niet-westerse allochtone mannen tussen de 30 en 35 jaar, tegen 8% van de autochtone mannen.

De leeftijdsopbouw van westerse allochtonen lijkt sterk op die van autochtonen. Het enige verschil is dat westerse allochtonen relatief wat minder jongeren tellen en wat meer personen van de middelbare leeftijden.

Migratiegeschiedenis in vogelvlucht

Suriname en de Antillen

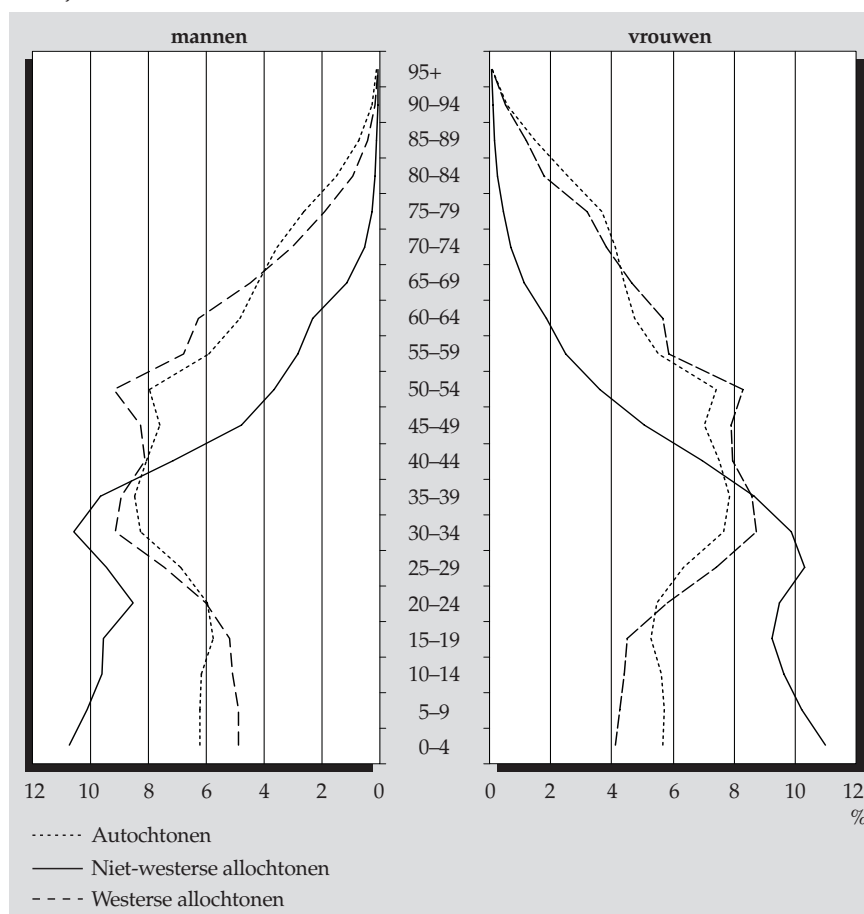
In de jaren zeventig werd Nederland opnieuw geconfronteerd met de naweeën van het kolonialisme. De onafhankelijkheid van Suriname in 1975 leidde tot de eerste golf migranten vanuit dit land. De meesten werden gedreven door de onzekere politieke en economische situatie. Toen in 1980 de laatste gelegenheid bestond om automatisch de Nederlandse nationaliteit te verkrijgen, kwam er een tweede golf naar ons land.

Ook met de Nederlandse Antillen en Aruba heeft Nederland van oudsher een hechte band. Migrant van de Nederlandse Antillen en Aruba onderscheiden zich van andere migranten door hun Nederlandse nationaliteit. Zij kunnen dan ook zonder veel problemen naar Nederland reizen. Migratie van de eilanden wordt sterk beïnvloed door de economische situatie. Halverwege de jaren tachtig kwamen per jaar ongeveer 7 duizend Antillianen naar Nederland vanwege de economische recessie in eigen land. Halverwege de jaren negentig kwamen er jaarlijks nog maar 3 duizend. De laatste jaren stijgt het aantal immigranten echter weer tot boven de 10 duizend.

Omdat niet-westerse allochtonen nog zo jong zijn, is het percentage 65-plussers momenteel met 2% zeer laag. Westerse allochtonen lijken wat dat betreft meer op de autochtone bevolking. Op dit moment is 13% van de westerse allochtonen 65-plusser, tegen 15% van de autochtonen.

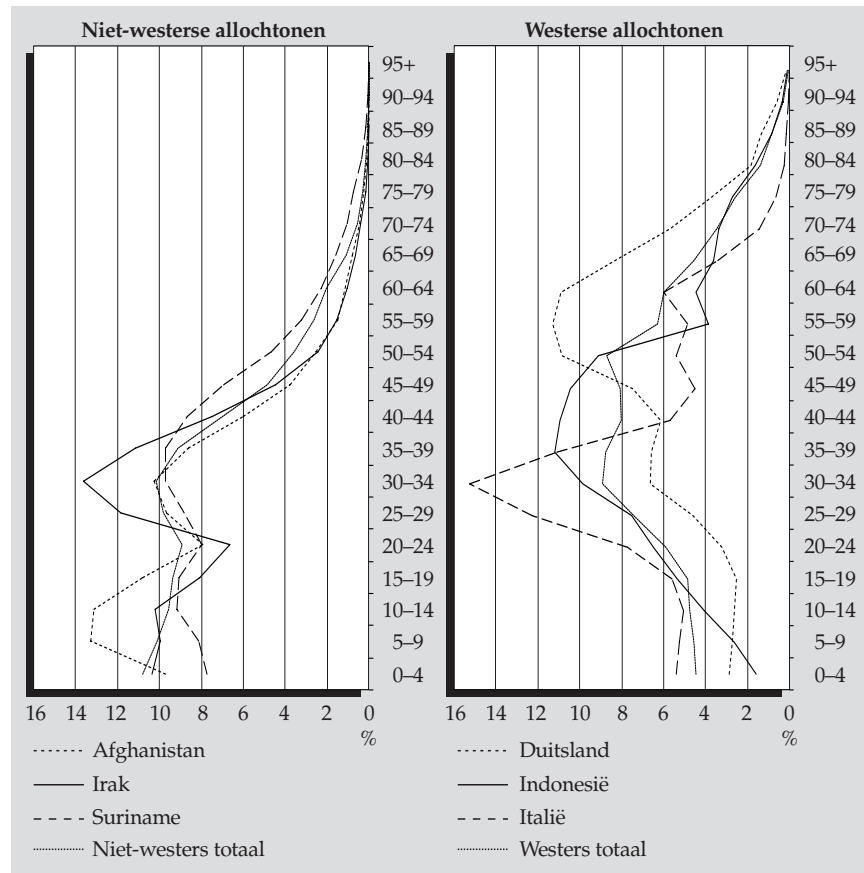
Niet alleen tussen allochtonen en autochtonen is er een sterk verschil in leeftijdsopbouw, maar ook tussen de westerse en niet-westerse allochtonen. Grafiek 2.7 laat voor een aantal allochtone groepen de relatieve leeftijdsopbouw zien. Surinamers zijn gemiddeld ouder dan Afghanen en Irakezen. Dit is te zien aan de hogere percentages vanaf 45 jaar. Irakezen zijn overwegend tussen de 20 en 40 jaar. Juist op deze leeftijd komen de meeste migranten naar Nederland. Ook bij Afghanen is deze leeftijdsgroep groot. Opvallend is echter dat ook kinderen een grote leeftijdsgroep vormen. Een verklaring hiervoor is dat er uit Afghanistan naar verhouding meer jeugdige asielzoekers komen dan uit bijvoorbeeld Irak.

2.6 Leeftijdsopbouw autochtonen en allochtonen (als percentage van omvang groep),
1 januari 2001

Bij westerse allochtonen zijn de verschillen in de leeftijdsopbouw groter. Vooral Duitsers vormen een bevolkingsgroep met veel ouderen, gezien de hoge percentages vijftigers en zestigers. Italianen daarentegen zijn veel jonger. Het merendeel van hen is tussen de 20 en 40 jaar. De voormalige gastarbeiders uit de jaren zestig zijn nauwelijks zichtbaar in de grafiek. Een groot aantal van hen is na een aantal jaren weer naar het vaderland teruggekeerd.

**2.7 Leeftijdsopbouw van enkele allochtone groepen (als percentage van omvang groep),
1 januari 2001**

Migratiegeschiedenis in vogelvlucht

Vluchtelingen

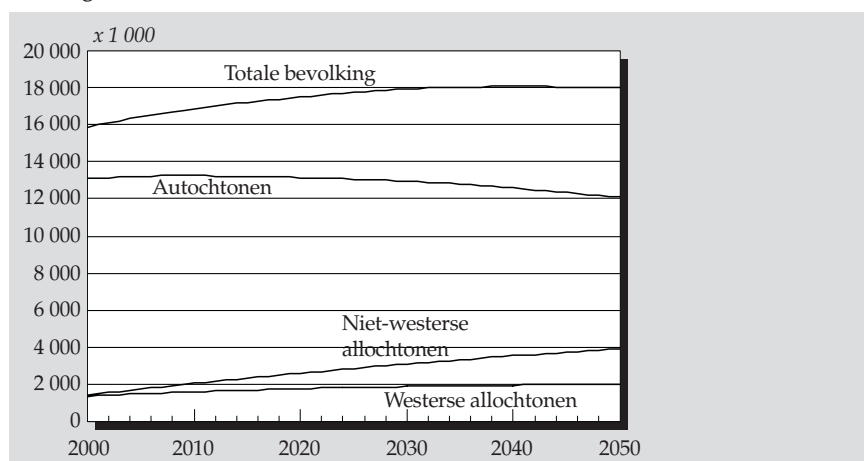
Nederland heeft een lange geschiedenis met vluchtelingen. Zo kwamen er tijdens de Eerste Wereldoorlog per saldo 140 duizend vluchtelingen naar Nederland, vooral uit België. Vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog kwamen ze ook uit Duitsland; in het bijzonder joden, maar daarnaast ook socialisten en communisten. Begin jaren tachtig is een groeiende stroom asielzoekers, meestal gedreven door de politieke en economische situatie in hun land van herkomst naar Nederland gekomen. Eind jaren tachtig was het aantal asielverzoeken gestegen tot 14 duizend. De val van de Berlijnse muur in 1989 bracht ons land een aanzienlijk aantal asielzoekers uit Oost-Europa, vooral afkomstig uit Roemenië. Sindsdien is het jaarlijkse aantal asielzoekers snel gestegen, van 21 duizend in 1990 tot 52 duizend in 1994. Daarna fluctueerde het aantal asielverzoeken en het bedroeg in 2000 ruim 40 duizend. De burgeroorlog in voormalig Joegoslavië, die eind 1991 in Bosnië-Herzegovina woedde, leidde tot een grote toestroom van Joegoslaven. Ongeveer 20% van de asielaanvragers tussen 1990 en 1996 kwam uit deze regio. Ook kwamen in de jaren negentig veel asielzoekers uit Somalië, Iran, Irak en Afghanistan. Tegenwoordig komt ongeveer 60% van de asielzoekers uit Azië en 30% uit Afrika.

Een blik op de toekomst

Het aantal niet-westerse allochtonen zal de komende jaren blijven groeien. Op dit moment wonen er 1,5 miljoen niet-westerse allochtonen in Nederland. Volgens de allochtonenprognose van het CBS zal dit aantal in 2010 tot 2 miljoen gestegen zijn. Het aantal westerse allochtonen is op dit moment 1,4 miljoen. Deze groep groeit echter minder snel en zal over tien jaar uit 1,6 miljoen personen bestaan.

De toename van het aantal niet-westerse allochtonen is een belangrijke motor achter de groei van de totale bevolking van Nederland. Deze zal de komende tien jaar groeien met een miljoen personen. Ongeveer twee derde van deze groei komt voor rekening van niet-westerse allochtonen. Ongeveer 15% van de groei komt van de autochtone bevolking en 20% van de westerse allochtonen. Daardoor daalt het aandeel van de autochtone bevolking vanaf nu dan ook van 82% tot 79% in 2010. Het aandeel niet-westerse allochtonen neemt in deze periode juist toe van 9 tot 12%.

2.8 Prognose aantal allochtonen en autochtonen tot 2050

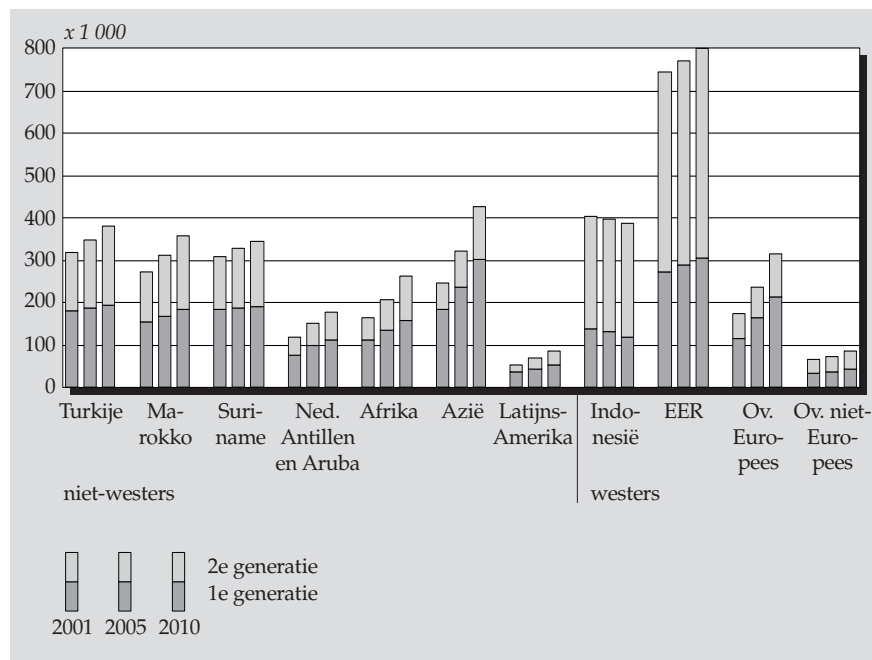
Van de huidige 1,5 miljoen niet-westerse allochtonen behoort ruim 40% tot de grootste twee allochtone groepen: Turken en Surinamers. Allochtonen met een Turkse achtergrond vormen op dit moment met 320 duizend personen de grootste groep niet-westerse allochtonen. Vooral door de groei van de tweede generatie zal het aantal Turkse allochtonen toenemen tot 381 duizend in 2010. Het aantal personen met een Surinaamse achtergrond is met 309 duizend nagenoeg gelijk aan het aantal Turken. Omdat Surinaamse vrouwen gemiddeld minder kinderen baren dan Turkse vrouwen, groeit het aantal Surinamers minder snel dan het aantal Turken.

Bij de Marokkanen groeit vooral de tweede generatie sterk. Dit komt door het relatief groot aantal kinderen dat Marokkaanse vrouwen gemiddeld krijgen. Het vruchtbaarheidscijfer van Marokkaanse vrouwen bedraagt 3,3 kinderen per vrouw. Naar verwachting zal dit aantal de komende jaren aanzienlijk dalen. Niettemin zullen over tien jaar Marokkaanse vrouwen naar verwachting

2,6 kinderen per vrouw krijgen. Dit is nog relatief veel in vergelijking met autochtone vrouwen.

De snelst groeiende groep allochtonen wordt gevormd door mensen uit Aziatische landen. Vooral het aantal personen uit landen als Irak, Iran en Afghanistan is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Voor de nabije toekomst wordt aangenomen dat 60% van de asielzoekers uit Aziatische landen zal komen. Hierdoor zal het aantal eerste generatie Aziaten sterk toenemen.

2.9 Aantal allochtonen in 2001, 2005 en 2010

Op de lange termijn groeit het aantal niet-westerse allochtonen via 3 miljoen personen rond 2030 tot 4 miljoen personen halverwege de eeuw. Het aandeel niet-westerse allochtonen in de totale bevolking groeit hiermee tot iets meer dan een vijfde. Het aantal westerse allochtonen stijgt geleidelijk naar 2 miljoen. Dit is ruim een tiende deel van de totale bevolking. De autochtone bevolking zal vanaf 2010 in omvang afnemen. Door vergrijzing zal het aantal autochtonen dalen tot 12 miljoen personen.

3. *Spreiding van niet-westerse allochtonen over Nederland*

L.T. van Huis

De ruimtelijke spreiding van niet-westerse allochtonen over Nederland is zeer ongelijk. In de vier grote steden wonen relatief de meeste niet-westerse allochtonen. Amsterdam spant de kroon; bijna een derde van de Amsterdammers behoort tot de niet-westerse allochtonen. Is de gemeentelijke spreiding al zeer ongelijk, de binnen-gemeentelijke spreiding van niet-westerse allochtonen kan eveneens sterk verschillen. In sommige gemeenten wonen allochtonen zeer verspreid terwijl ze in andere gemeenten vrijwel uitsluitend in bepaalde delen van de stad wonen. In Den Haag wonen de niet-westerse allochtonen het minst verspreid.

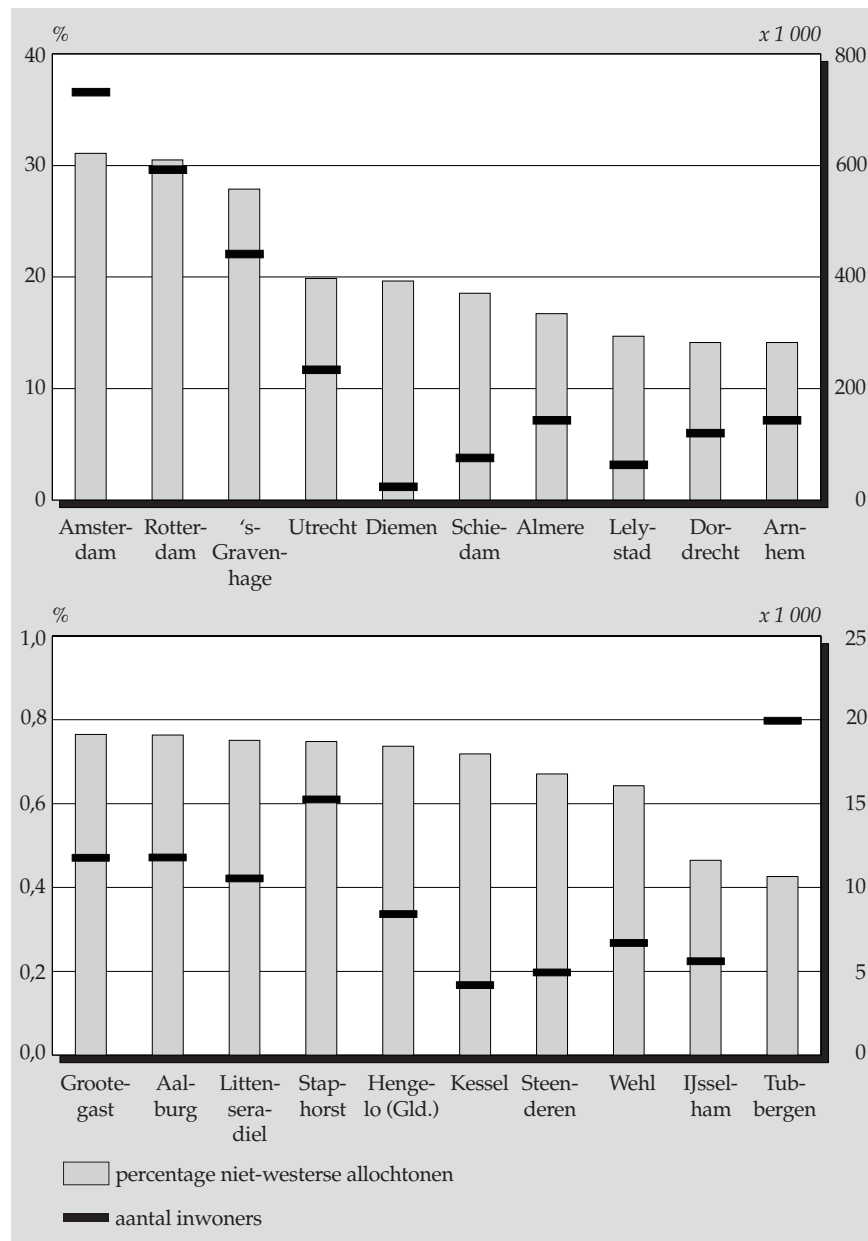
Spreiding over gemeenten

Niet-westerse allochtonen wonen zeer ongelijk verdeeld over Nederland. Zo'n 40% woont in de vier grote steden, waar 13% van de totale bevolking is gehuisvest. In de vier grote steden is het aandeel niet-westerse allochtonen op de totale gemeentelijke bevolking relatief hoog. Zo bestaat bijna een derde van de Amsterdamse bevolking uit niet-westerse allochtonen. Naast de vier grote steden hebben ook de gemeenten Diemen, Schiedam en Almere een hoog aandeel niet-westerse allochtonen. In het merendeel van de ruim 500 Nederlandse gemeenten is het percentage allochtonen echter laag. In slechts 50 gemeenten ligt het aandeel allochtonen boven het landelijk gemiddelde van 8,9%. In ruim 200 gemeenten bedraagt het aandeel niet-westerse allochtonen minder dan 2%. Het laagste percentage allochtonen komt voor in de gemeenten Tubbergen en IJsselham, namelijk een percentage van minder dan 0,5.

Ontwikkeling 1998–2000

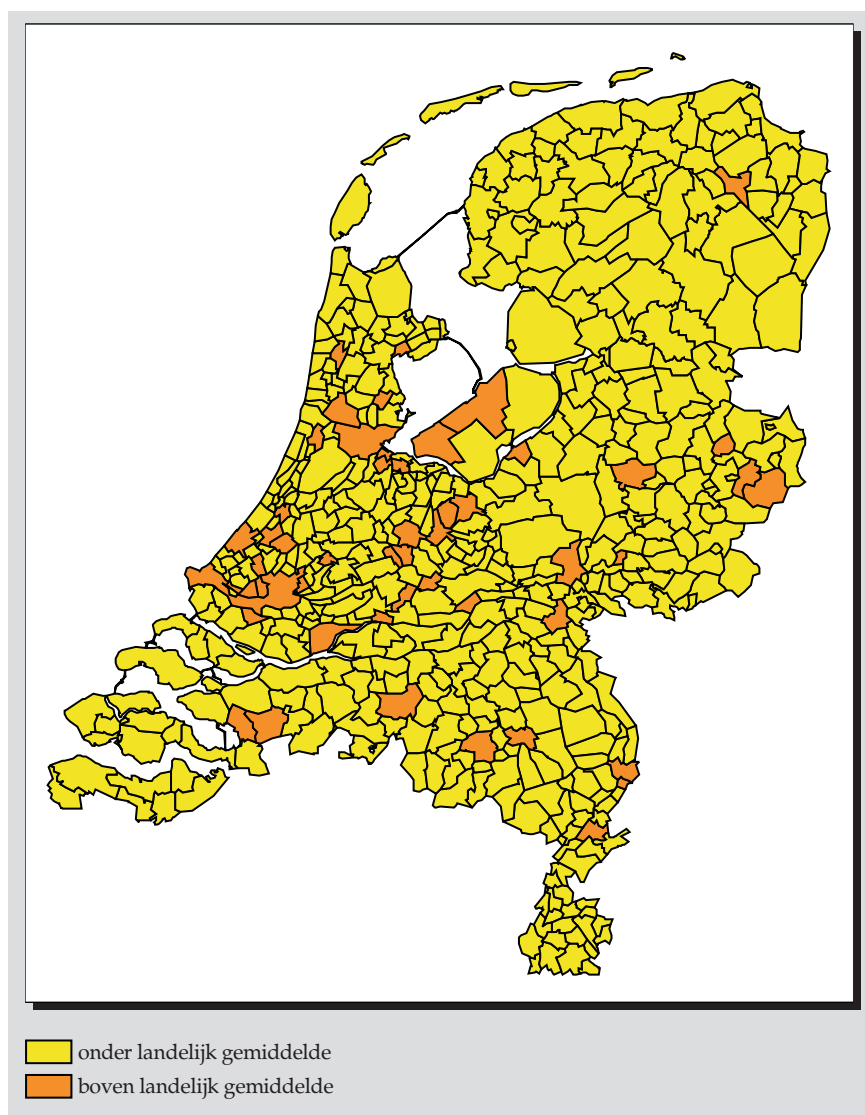
Op 1 januari 2000 woonden in ons land ruim 1,4 miljoen niet-westerse allochtonen. In vergelijking met 1 januari 1998 is het percentage niet-westerse allochtonen binnen de totale bevolking gestegen met 0,7 procentpunt tot 8,9%. De ontwikkeling van het aandeel allochtonen gedurende de afgelopen twee jaar verschilt sterk per gemeente. Zo nam in de gemeente Almere het aandeel allochtonen het sterkst toe met 2,6 procentpunten. Dit hangt samen met de verhuizing van een groot aantal Surinamers van Amsterdam naar Almere in 1998. Andere gemeenten waar eveneens een sterke stijging heeft plaatsgevonden, zijn Schiedam, Rotterdam en Leidschendam. Amsterdam en Den Haag behoren tot de tien gemeenten waar het aandeel allochtonen het sterkst gestegen is. In Utrecht daarentegen nam het percentage niet-westerse allochtonen maar met 1 procentpunt toe, omdat immigranten zich relatief minder vaak in Utrecht vestigen dan in de andere drie grote steden. Het percentage niet-westerse allochtonen is de afgelopen twee jaar echter het sterkst gedaald in de ge-

3.1 Gemeenten met het hoogste, respectievelijk laagste percentage niet-westerse allochtonen op 1 januari 2000

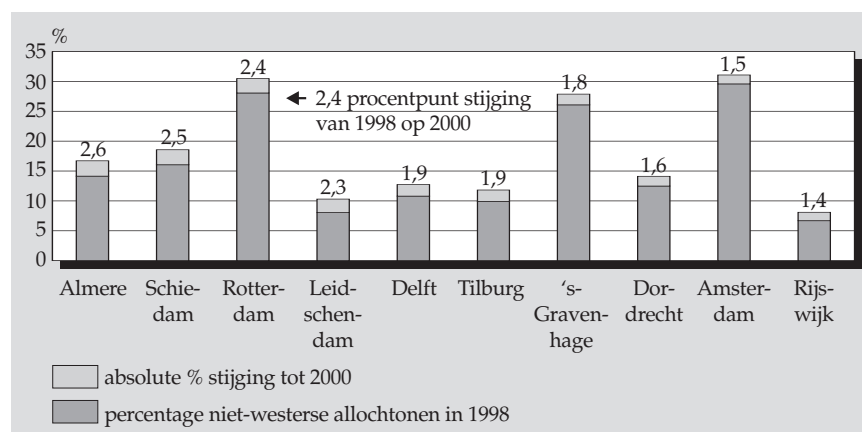

meente Westerveld in Drenthe, namelijk van 1,9% naar 1,3%. In deze gemeente wonen zeer weinig allochtonen. Een wisselend aantal van hen in het gemeentelijk asielzoekerscentrum en in de aanvullende opvang leidde in deze gemeente tot een sterke daling in het aandeel allochtonen.

Kaart 3.2 Percentage niet-westerse allochtonen per gemeente, 1 januari 2000

3.3 De 10 gemeenten¹⁾ met de hoogste stijging in het percentage niet-westerse allochtonen, 1998–2000

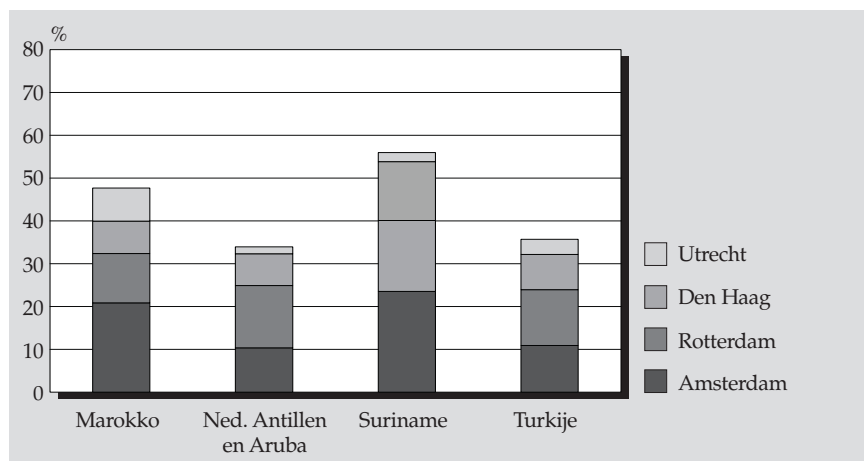
Surinamers vooral in de vier grote steden

Ruim twee derde van de niet-westerse allochtonen komt uit Turkije, Marokko, Suriname, de Nederlandse Antillen en Aruba. Deze mensen uit de traditionele immigratielanden wonen sterk geconcentreerd in de vier grote steden. Dit geldt vooral voor Surinamers; meer dan de helft woont in een van de vier grote steden. In Amsterdam woont zelfs een kwart van alle in Nederland woonachtige Surinamers. Dat veel niet-westerse allochtonen in de grote steden wonen, valt te verklaren aan de hand van hun migratiegeschiedenis. Turken en Marokkanen kwamen in de jaren zestig en zeventig als arbeidsmigranten naar Nederland. Ze vestigden zich destijds in plaatsen waar een tekort aan ongeschoolde arbeidskrachten was, zoals de Randstad en de grote industriesteden in Noord-Brabant en Twente. Nog steeds wonen in deze regio's relatief veel allochtonen.

Surinamers en Antillianen kwamen van oudsher naar ons land om te studeren. Ze vestigden zich vooral in plaatsen met opleidingsinstellingen; de stedelijke agglomeraties. Later, toen de economische perspectieven in Suriname verslechterden, kwamen steeds meer Surinamers naar Nederland om er werk te vinden. De veelzijdige arbeidsmarkt in de grote steden heeft daarbij zeker een rol gespeeld.

¹⁾ Alleen gemeenten met meer dan 5 000 inwoners op 1-1-2000.

3.4 Aandeel allochtonen (vier traditionele groepen) in de vier grote steden, 1 januari 2000

Allochtonen uit asielzoekerslanden wonen meer gespreid

Allochtonen uit asielzoekerslanden, zoals Irak, Iran, Afghanistan en Somalië, wonen minder geconcentreerd in de vier grote steden dan allochtonen uit de traditionele immigratielanden. Dit kan komen doordat veel asielzoekers zich inschrijven in de gemeente waar het opvangcentrum zich bevindt. Over het algemeen zijn dat kleinere gemeenten. Ook speelt de spreiding in het woningtoewijzingsbeleid voor toegelaten asielzoekers een rol. Verder komt het regelmatig voor dat asielzoekers naderhand alsnog naar de grote stad verhuizen. De spreiding van allochtonen uit asielzoekerslanden is uiteindelijk geringer dan in eerste instantie door het woningtoewijzingsbeleid is beoogd.

Enkele immigrantencategorieën hebben een min of meer historisch gegroeide band met specifieke gemeenten. Het meest duidelijke voorbeeld hiervan zijn de Kaapverdianen. Bijna 80% van alle in Nederland woonachtige Kaapverdianen woont in Rotterdam. Ook voor de Ghanezen, van wie 55% in Amsterdam woont, is dat het geval.

Spreiding binnen de gemeentegrenzen

Wanneer niet-westerse allochtonen vooral in bepaalde delen van een gemeente wonen, is er sprake van concentratie. Om te achterhalen in hoeverre allochtonen binnen een gemeente geconcentreerd dan wel gelijkmatig verdeeld over die gemeente wonen, zijn zogenaamde segregatie-indices per gemeente berekend. Segregatie staat hier voor het verschil in ruimtelijke verdeling tussen bevolkingsgroepen binnen een gebied. De segregatie-index is een gangbare maat om de graad van binnengemeentelijke spreiding van bevolkingsgroepen aan te geven. De index loopt van 0 tot 100; hoe hoger de index des te meer de niet-westerse allochtonen geconcentreerd binnen een gemeente wonen (zie begrippenlijst segregatieindex).

Den Haag hoogste binnengemeentelijke concentratie

De gemeente met de hoogste binnengemeentelijke concentratie is Den Haag. De gemeenten Ede en Leeuwarden scoren ook hoog voor wat betreft de binnengemeentelijke concentratie. Beide gemeenten hebben een laag percentage niet-westerse allochtonen. Echter, de allochtonen wonen weinig verspreid over de gemeente. Zo bestaat Ede bijvoorbeeld uit een aantal randdorpen en uit Ede-stad. In die randdorpen wonen bijna geen allochtonen, terwijl er in Ede-stad twee wijken zijn waar relatief veel Turken en Marokkanen wonen. Ze zijn waarschijnlijk in de jaren zestig en zeventig naar Nederland gekomen om er te werken in de industrie van Ede en omgeving. In Leeuwarden zijn een aantal 'achterstandsbuurten' met goedkope woningen waar nogal wat allochtonen wonen. In de overige buurten van Leeuwarden wonen juist heel weinig allochtonen.

Het percentage allochtonen in de concentratiegebieden van Ede en Leeuwarden is echter niet te vergelijken met de binnengemeentelijke concentraties van allochtonen in de vier grote steden. Het hoogste percentage allochtonen in de postcodegebieden van Ede en Leeuwarden is een kwart, terwijl er in de vier grote steden postcodegebieden zijn waar driekwart van de bevolking uit niet-westerse allochtonen bestaat.

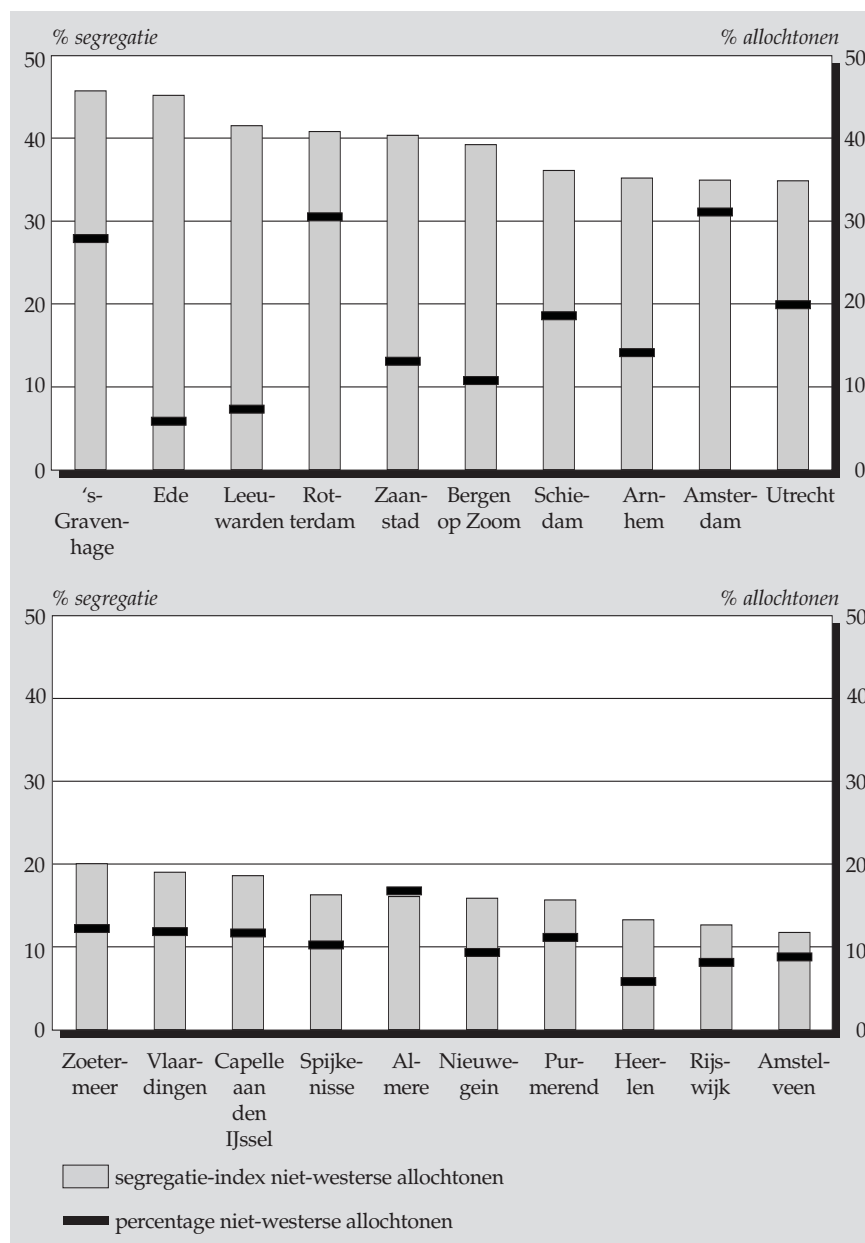
Almere laagste binnengemeentelijke concentratie

Verder valt op dat Almere bij de zes gemeenten hoort met de laagste binnengemeentelijke concentratie van niet-westerse allochtonen. Met een aandeel van 16,7% hoort Almere bij de tien gemeenten met het hoogste aandeel niet-westerse allochtonen. In Almere wonen de allochtonen echter redelijk verspreid over de gemeente.

Binnengemeentelijke concentratie in de vier grote steden

Rotterdam is nummer vier op de ranglijst voor wat betreft de binnengemeentelijke concentratie van niet-westerse allochtonen. In Amsterdam en Utrecht wonen niet-westerse allochtonen wat meer gespreid over de stad. Vergeleken met de spreiding van niet-westerse allochtonen over de vier grote steden van twee jaar terug, is de binnengemeentelijke concentratie in Rotterdam gedaald met bijna 2 procentpunten. Alhoewel het aandeel niet-westerse allochtonen in Rotterdam sterk is gestegen, wonen deze allochtonen momenteel meer gespreid over de gemeente dan twee jaar geleden. Zo is het aandeel niet-westerse allochtonen in de wijken Delfshaven en Centrum, waar relatief veel allochtonen wonen, lager dan in 1998. In de wijk IJsselmonde, met relatief weinig niet-westerse allochtonen, wonen nu in verhouding meer allochtonen dan twee jaar eerder. In de overige drie grote steden is zowel het aandeel allochtonen als de binnengemeentelijke concentratie van allochtonen toegenomen.

3.5 Gemeenten¹⁾ met het hoogste, respectievelijk laagste segregatie-index voor niet-westerse allochtonen op 1 januari 2000

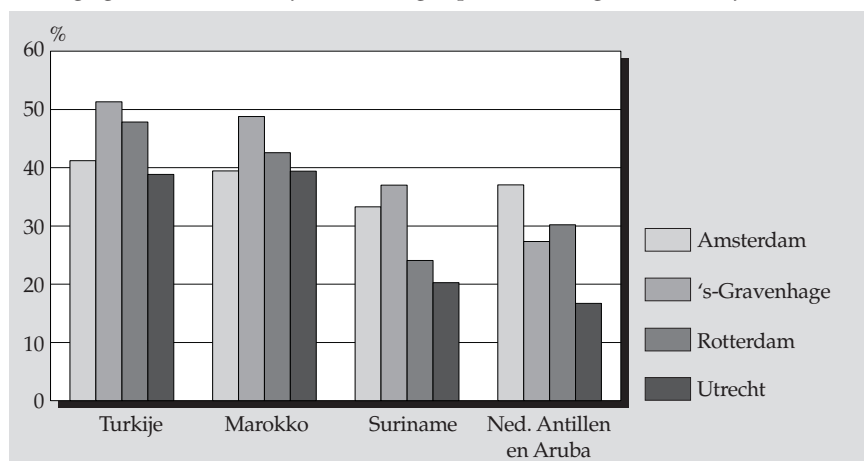

¹⁾ Alleen gemeenten met meer dan 50 000 inwoners en aandeel niet-westerse allochtonen hoger dan 5%.

Surinamers en Antillianen meer verspreid in de grote steden

Tot nu toe is gekeken naar de binnengemeentelijke concentratie van alle niet-westerse allochtonen tezamen. Voor de vier grote steden, waar veel Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen wonen, is het ook interessant om na te gaan hoe de binnengemeentelijke spreiding is voor elke groep afzonderlijk. Het blijkt dat Turken en Marokkanen in Den Haag en Rotterdam meer geconcentreerd wonen dan in Amsterdam en Utrecht. Surinamers en Antillianen wonen meer gespreid dan Turken en Marokkanen. Alleen in Amsterdam verschilt het niveau van binnengemeentelijke concentratie van Surinamers en Antillianen niet zoveel met dat van Turken en Marokkanen, door de relatief hoge concentraties van Surinamers en Antillianen in de Bijlmermeer.

3.6 Segregatie van afzonderlijke herkomstgroepen in de vier grote steden, 1 januari 2000

4. Grote verschillen examenresultaten autochtonen en niet-westerse allochtonen

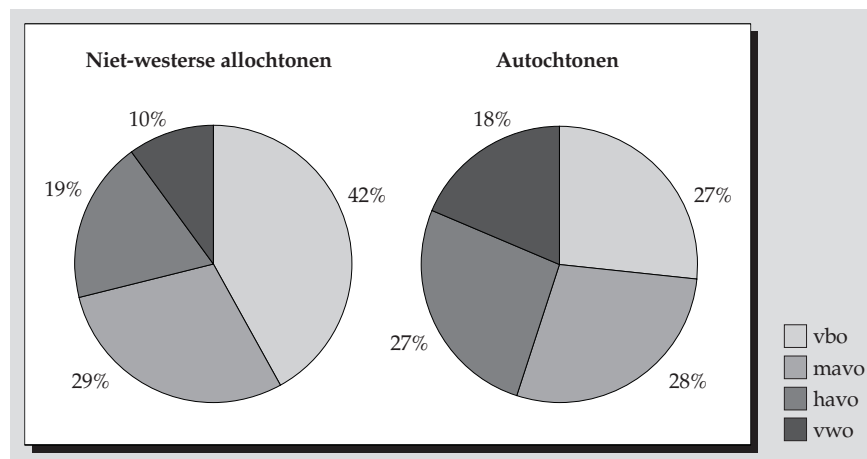
S.A. van der Aart

In het schooljaar 1999/2000 hebben bijna 170 duizend jongeren examen gedaan in het voortgezet onderwijs. Niet-westerse allochtone scholieren gaan vaker naar het vbo en de mavo dan hun autochtone leeftijdgenootjes. Bijna driekwart van de niet-westerse leerlingen heeft een vbo- of mavo-examen gedaan, van de autochtonen was dat iets meer dan de helft. Ook zijn de slagingspercentages van niet-westerse allochtone leerlingen lager dan die van autochtonen. Als niet-westerse allochtonen echter een havo- of vwo-diploma hebben behaald, stromen ze wel vaker door naar het vervolgonderwijs dan autochtone leerlingen. Bovendien kiezen ze dan vaker voor hogere schoolsoorten. Niet-westerse allochtonen hebben een sterkere voorkeur voor economische hbo- en wo-opleidingen dan hun autochtone studiegenoten.

Aandeel allochtone eindexamenkandidaten neemt toe

In het schooljaar 1999/2000 hebben in Nederland 169 duizend jongeren examen gedaan in het voortgezet onderwijs (exclusief landbouwonderwijs). Ongeveer 12% van hen was niet-westers allochtoon. Hun aandeel was iets hoger dan in het schooljaar ervoor, omdat het aantal autochtone examenkandidaten wat is afgenomen en het aantal niet-westerse allochtonen wat toegenomen.

4.1 Verdeling examenkandidaten over schoolsoorten, 2000

Niet-westerse allochtonen volgen vaker onderwijs op lager niveau

Een groot deel van de niet-westerse allochtone leerlingen volgt onderwijs op een lager niveau: vbo en mavo. Zo deed in het schooljaar 1999/2000 van de niet-westerse allochtone eindexamenkandidaten 71% een vbo- of mavo-examen, terwijl dat van de autochtone leerlingen maar 55% was. Van de tweede generatie niet-westerse allochtonen deed 69% een vbo- of mavo-examen en van de eerste generatie 75%. Vooral Marokkanen en Turken doen vaker examen op scholen met een lager niveau, Surinamers, Antillianen en Arubanen wat minder vaak.

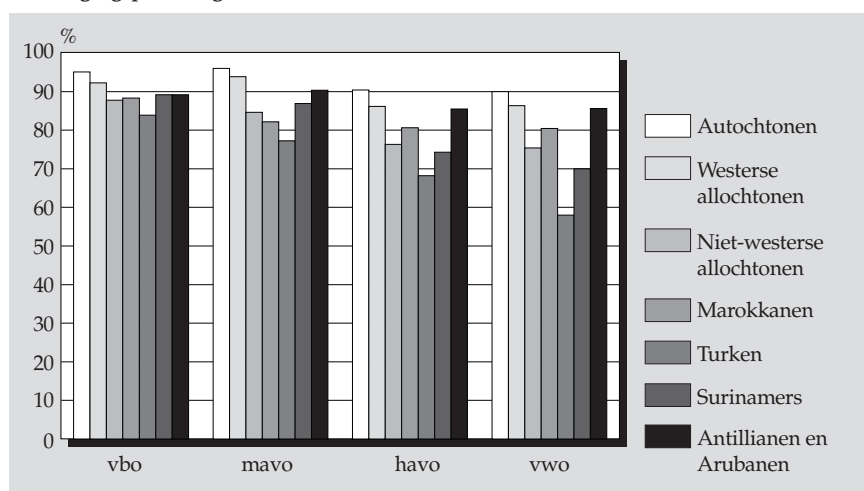
Niet-westerse allochtone meisjes doen niet zo vaak een vbo-examen als de jongens. Zij leggen met name vaker een havo-examen af. Dezelfde verschillen tussen jongens en meisjes komen ook en nog duidelijker naar voren bij autochtone scholieren.

Slagingspercentages allochtonen lager

Het slagingspercentage van niet-westerse allochtone eindexamenkandidaten is lager dan dat van autochtonen. Het verschil is het grootst bij de havo en het vwo. Terwijl van de autochtone examenkandidaten 90% slaagt, haalt van de niet-westerse allochtonen maar driekwart het diploma. Voor de mavo en het vbo zijn de verschillen kleiner: bij de mavo 95% tegenover 88% en bij het vbo 96% tegenover 85%. Omdat leerlingen van de mavo en het vbo op verschillende niveaus eindexamen kunnen doen, zijn de verschillen kleiner. Minder goede leerlingen kunnen daar op een lager niveau een diploma halen.

Van de niet-westerse allochtonen zijn de slagingspercentages van Antillianen en Arubanen het best. Turken hebben ongeacht de schoolsoort het laagste slagingspercentage.

4.2 Slagingspercentages, 2000

Zo ontvingen in 2000 slechts 58% van de Turkse eindexamenkandidaten een vwo-diploma. Overigens zijn de aantallen niet-westerse allochtone eind-examenkandidaten met name in het vwo niet groot. Hierdoor kunnen er van jaar tot jaar aanzienlijke fluctuaties in de slagingspercentages optreden.

Doorstroom niet-westerse allochtonen naar hoger onderwijs gering

Slechts een klein deel van de niet-westerse allochtone examenkandidaten stroomt door naar het hbo en wo, omdat weinig niet-westerse allochtonen havo en vwo volgen en ook omdat het slagingspercentage wat achterblijft bij autochtonen. Van de niet-westerse allochtonen die in 1999/2000 eindexamen hebben gedaan in het voortgezet onderwijs, komt een schooljaar later 13% in het hbo terecht en 6% in het wo. Voor autochtonen liggen deze percentages op 21% en 10%. Bijna de helft van de niet-westerse allochtone examenkandidaten stroomde door naar de beroepsopleidende leerweg (bol), het voormalig mbo. Bij autochtonen was dit minder dan een derde.

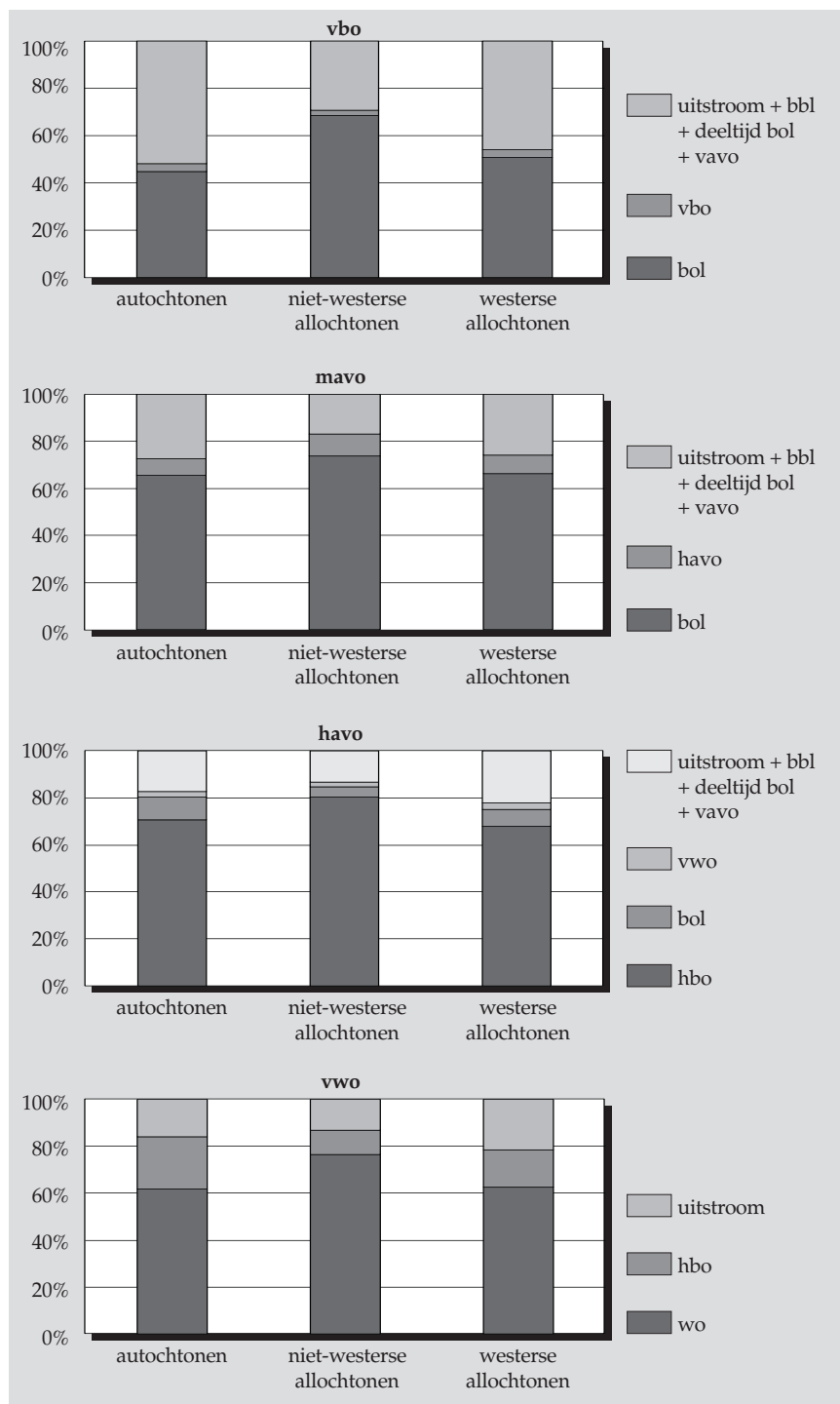
Allochtonen stromen vaker door naar vervolgonderwijs

Van de niet-westerse allochtonen met een havo- of vwo-diploma stroomt een groter deel door naar vervolgonderwijs dan van de autochtonen. Bovendien kiezen ze voor een hoger schoolniveau dan autochtonen. Van de geslaagde autochtone havo-leerlingen ging 71% naar het hbo, 10% naar de bol en 3% naar het vwo. De overige 16% stroomde dus niet of niet direct door naar voltijd vervolgonderwijs. Bij de niet-westerse allochtonen is de doorstroom naar het hbo aanzienlijk hoger, namelijk 80%. Vooral Turkse jongeren gingen met 86% relatief vaak naar het hbo.

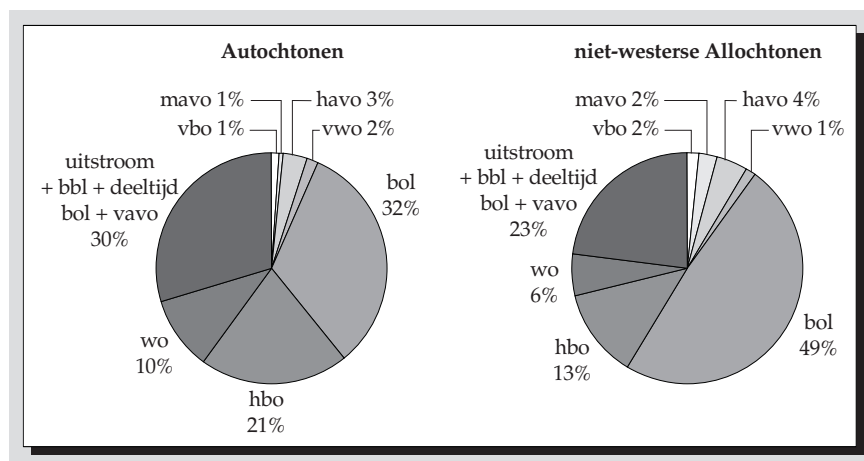
Van de geslaagde vwo-leerlingen ging 62% van de autochtonen naar het wo en 22% naar het hbo, terwijl van de niet-westerse allochtonen ruim driekwart de keuze liet vallen op het wo en nog eens 11% op het hbo.

De doorstroom naar de bol is bij de niet-westerse allochtone eindexamenkandidaten veel hoger dan bij autochtonen. Zo stroomden geslaagde niet-westerse allochtone vbo-leerlingen voor 69% door naar de bol, terwijl dat bij de autochtonen op 45% lag. Het is niet bekend hoeveel vbo-leerlingen naar de beroepsbegeleidende leerweg (bbl), het voormalige leerlingwezen, gaan.

4.3 Doorstroom geslaagden naar schoolsoort

4.4 Doorstroom eindexamenkandidaten naar herkomstgroepering

Economie favoriet bij allochtonen

Economisch onderwijs blijkt zeer populair te zijn bij allochtonen, met name bij niet-westerse allochtonen. Bij de overgang van havo naar hbo heeft ruim de helft van hen gekozen voor de economische richting. Van de autochtonen daarentegen ging ruim een derde naar het economisch onderwijs.

Het percentage niet-westerse allochtone vrouwen dat in het hbo gezondheidszorg kiest, is vergeleken met autochtonen erg laag: slechts 7% van de niet-westerse allochtone vrouwen tegen 15% van de autochtonen. Bij vwo-gediplomeerden is hetzelfde patroon zichtbaar. Van de niet-westerse allochtone vrouwen heeft 7% voor deze hbo-studierichting gekozen tegen 19% van de autochtonen.

Ook in het wetenschappelijk onderwijs zijn de economische studierichtingen zeer populair bij niet-westerse allochtonen. Bijna een kwart van de niet-westerse allochtone vwo-geslaagden die naar het wo ging, koos een economisch getinte opleiding, terwijl dit bij autochtonen 18% was. Daarnaast kiezen niet-westerse allochtonen vaker voor recht, met name de vrouwen. De voorkeur van niet-westerse allochtonen voor de wo-studierichtingen economie en recht gaat vooral ten koste van de studierichtingen gedrag en maatschappij, taal en cultuur en techniek. Ten slotte valt op dat niet-westerse allochtonen, zowel op hbo als op wo nauwelijks kiezen voor landbouwopleidingen.

Gezakte examenkandidaten

Van de gezakte vbo'ers doet ruim een vijfde het examenjaar over. Bijna 30% stroomt door naar de bol. De doorstroom naar de bol is bij allochtonen met 43% veel populairder dan bij autochtonen bij wie dit percentage twee keer zo klein is. Bij de mavo, havo en het vwo doen meer gezakten het examenjaar over: ruim de helft. Voor de mavo, havo en het vwo liggen de percentages niet geslaagde examenkandidaten die het onderwijs (tijdelijk) verlaten of doorstromen naar de bbl, de deeltijd bol of de vavo, tussen de 26% en 35%. Het is overigens ook zo dat jongeren die het onderwijs verlaten zonder diploma, een jaar later alsnog weer terecht kunnen komen in het onderwijs.

5. Niet-westerse allochtonen prestatiegerichter?

C. Jol, T. Traag

Niet-westerse allochtone brugklassers hebben slechter gescoord op de Cito- en entreetoets dan autochtone leerlingen. Ook haalden zij lagere cijfers op hun kerstrapport. Daarentegen besteedden ze meer tijd aan huiswerk. Hierbij krijgen ze ook vaker hulp dan autochtone leerlingen. Ze hebben zelf de indruk dat ze daar veel profijt van hebben. Allochtone kinderen lijken overigens meer op presteren gericht dan autochtone brugklassers. Zo willen ze vaker dan hun autochtone leeftijdsgenoten de beste van de klas zijn. Daar komt nog bij dat niet-westerse allochtone ouders meer gespitst lijken op goede prestaties van hun kinderen dan autochtone ouders.

Slechtere resultaten niet-westerse allochtonen op Cito- en entreetoets

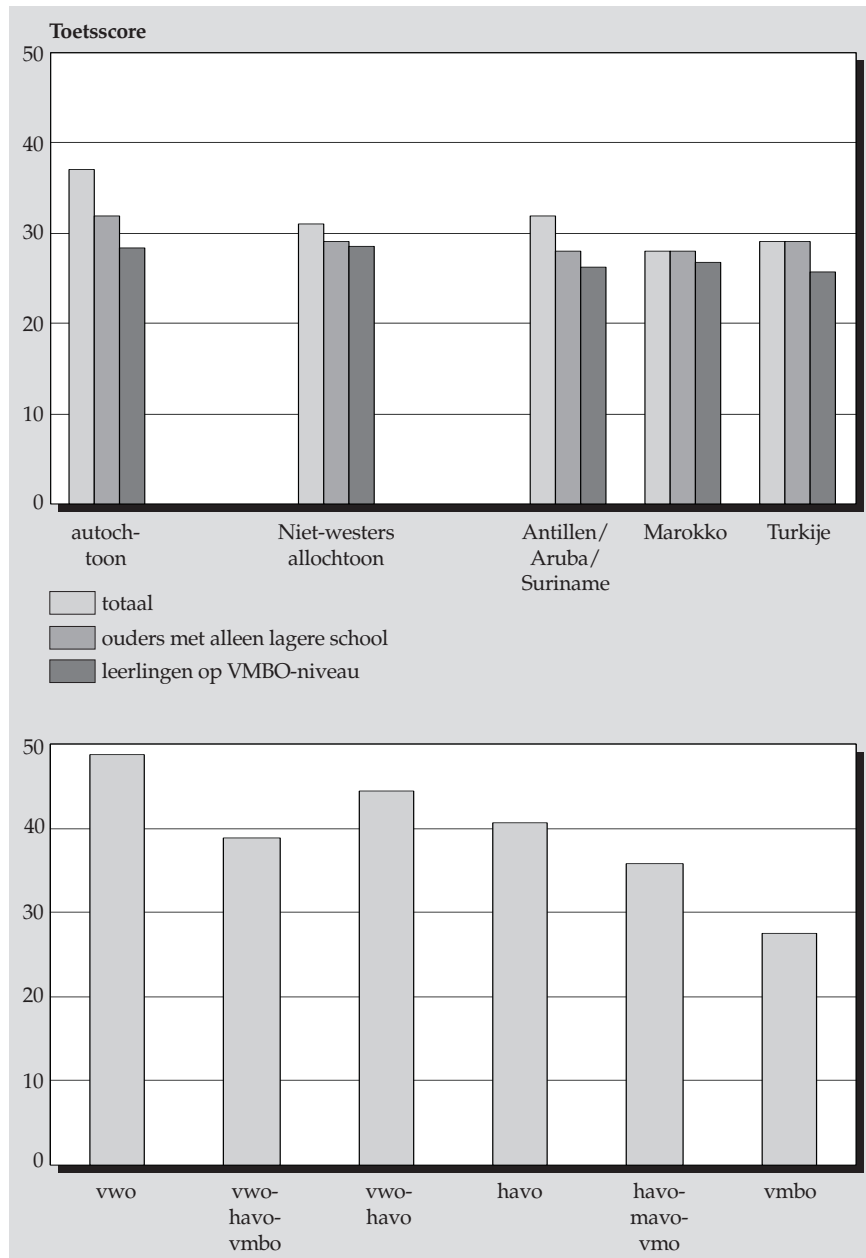
Niet-westerse allochtone brugklassers deden het op de Citotoets slechter dan autochtone leerlingen. De eerste generatie niet-westerse allochtone jongens heeft gemiddeld zeven punten lager gescoord dan de autochtone brugklassers. Ongeveer hetzelfde geldt voor de eerste generatie niet-westerse allochtone meisjes. Over het algemeen scoorde de tweede generatie niet-westerse allochtone brugklassers iets beter dan de eerste generatie, maar een stuk slechter dan autochtone leerlingen. Surinamers en Antillianen behalen slechtere resultaten dan autochtonen, maar ze scoren weer hoger dan Turken en Marokkanen. De Citotoets wordt in groep acht van de basisschool afgenomen. De uitslag van deze toets en het advies van de leerkracht zijn mede bepalend voor het type brugklas waar de leerling naar toe zal gaan.

Na een half jaar brugklas, is in januari 2000 de zogenoemde entreetoets afgenomen. Deze eveneens door het Cito ontwikkelde toets, lijkt op de eindtoets van het basisonderwijs. De leerlingen maken opgaven over taal, rekenen en informatieverwerking. De niet-westerse allochtone jongens en meisjes van de eerste generatie scoorden hiermee lager dan de autochtone leerlingen. Het verschil is het grootst bij de deelttoets informatieverwerking¹⁾.

In grafiek 5.1a staan de totaalscores van de entreetoets weergegeven naar herkomstgroepering van de leerling. Met de toetsscores per opleidingsniveau als uitgangspunt, blijken de scores van allochtone leerlingen het meest te lijken op het gemiddelde voor alle vmbo-leerlingen. Naar verhouding zitten veel allochtone leerlingen op het vmbo. Vanwege de vergelijkbaarheid is in de grafiek de groep vmbo-leerlingen afzonderlijk bekeken.

¹⁾ Bij de helft van de leerlingen zijn de Cito-scores van de basisschool niet bekend, bij de scores op de entreetoets is 6% onbekend.

5.1 Scores op de entreetoets

Ook de groep leerlingen van wie de ouders hooguit lagere school hebben, is apart onder de loep genomen omdat deze groep onder de allochtonen oververtegenwoordigd is. Wanneer men de gemiddelde toetsscore van allochtonen op het vmbo bekijkt, dan blijkt dat allochtonen het nog altijd iets slechter doen dan alle leerlingen gemiddeld op het vmbo. De verschillen zijn echter wel kleiner geworden.

Uit de grafiek blijkt verder dat de verschillen tussen autochtonen en niet-westers allochtonen kleiner worden wanneer men rekening houdt met het opleidingsniveau van de ouders. Uitgaande van het land van herkomst lijken leerlingen geboren op de Antillen, Aruba of in Suriname hoger te scoren dan leerlingen geboren in Marokko of Turkije. Wanneer men echter rekening houdt met het opleidingsniveau van de ouders, dan blijken de toetsscores ongeveer hetzelfde te zijn.

Lagere rapportcijfers allochtone leerlingen

Na drie maanden brugklas blijken autochtone leerlingen over het algemeen hogere rapportcijfers te halen dan niet-westerse allochtonen. Zo hadden niet-westerse allochtonen gemiddeld een 6,8 voor Nederlands en autochtonen een 7,1. Het enige vak waarbij niet-westerse allochtone leerlingen het beter deden, was Engels: 7,3 tegen 7,1.

Opvattingen ten aanzien van schoolresultaten en sociale wenselijkheid antwoorden

In tegenstelling tot goed meetbare toetsscores en rapportcijfers zijn vragen over bestede huiswerktijd, opvattingen van ouders over het belang van prestaties en dergelijke tamelijk subjectief. Deze gegevens zijn verkregen via de ouders of de leerlingen. Bij vergelijkingen gebaseerd op dergelijke subjectieve onderwerpen is het voorkomen van sociale wenselijkheid een issue, omdat mensen niet altijd hoeven te antwoorden naar de feitelijke situatie, maar naar wat zij denken dat hun omgeving als wenselijk beschouwt. Dat hoeft niet voor alle herkomstgroeperingen hetzelfde te zijn.

Allochtonen meer tijd voor huiswerk

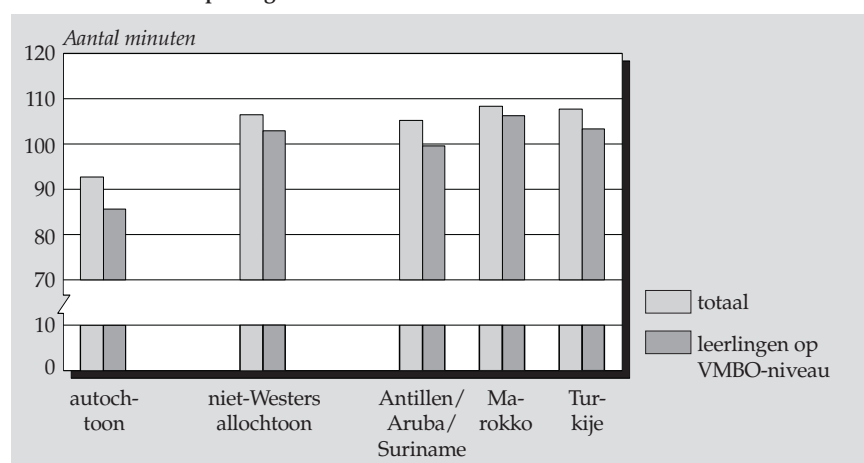
Niet-westerse allochtonen zeggen per dag een kwartiertje langer huiswerk gemaakt te hebben dan autochtonen.

Ze hebben eigenlijk aan alle vakken meer tijd besteed dan hun autochtone leeftijdsgenoten. Turken, Marokkanen en Surinamers spenderen ongeveer even veel tijd aan huiswerk, terwijl Antillianen minder tijd besteden dan de andere allochtonen. Zowel bij autochtonen als bij allochtonen hebben meisjes meer tijd gestopt in huiswerk maken dan jongens.

In grafiek 5.2 staat naar herkomstgroepering het aantal minuten dat leerlingen per dag besteden aan hun huiswerk. Daarnaast is apart gekeken naar leerlingen op vmbo-niveau. Gemiddelde besteden deze jongens en meisjes minder tijd aan hun huiswerk dan leerlingen op andere scholen.

Interessant is dat het aantal minuten dat vmbo-leerlingen aan huiswerk besteden weliswaar voor alle groepen afneemt, maar dat deze daling voor de niet-westers allochtonen wat kleiner is dan voor autochtonen. De verschillen in huiswerktijd tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen worden dan ook wat groter wanneer men uitsluitend naar vmbo-leerlingen kijkt.

5.2 Aantal minuten per dag besteed aan huiswerk

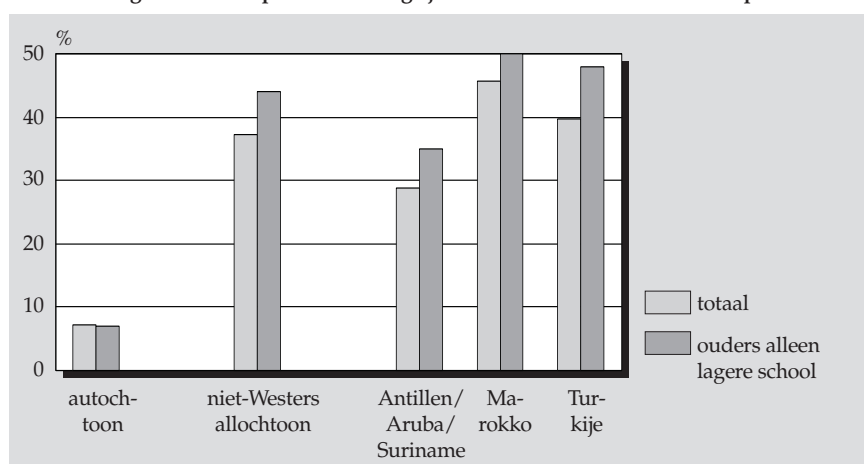
Brugklassers kunnen hulp krijgen bij het maken van huiswerk, zowel buiten als op school. Niet-westerse allochtone leerlingen, met uitzondering van Antillianen, maken daar meer gebruik van dan autochtonen. Verder geven scholen ook les in huiswerk maken. Als niet-westerse allochtonen daarin les hebben gekregen, hebben ze daar meer profijt van dan autochtonen. Meer dan autochtonen verklaren ze door deze huiswerkklassen beter hun huiswerk te plannen, leren en maken. De eerste generatie niet-westerse allochtonen is daarover net weer iets positiever dan de tweede generatie. Bij Turken en Marokkanen levert het les krijgen in huiswerk maken het meeste op.

Niet-westerse leerlingen en ouders gericht op presteren

Allochtone kinderen lijken meer op presteren gericht dan autochtone leerlingen. Zo willen ze vaker dan autochtonen de beste van de klas zijn en vinden ze het belangrijker om goede cijfers te halen. Ook tonen ze meer bereidheid tot het maken van huiswerk. Deze instelling komt vooral voor bij Marokkanen en Turken en het minst bij Antillianen. Zowel bij allochtonen als bij autochtonen zijn jongens prestatiegerichter dan meisjes. De ouders van niet-westerse allochtonen lijken bovendien alerter op het goed presteren van hun kinderen. Dat uit zich niet alleen in toezicht houden op het huiswerk en aanmoedigen tot het maken ervan. In vergelijking met autochtone ouders vinden zij het belangrijker dat hun kind goed presteert dan dat plezier heeft op school. Van alle allochtone ouders vinden Marokkaanse ouders presteren het belangrijkste, ook wanneer men alleen kijkt naar ouders met een lagere schoolopleiding. Duidelijk is dat niet-westerse allochtone ouders met hooguit lagere school nog prestatiegerichter zijn dan hoger opgeleide ouders.

Marokkaanse en Surinaamse ouders controleren of sporen hun kinderen vaker aan in vergelijking met andere doelgroepallochtonen. Anderzijds komt niet-prestatiegerichtte communicatie zoals vertellen over schoolbelevissen, proefwerken of dingen die het kind heeft geleerd, minder voor bij Marokkanen en Turken dan bij andere groepen.

5.3 Percentage ouders dat prestatie belangrijker vindt dan “het leuk vinden op school”

Niet-westerse allochtone ouders vaker oneens met schooladvies

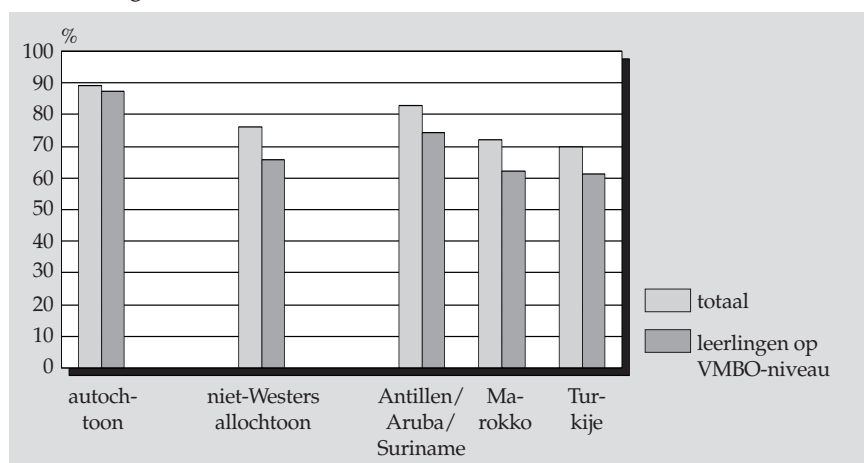
Allochtone ouders, en dan vooral Marokkanen en Turken, geven vaker dan autochtone ouders aan dat ze het niet eens zijn met het schooladvies voor hun kind. Ze zijn van mening dat de basisschool een te lage schoolsoort adviseert. Allochtone ouders zijn ook wat minder tevreden over de school waar hun kind nu op zit. Uitgaande van leerlingen op vmbo-niveau daalt voor alle groepen het percentage ouders dat het eens is met het advies. Dit effect is echter sterker voor de niet-westerse allochtonen dan voor autochtonen.

In vergelijking met hun autochtone leeftijdsgenoten hebben allochtone leerlingen het minder naar hun zin op de nieuwe school dan op de basisschool. Ook vinden ze de sfeer op de nieuwe school minder prettig dan op de basisschool. Ze zeggen vaker dat er in de klas wordt gepest en gescholden en dat de leerlingen minder aardig voor elkaar zijn.

Autochtone ouders lijken hun kinderen wat vrijer te laten

Allochtone ouders beslissen vaker dan autochtone of hun kind uitgaat en hoe laat het dan thuis moet zijn. Ze bemoeien zich ook meer met de keuze van boeken en tv-programma's. Ook bepalen ze dikwijls met welke vriendjes hun kinderen mogen omgaan. Daar staat tegenover dat vooral Marokkaanse en Turkse ouders zich minder bemoeien met het tijdstip waarop hun kinderen naar bed gaan.

5.4 Percentage ouders dat het eens is met het advies van de basisschool

6. Allochtonen op de arbeidsmarkt

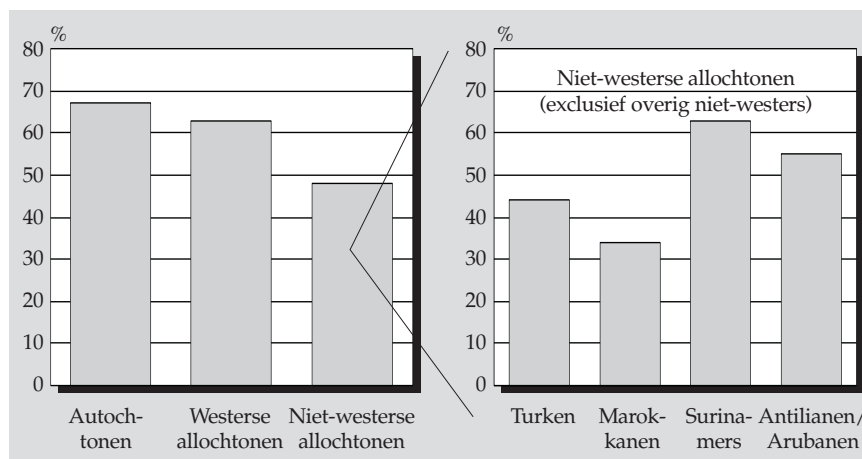
B.A.A. van Gils

Niet-westerse allochtonen behoren minder vaak tot de werkzame beroepsbevolking dan autochtonen en westerse allochtonen. De verschillen zijn in de afgelopen vijf jaar iets kleiner geworden. Binnen de groep niet-westerse allochtonen bestaan grote verschillen in arbeidsparticipatie. De arbeidsdeelname onder Surinamers is even hoog als onder autochtonen en westerse allochtonen. Daarentegen werkt in 2000 van de Marokkanen slechts de helft vergeleken met de autochtonen, westerse allochtonen en Surinamers. Niet-westerse allochtonen zijn aanzienlijk vaker werkloos dan autochtonen en westerse allochtonen. Ook hier zijn de verschillen de afgelopen vijf jaar minder groot geworden. Marokkanen zijn in 2000 ongeveer vier keer zo vaak werkloos als autochtonen. Turken, Surinamers, Antillianen en Arubanen ongeveer drie keer zo vaak. Nakomelingen van immigranten hebben een betere positie op de arbeidsmarkt dan immigranten zelf. Mensen met een hogere opleiding zijn minder vaak werkloos dan laagopgeleiden. Dit geldt zowel voor allochtonen als voor autochtonen.

Allochtonen minder vaak een baan dan autochtonen

Niet-westerse allochtonen behoren minder vaak tot de werkzame beroepsbevolking¹⁾ dan westerse allochtonen en autochtonen. Van de niet-westerse allochtonen heeft 48% werk. Tussen de groepen niet-westerse allochtonen zijn er wel grote verschillen in arbeidsparticipatie. Ruim drie op de tien Marokkanen is werkzaam in een betaalde baan. Onder Surinamers is dit zes op de tien, bijna evenveel als onder westerse allochtonen. Van de autochtonen is dat bijna zeven op de tien.

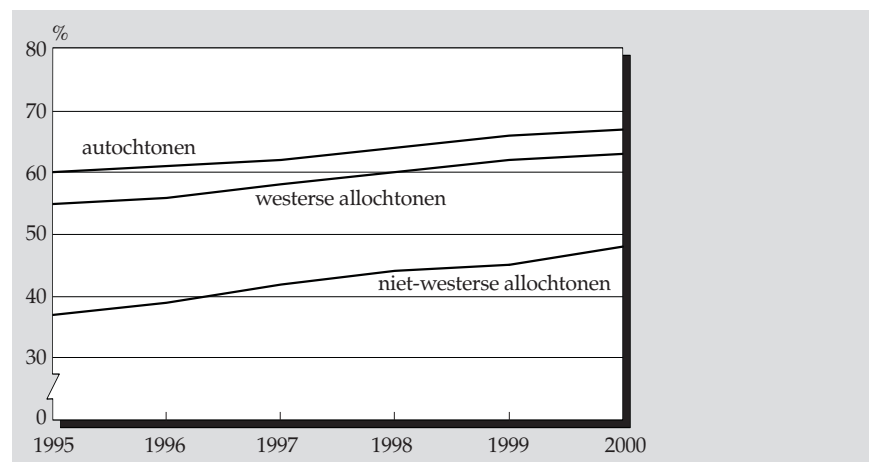
6.1 Netto arbeidsparticipatie van personen van 15-64 jaar naar herkomstsgroepering, 2000

¹⁾ Iemand behoort tot de werkzame beroepsbevolking wanneer hij of zij betaald werk heeft voor tenminste twaalf uren per week. Het aandeel werkenden wordt uitgedrukt in de netto arbeidsparticipatie.

De afgelopen vijf jaar is de arbeidsdeelname van zowel autochtonen als allochtonen groter geworden. De arbeidsparticipatie van niet-westerse allochtonen is sterker gestegen dan die van autochtonen en westerse allochtonen. Had in 1995 nog 37% van de niet-westerse allochtonen een baan, in 2000 was dat met 11 procentpunten toegenomen tot 48%. Bij de autochtonen was er een toename van 7 procentpunten. Daarmee zijn de verschillen in arbeidsdeelname tussen autochtonen en allochtonen in de afgelopen vijf jaar iets kleiner geworden.

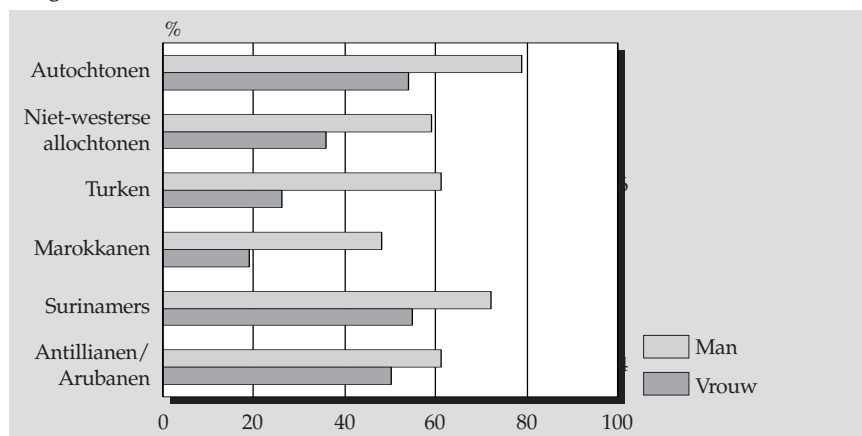
6.2 Netto arbeidsparticipatie van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering, 1995-2000

Relatief weinig Turkse en Marokkaanse vrouwen werken

Hoewel tegenwoordig steeds meer vrouwen een baan hebben, werken mannen nog altijd vaker dan vrouwen. Dit geldt zowel voor autochtonen als voor allochtonen. Onder de westerse allochtonen hebben, net als onder autochtonen, mannen ongeveer anderhalf keer zo vaak een baan als vrouwen. Van de niet-westerse mannen werkt 59%, terwijl van de niet-westerse vrouwen slechts 36% een baan heeft. Turkse en Marokkaanse vrouwen hebben het minst vaak betaald werk. Turkse en Marokkaanse mannen werken tweeëneenhalf keer zo vaak als vrouwen. Onder de Antillianen en Arubanen is het verschil tussen mannen en vrouwen in arbeidsdeelname het kleinste, respectievelijk zes op de tien en vijf op de tien.

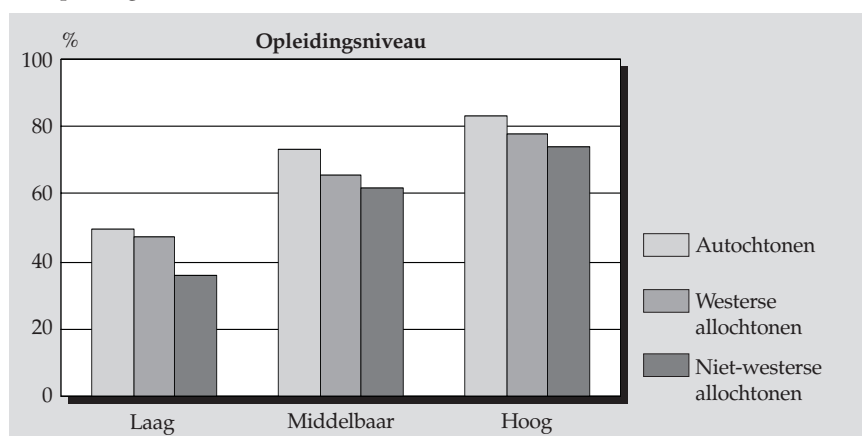
6.3 Netto arbeidsparticipatie van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering en geslacht, 2000

Arbeidsdeelname allochtonen lager op alle opleidingsniveaus

Dat de arbeidsdeelname bij autochtonen hoger is dan bij allochtonen geldt voor alle opleidingsniveaus. Bij laagopgeleiden²⁾ is het verschil het grootst. In 2000 is de arbeidsdeelname bij laagopgeleide autochtonen 50% en bij niet-westerse allochtonen 36%. Van de hoogopgeleiden³⁾ had 83% van de autochtonen een baan tegenover 74% van de niet-westerse allochtonen. Zowel voor allochtonen als voor autochtonen geldt dat de arbeidsdeelname groter is bij mensen met een hogere opleiding dan bij laagopgeleiden.

6.4 Netto arbeidsparticipatie van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering en opleidingsniveau, 2000

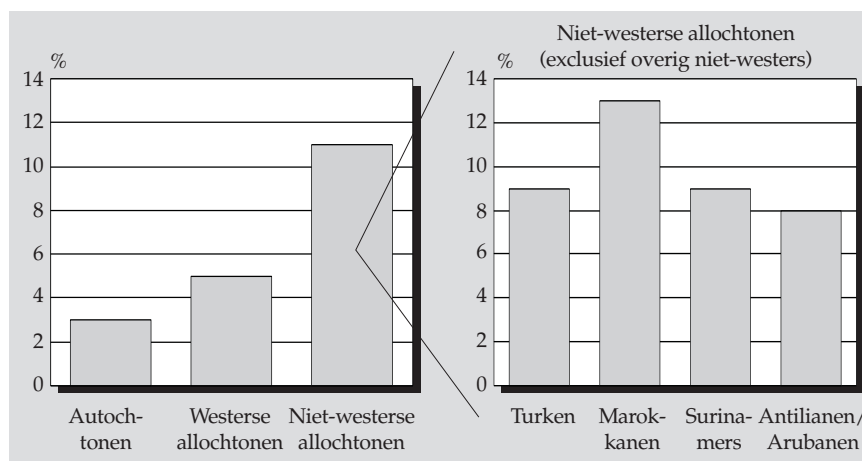
²⁾ MAVO/VBO.

³⁾ HBO/WO.

Niet-westerse allochtonen vaker werkloos

Het werkloosheidspercentage⁴⁾ van niet-westerse allochtonen is ook in 2000 aanzienlijk hoger dan van autochtonen en westerse allochtonen, namelijk 11% tegen respectievelijk 3% en 5%. Niet-westerse allochtonen zijn daarmee bijna viermaal zo vaak werkloos als autochtonen. Van de Marokkanen is 13% werkloos, van de Turken en Surinamers 9% en van de Antilianen en Arubanen 8%.

6.5 Werkloosheid van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering, 2000

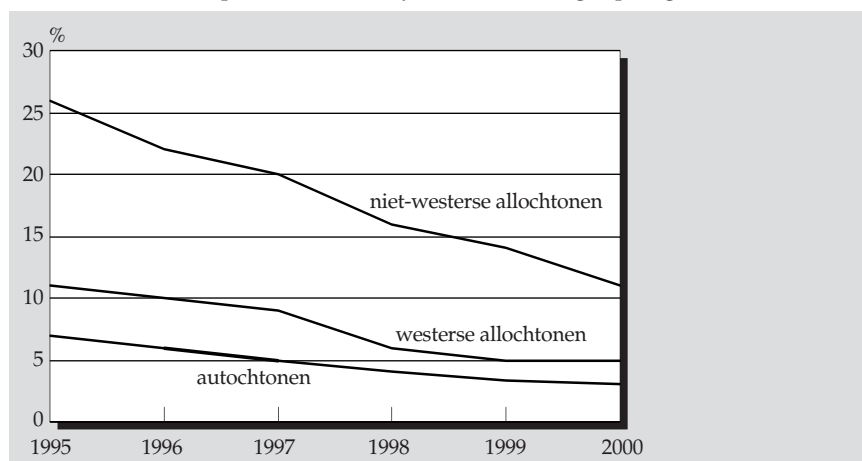

Daling werkloosheid onder allochtonen fors

De werkloosheid van zowel autochtonen en allochtonen is de laatste vijf jaar gedaald. De daling is bij de niet-westerse allochtonen aanzienlijk groter dan bij autochtonen. In 1995 was nog een op de vier niet-westerse allochtonen werkloos, in 2000 was dit afgenomen tot een op de tien. Bij de autochtonen is het werkloosheidspercentage ook gedaald, van 7% in 1995 naar 3% in 2000. Waren in 1995 niet-westerse allochtonen relatief vier keer zo vaak werkloos als autochtonen, in 2000 is dit onveranderd.

⁴⁾ Het werkloosheidspercentage is het aandeel van de beroepsbevolking dat beschikbaar is voor de arbeidsmarkt en actief zoekt, maar niet werkzaam is voor twaalf uur of meer per week.

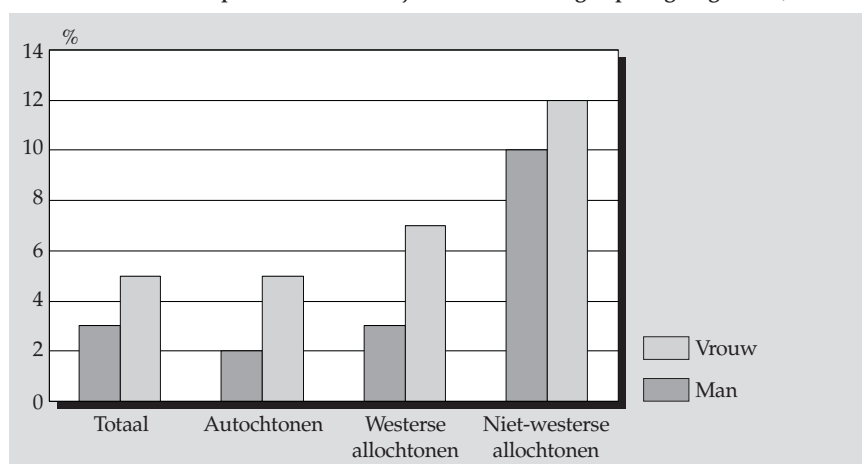
6.6 Werkloosheid van personen van 15-64 jaar naar herkomstsgroepering, 1995-2000

Niet-westerse allochtonen: mannen en vrouwen vrijwel even vaak werkloos

Het verschil tussen mannen en vrouwen blijkt ook uit de werkloosheidspercentages. Vrouwen zijn vaker werkloos dan mannen. Bij de westerse allochtonen bedraagt de werkloosheid onder de vrouwen 7%, tegen 3% onder de mannen. Net als bij de westerse allochtonen zijn onder de autochtonen vrouwen ruim twee keer zo vaak werkloos als mannen, respectievelijk 5% tegen 2%. Bij de niet-westerse allochtonen is er geen opvallend verschil in werkloosheid tussen mannen en vrouwen. Onder de niet-westerse allochtonen is 10% van de mannen werkloos en 12% van de vrouwen.

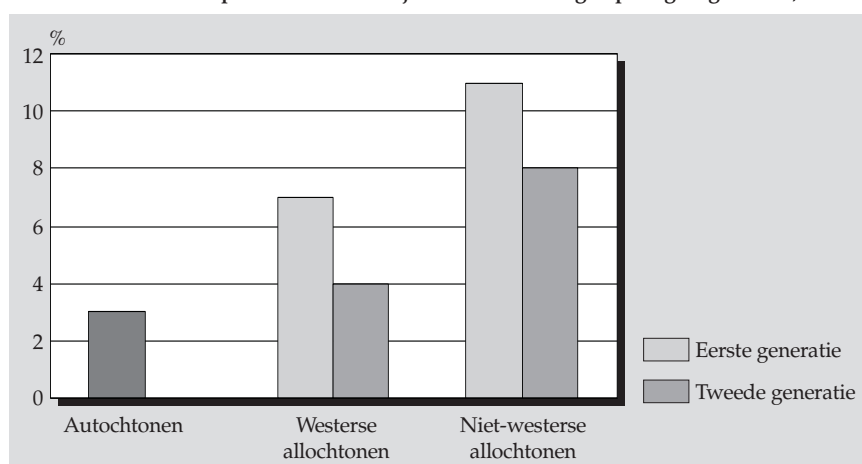
6.7 Werkloosheid van personen van 15-64 jaar naar herkomstsgroepering en geslacht, 2000

Tweede generatie allochtonen minder vaak werkloos

Allochtonen van de tweede generatie zijn minder vaak werkloos dan die van de eerste generatie. Dit geldt zowel voor niet-westerse als voor westerse allochtonen. Van de tweede generatie niet-westerse allochtonen is 8% werkloos. Bij de westerse allochtonen is dit de helft, namelijk 4%. Deze percentages zijn laag in vergelijking met de eerste generatie allochtonen. Onder hen is 11% van de niet-westerse allochtonen en 7% van de westerse allochtonen werkloos. Van de autochtonen is 3% werkloos.

6.8 Werkloosheid van personen van 15-64 jaar naar herkomstsgroepering en generatie, 2000

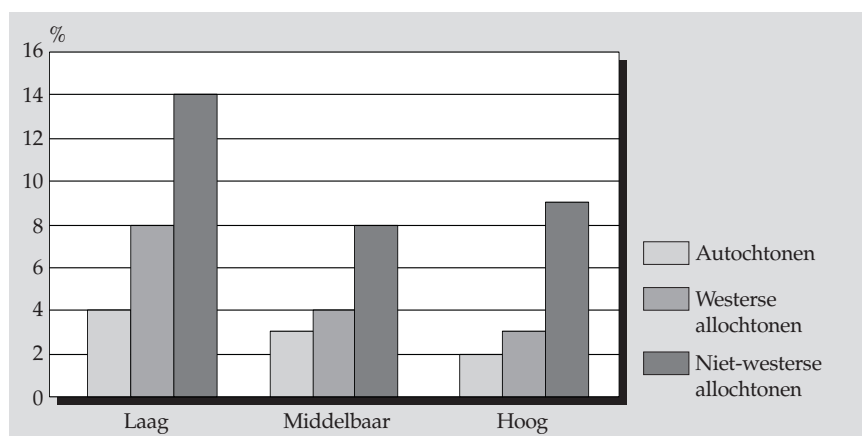

Zowel laag als hoogopgeleide allochtonen vaker werkloos dan autochtonen

De verschillen in werkloosheidspercentages tussen allochtonen en autochtonen komen voor op elk opleidingsniveau. Zowel de laag, middelbaar⁵⁾ als hoogopgeleide allochtonen zijn vaker werkloos dan autochtonen. In 2000 is bij laagopgeleide personen 14% van de niet-westerse allochtonen werkloos tegenover 4% bij de autochtonen. Bij de hoogopgeleiden is dit verschil ook aanzienlijk. Van de hoogopgeleide niet-westerse allochtonen is 9% werkloos tegenover slechts 2% van de autochtonen. Zowel voor allochtonen als voor autochtonen geldt dat personen met een hogere opleiding minder vaak werkloos zijn dan laagopgeleiden.

⁵⁾ HAVO/VWO/MBO.

6.9 Werkloosheid van personen van 15-64 jaar naar herkomstgroepering en opleidingsniveau, 2000

7. Allochtonen en autochtonen met uitkeringen

C. Melser en J. Weidum

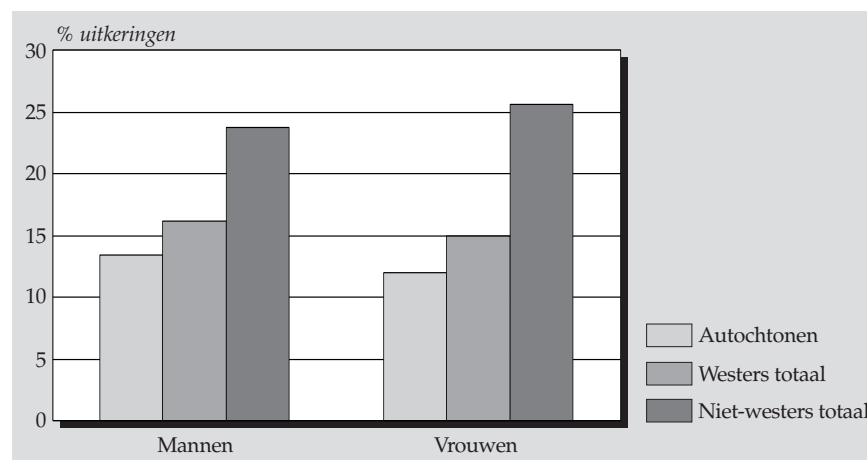
Het aantal personen tussen de 15 en 64 jaar met een uitkering bedraagt eind 1999 zo'n 1,5 miljoen. Het gaat om bijstandsuitkeringen en uitkeringen wegens werkloosheid en arbeidsongeschiktheid. De eerste generatie allochtonen heeft over het algemeen een hoger percentage uitkeringen dan de autochtonen, maar de tweede generatie allochtonen heeft slechts een fractie vaker een uitkering dan autochtonen. Vooral onder de niet-westerse allochtonen van de eerste generatie zijn relatief veel mensen met een uitkering. Het percentage uitkeringsontvangers onder westerse allochtonen komt vrijwel overeen met het percentage onder de autochtone bevolking.

Niet-westerse allochtonen tweemaal zo vaak uitkering

Eind 1999 kregen er in Nederland 1,5 miljoen personen tussen de 15 en 64 jaar een uitkering. Totaal 1,1 miljoen autochtonen en 400 duizend allochtonen. Onder hen zijn 892 duizend personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Verder ontvangen 418 duizend personen een bijstandsuitkering en 205 duizend een werkloosheidsuitkering. Het aantal ouderen of gedeeltelijk arbeidsongeschikten met een aanvullende werkloosheidsuitkering is 43 duizend.

De 1,5 miljoen personen met een uitkering vormen 14% van de totale Nederlandse bevolking van 15 tot en met 64 jaar. Van de autochtonen heeft 13% een uitkering, van de westerse allochtonen 16%. De niet-westerse allochtonen komen met tweemaal zo veel uitkeringsontvangers duidelijk hoger uit dan autochtonen. De verschillen tussen deze herkomstgroepen zijn voor mannen en vrouwen vrijwel gelijk.

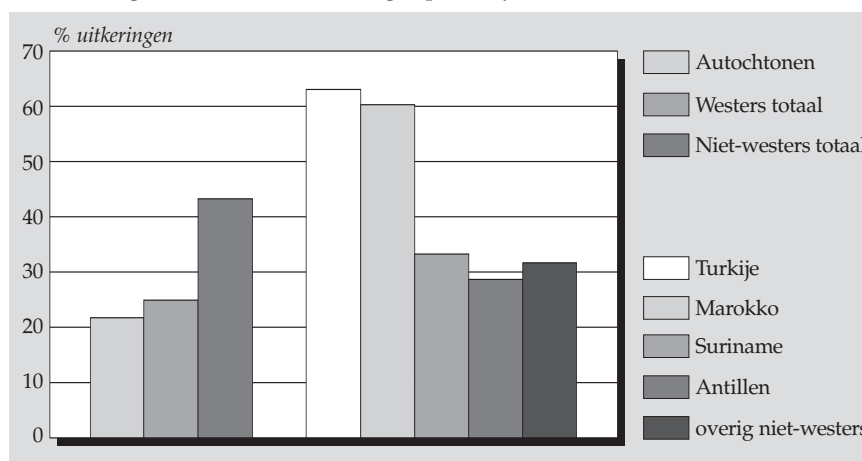
7.1 Allochtonen en autochtonen met een uitkering naar geslacht (15-65 jaar)

Veel oudere Marokkaanse en Turkse mannen met uitkering

Uitkeringen worden vooral verstrekt aan mensen van 40 tot en met 64 jaar. Binnen die leeftijdsgroep zijn er duidelijke verschillen tussen de diverse bevolkingsgroepen. Zo krijgen zo'n 475 duizend mannelijke autochtonen van 40 tot en met 64 jaar een uitkering; dat is 22% van alle autochtone mannen in deze leeftijdsgroep. Niet-westerse allochtone mannen tussen de 40 en 64 jaar hebben echter tweemaal zoveel uitkeringsontvangers. Van hen hebben de Marokkaanse en Turkse mannen het hoogste percentage uitkeringen: ongeveer 16 duizend Marokkaanse en 18 duizend Turkse mannen. Tussen de 40 en 64 jaar ontvangt 60% van de Marokkaanse mannen en 63% van de Turkse mannen een uitkering.

7.2 Uitkeringen mannen naar herkomstgroep (40-65 jaar)

Aan personen tussen de 15 en de 40 jaar worden minder uitkeringen verstrekt dan aan oudere mensen. Toch zijn er in de leeftijdsgroep van 15-39 jaar ook duidelijke verschillen tussen de herkomstgroeperingen. Van de autochtone bevolking in deze leeftijdsgroep ontvangt een op de vijftien personen een uitkering. Bij de niet-westerse allochtonen onder de 40 jaar is dat er een op de zes. Zij krijgen dan ook bijna drie keer zo vaak een uitkering als autochtonen van die leeftijd.

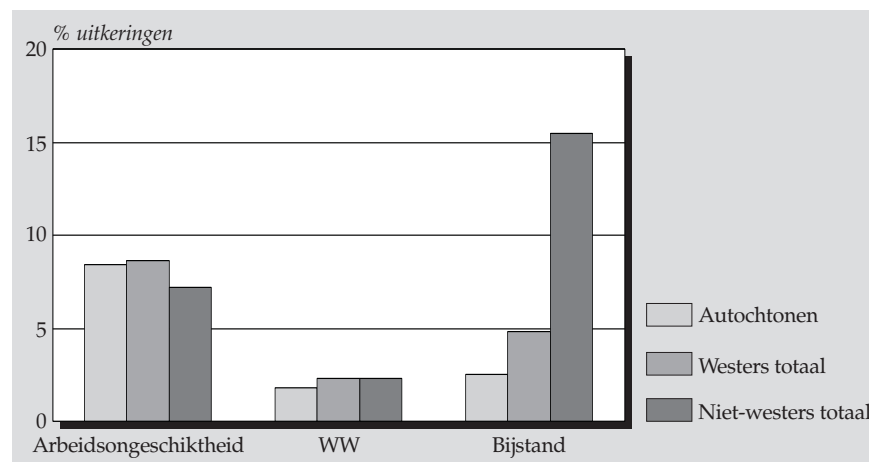
Veel niet-westerse allochtonen ontvangen bijstand

Niet-westerse allochtonen ontvangen in vergelijking met autochtonen iets vaker een werkloosheidsuitkering en arbeidsongeschiktheidsuitkering, maar veel vaker bijstand. Daarbij is gecorrigeerd voor de verschillen in leeftijdsopbouw. Een op de veertig autochtonen ontvangt een bijstandsuitkering. Bij de niet-westerse allochtonen gebeurt dit zes keer zo vaak. Bij Turken en Surinamers ligt het bijstandsperscentage weer net iets lager. Bij de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen krijgen niet-westerse allochtonen onder de 40 jaar evenveel uitkeringen als de autochtone bevolking. Niet-westerse allochtonen ouder dan 40 jaar hebben een iets hoger percentage uitkeringen voor arbeids-

ongeschiktheid. Van hen hebben Turkse en Marokkaanse mannen van boven de veertig een opvallend hoog percentage. Van deze bevolkingsgroepen heeft ruim een op de drie personen een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Het aantal bijstandsuitkeringen is echter ook hoog.

Antillianen/Arubanen en overige niet-westerse allochtonen hebben zeer lage percentages voor arbeidsongeschiktheid, nog lager dan de autochtone bevolking.

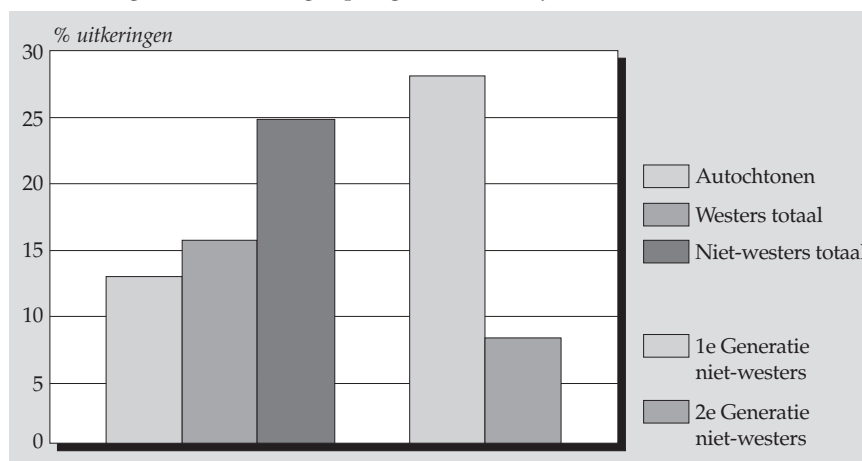
7.3 Uitkeringsregelingen (15-65 jaar)

Tweede generatie allochtonen minder vaak een uitkering

Bijna 13 duizend niet-westerse allochtonen met een uitkering behoren tot de tweede generatie allochtonen. Van deze allochtonen is het overgrote deel jonger dan 40 jaar en een op de dertien heeft een uitkering. Dat is aanzienlijk minder dan bij de eerste generatie, waar een op de vijf mensen onder de 40 jaar een uitkering heeft. Verschillen tussen de herkomstgroeperingen zijn niet groot binnen de tweede generatie van niet-westerse allochtonen. Opmerkelijk weinig niet-westerse allochtonen van de tweede generatie krijgen een arbeidsongeschiktheidsuitkering: slechts 3%. Dit is toe te schrijven aan de relatief jonge leeftijd van deze groep.

7.4 Uitkeringen naar herkomstgroep en generatie (15-65 jaar)

8. Veel niet-westerse allochtone huishoudens met laag inkomen

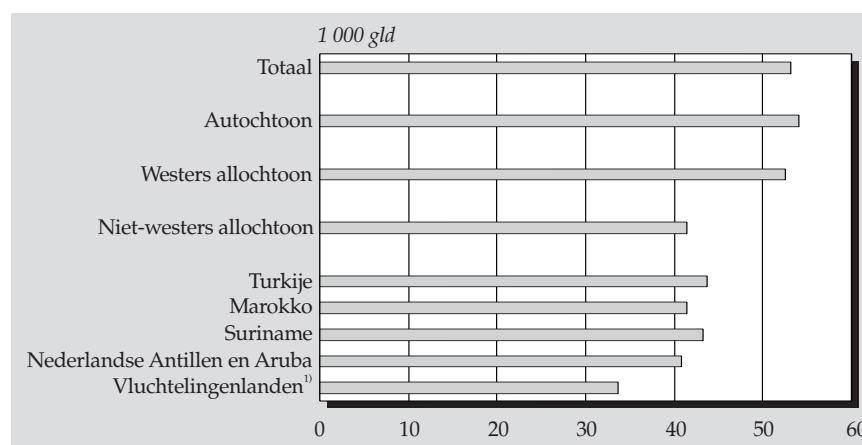
P. Ament

In 1998 hadden vier op de tien huishoudens met een niet-westerse allochtoon als hoofdkostwinner een laag inkomen. Dat was ruim drie keer zo veel als huishoudens met een autochtone hoofdkostwinner. Verhoudingsgewijs veel niet-westerse huishoudens hebben een hoofdkostwinner met een uitkering als voornaamste inkomensbron of hebben thuiswonende kinderen. Juist bij deze groepen is het aandeel huishoudens met een laag inkomen groot.

Inkomen niet-westerse huishoudens 12 duizend gulden lager

In 1998 telde Nederland ongeveer 6,3 miljoen huishoudens. Bijna 1 miljoen daarvan waren allochtone huishoudens, wat wil zeggen dat degene in het huishouden met het hoogste inkomen (de hoofdkostwinner) allochtoon is. Van die 1 miljoen allochtone huishoudens hadden 385 duizend huishoudens een niet-westerse hoofdkostwinner. Het gemiddeld besteedbaar inkomen van alle huishoudens in Nederland bedroeg in 1998 ruim 53 duizend gulden. Het inkomen van autochtone en westerse allochtone huishoudens lag dicht bij dit gemiddelde. Niet-westerse allochtone huishoudens hadden daarentegen gemiddeld 12 duizend gulden minder te besteden. Van de niet-westerse allochtone huishoudens hadden huishoudens afkomstig uit een vluchtelingenland qua inkomen de slechtste positie. Deze huishoudens hadden in 1998 ruim 20 duizend gulden minder te besteden dan het gemiddelde huishouden in Nederland.

8.1 Gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen naar herkomstgroepering van de hoofdkostwinner, 1998

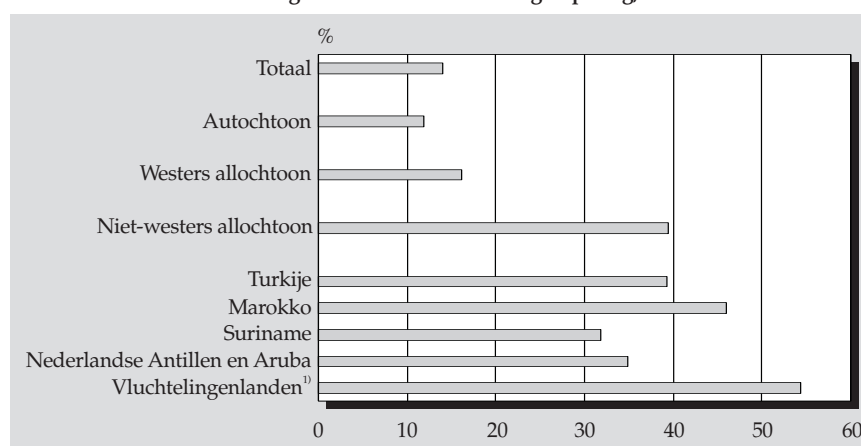
Bron: Regionaal inkomensonderzoek 1998.

¹⁾ Afghanistan, Ethiopië, Ghana, Irak, Iran, Somalië, Sri Lanka en Vietnam.

Laag inkomen bij vier op de tien niet-westerse huishoudens

Van alle huishoudens in Nederland beschikte in 1998 ongeveer 14% over een inkomen dat beneden de lage-inkomensgrens lag. Ook voor autochtone en westerse allochtone huishoudens lag dit percentage rond 14%. Bij niet-westerse huishoudens is de inkomenssituatie ongunstiger. Van deze huishoudens moest ruim 40% rondkomen van een laag inkomen. Vooral huishoudens uit Marokko en uit vluchtelingenlanden hebben een laag inkomen. Van de huishoudens met een hoofdkostwinner afkomstig uit een vluchtelingenland moest zelfs meer dan de helft rondkomen van een laag inkomen.

8.2 Huishoudens met een laag inkomen naar herkomstgroepering, 1998

Bron: Regionaal inkomensonderzoek 1998.

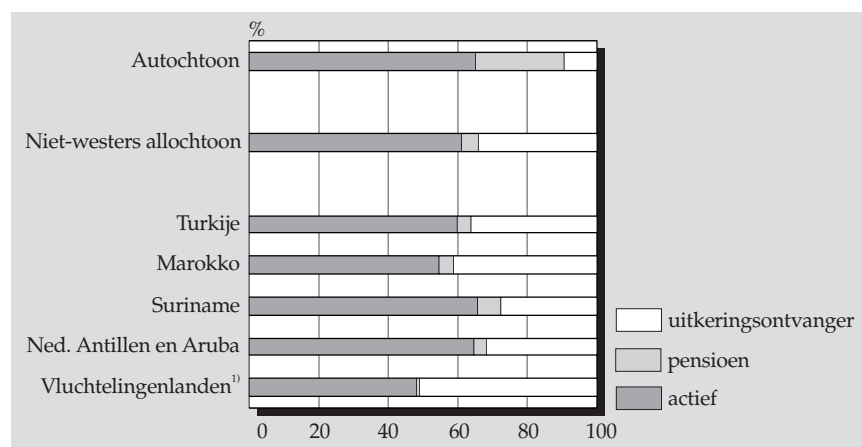
¹⁾ Afghanistan, Ethiopië, Ghana, Irak, Iran, Somalië, Sri Lanka en Vietnam.

De lage-inkomensgrens

De lage-inkomensgrens is vastgesteld op basis van het bijstandsniveau in de jaren 1977–1998. In deze periode was de koopkracht van de bijstand in 1979 het hoogst. Het bijstandsniveau voor een alleenstaande in 1979 is als uitgangspunt gekozen. Met behulp van equivalentiefactoren is voor andere typen huishoudens een gelijk welvaartsniveau bepaald. De grenzen worden elk jaar aangepast aan de prijsontwikkeling. Doordat de koopkracht van de minimumuitkeringen nu lager is dan in 1979, is de lage-inkomensgrens hoger dan het sociaal minimum. Voor een alleenstaande lag de grens in 1998 op een besteedbaar inkomen van bijna 20 duizend gulden per jaar. Voor meerpersoonshuishoudens met en zonder kinderen gelden hogere grenzen. Voor een echtpaar met twee kinderen lag de grens in 1998 bijvoorbeeld op bijna 36 duizend gulden. Was het besteedbaar inkomen lager dan deze grens, dan is het huishouden beschouwd als een huishouden met een laag inkomen.

Verschillen in het besteedbaar inkomen kunnen voor een deel verklaard worden door verschillen in de sociaal-economische positie. Huishoudens die voornamelijk afhankelijk zijn van een uitkering of pensioen hebben over het algemeen een lager inkomen dan huishoudens met inkomsten uit betaalde arbeid. In 1998 was het percentage huishoudens met een economisch actieve hoofdkostwinner bij niet-westerse huishoudens bijna even groot als bij autochtone huishoudens. Bij de niet actieve hoofdkostwinners was er echter een groot verschil in voornaamste bron van inkomsten. Terwijl het grootste deel van de autochtone niet-actieven een pensioen ontvangt, zijn de niet-westerse niet-actieven in de meeste gevallen afhankelijk van een uitkering. Het aandeel 65-plussers onder niet-westerse allochtone kostwinners is immers klein. Laten we de kostwinners van 65 jaar en ouder buiten beschouwing dan zijn er meer autochtone huishoudens met een actieve hoofdkostwinner (vier van de vijf) dan niet-westerse allochtone huishoudens (drie van de vijf). Niet-westerse hoofdkostwinners jonger dan 65 jaar hebben bijna drie keer zo vaak een uitkering als voornaamste inkomstenbron dan autochtone hoofdkostwinners. Het betreft hier uitkeringen wegens bijstand, werkloosheid of arbeidsongeschiktheid.

8.3 Huishoudens naar sociaal-economische categorie van de hoofdkostwinner en herkomstgroepering, 1998

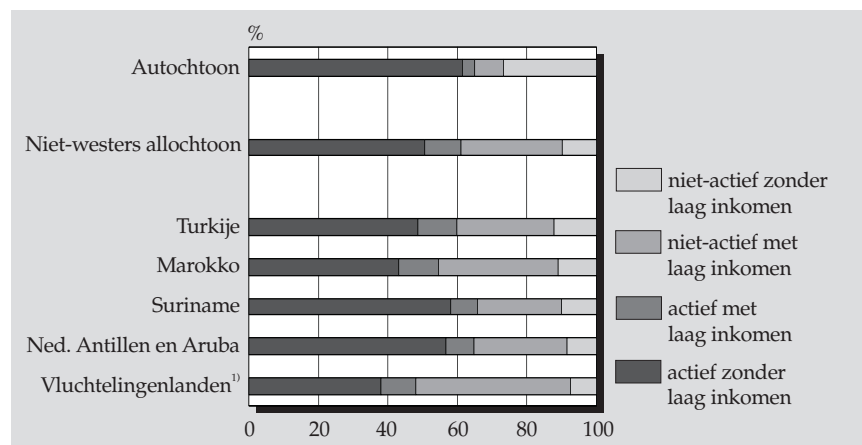
Bron: Regionaal inkomensonderzoek 1998.

¹) Afghanistan, Ethiopië, Ghana, Irak, Iran, Somalië, Sri Lanka en Vietnam.

Maar weinig huishoudens met een economisch actieve kostwinner hebben een inkomen beneden de lage inkomensgrens. Wel is het aandeel lage inkomens bij huishoudens met een actieve kostwinner onder niet-westerse huishoudens iets groter dan onder autochtone huishoudens. Veruit de meeste huishoudens onder de lage inkomensgrens zijn afhankelijk van inkomsten uit een pensioen of een uitkering. In dit opzicht bestaat er een groot verschil tussen niet-westerse huishoudens en autochtone huishoudens. Niet-westerse huishoudens met een niet-actieve kostwinner hebben ruim drie keer zo vaak een laag inkomen.

Bij huishoudens afkomstig uit een vluchtelingenland is dit zelfs vijf keer zo vaak het geval.

8.4 Huishoudens met en zonder laag inkomen naar sociaal-economische categorie van de hoofdkostwinner en herkomstgroepering, 1998

Bron: Regionaal inkomensonderzoek 1998.

¹⁾ Afghanistan, Ethiopië, Ghana, Irak, Iran, Somalië, Sri Lanka en Vietnam.

Verschillen in huishoudenssamenstelling en leeftijd hoofdkostwinner

De vraag is in hoeverre het hoge percentage niet-westerse huishoudens met een laag inkomen kan worden toegeschreven aan kenmerken van niet-westerse huishoudens. Eerder bleek al dat niet-westerse huishoudens relatief vaak een hoofdkostwinner hebben met een uitkering. Maar ook andere kenmerken zoals de huishoudenssamenstelling en de leeftijd van de hoofdkostwinner zijn van invloed op de verschillen in aandeel lage inkomens bij niet-westerse en autochtone huishoudens.

Van alle huishoudens in Nederland is ongeveer drie van de tien een eenpersoonshuishouden, vier van de tien een meerpersoonshuishouden zonder kinderen en drie van de tien een huishouden met kinderen.

Het aandeel eenpersoonshuishoudens onder niet-westerse huishoudens is vergelijkbaar met het aandeel bij autochtone huishoudens; het aandeel meerpersoonshuishoudens zonder kinderen is echter onder niet-westerse huishoudens aanzienlijk lager terwijl het aandeel huishoudens met kinderen aanzienlijk hoger is. De helft van de niet-westerse huishoudens bestaat uit huishoudens met kinderen. Vooral huishoudens met een Marokkaanse of Turkse hoofdkostwinner zijn vaak huishoudens met kinderen; in 1998 ging het om respectievelijk 60 en 65% van alle Marokkaanse en Turkse huishoudens.

Staat 8.5

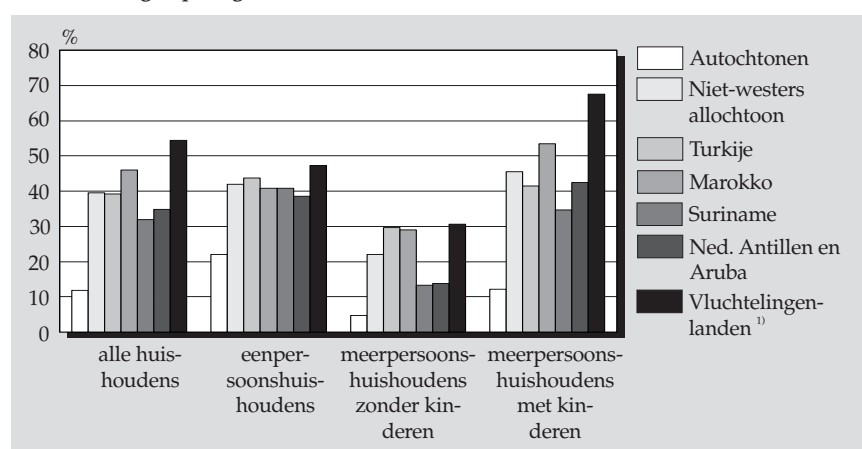
Huishoudens naar herkomstgroepering en samenstelling van het huishouden, 1998

	Eenpersoons- huishoudens	Meerpersoonshuishoudens	
		zonder kinderen	met kinderen
	%		
Totaal	29,8	41,0	29,3
Autochtoon	29,4	42,5	28,0
Westers allochtoon	33,5	39,8	26,7
Niet-westers allochtoon	28,9	21,0	50,0
Turkije	13,6	21,3	65,1
Marokko	20,1	20,1	59,8
Suriname	34,3	23,3	42,4
Nederlandse Antillen en Aruba	40,5	21,2	38,3
Vluchtelingenlanden ¹⁾	40,5	13,5	46,1

Bron: Regionaal inkomensonderzoek 1998.

¹⁾ Afghanistan, Ethiopië, Ghana, Irak, Iran, Somalië, Sri Lanka en Vietnam.

8.6 Huishoudens met laag inkomen naar samenstelling huishouden en herkomstgroepering, 1998

Bron: Regionaal inkomensonderzoek 1998.

¹⁾ Afghanistan, Ethiopië, Ghana, Irak, Iran, Somalië, Sri Lanka en Vietnam.

Er bestaat een samenhang tussen de samenstelling van het huishouden en het hebben van een laag inkomen. Vooral onder eenpersoonshuishoudens en in mindere mate onder meerpersoonshuishoudens met kinderen komen verhoudingsgewijs veel lage inkomens voor. Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen hebben veel minder vaak een laag inkomen. Het hoge aandeel lage inkomens bij niet-westerse allochtone huishoudens kan voor een deel worden toegeschreven aan de oververtegenwoordiging van gezinnen met kinderen.

Behalve in bron van inkomsten en de samenstelling van het huishouden verschillen autochtone en niet-westerse huishoudens ook sterk in leeftijd van de hoofdkostwinner. Niet-westerse huishoudens hebben gemiddeld relatief jonge hoofdkostwinners. In ruim tweederde van de niet-westerse huishoudens is de hoofdkostwinner jonger dan 45 jaar. Bij autochtone huishoudens is dat bij minder dan de helft het geval. In huishoudens met een hoofdkostwinner afkomstig uit Turkije of uit vluchtelingenlanden is de hoofdkostwinner zelfs in meer dan driekwart van de gevallen jonger dan 45 jaar. Hoofdkostwinners van 65 jaar en ouder zijn bij de niet-westerse huishoudens sterk ondervertegenwoordigd.

Er is een samenhang tussen de leeftijd van de hoofdkostwinner en het hebben van een laag huishoudensinkomen. Huishoudens met een hoofdkostwinner van 65 jaar en ouder hebben relatief vaak een laag inkomen. De ondervertegenwoordiging van oudere kostwinners bij niet-westerse huishoudens drukt het aandeel lage inkomens bij niet-westerse huishoudens. Als er onder autochtone en niet-westerse huishoudens evenveel oudere kostwinners zouden zijn dan zou het aandeel huishoudens met een laag inkomen onder allochtone huishoudens relatief nog groter zijn.

Staat 8.7

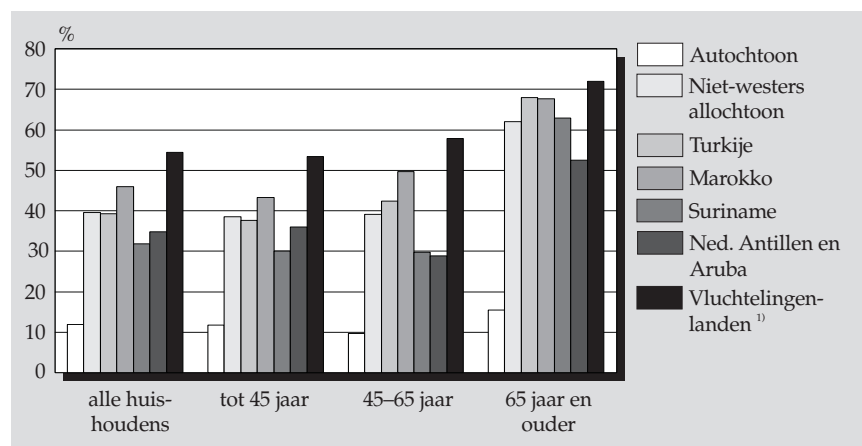
Huishoudens naar herkomstgroepering en leeftijd van de hoofdkostwinner, 1998

	Jonger dan 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 jaar en ouder
	%		
Totaal	45,6	33,1	21,3
Autochtoon	44,1	33,2	22,8
Westers allochtonen	42,4	38,3	19,3
Niet-westers allochtoon	71,5	24,8	3,7
Turkije	76,4	21,6	2,0
Marokko	66,4	30,8	2,8
Suriname	67,7	26,6	5,7
Nederlandse Antillen en Aruba	70,9	25,5	3,6
Vluchtelingenlanden ¹⁾	83,3	14,8	1,9

Bron: Regionaal inkomensonderzoek 1998.

¹⁾ Afghanistan, Ethiopië, Ghana, Irak, Iran, Somalië, Sri Lanka en Vietnam.

8.8 Huishoudens met laag inkomen naar leeftijd van de hoofdkostwinner en herkomstgroepering, 1998

Bron: Regionaal inkomensonderzoek 1998.

¹⁾ Afghanistan, Ethiopië, Ghana, Irak, Iran, Somalië, Sri Lanka en Vietnam.

Verskil in aandeel lage inkomens kleiner na standaardisatie

Het relatief grote aantal hoofdkostwinners met een uitkering en het relatief grote aantal huishoudens met kinderen onder niet-westerse allochtone huishoudens dragen bij aan het verschil in aandeel lage inkomens tussen autochtone en niet-westerse huishoudens. Omgekeerd onderdrukt het relatief kleine aandeel hoofdkostwinners van 65 jaar en ouder onder niet-westerse huishouders dit verschil. Een standaardisatie kan het effect van de verschillen in huishoudenskenmerken opheffen. Deze heeft plaatsgevonden door het percentage huishoudens met een laag inkomen te berekenen voor de (fictieve) situatie dat de samenstelling van de groepen autochtone en allochtone huishoudens naar de kenmerken sociaal-economische categorie en leeftijd van de hoofdkostwinner en de samenstelling van het huishouden gelijk zou zijn aan de samenstelling van de totale groep huishoudens.

Het aandeel lage inkomens onder niet-westerse huishoudens in 1998 was 3,3 keer zo groot als onder autochtone huishoudens. Als gestandaardiseerd wordt voor verschillen in sociaal-economische categorie van de hoofdkostwinner is het aandeel lage inkomens onder niet-westerse huishoudens 2,6 maal zo groot als onder autochtone huishoudens. Als gestandaardiseerd wordt voor samenstelling van het huishouden dan is het aandeel lage inkomens onder niet-westerse huishoudens 2,9 maal zo groot. Wordt gestandaardiseerd voor verschillen in leeftijd van de hoofdkostwinner dan is het aandeel lage inkomens onder niet-westerse huishoudens 3,7 keer zo groot als onder autochtone huishoudens. Dit komt omdat er minder 65 plussers zijn onder allochtonen. Standaardiseren we tenslotte voor de drie kenmerken tezamen dan is het aandeel lage inkomens onder niet-westerse huishoudens 2,4 keer zo hoog als onder autochtone huishoudens.

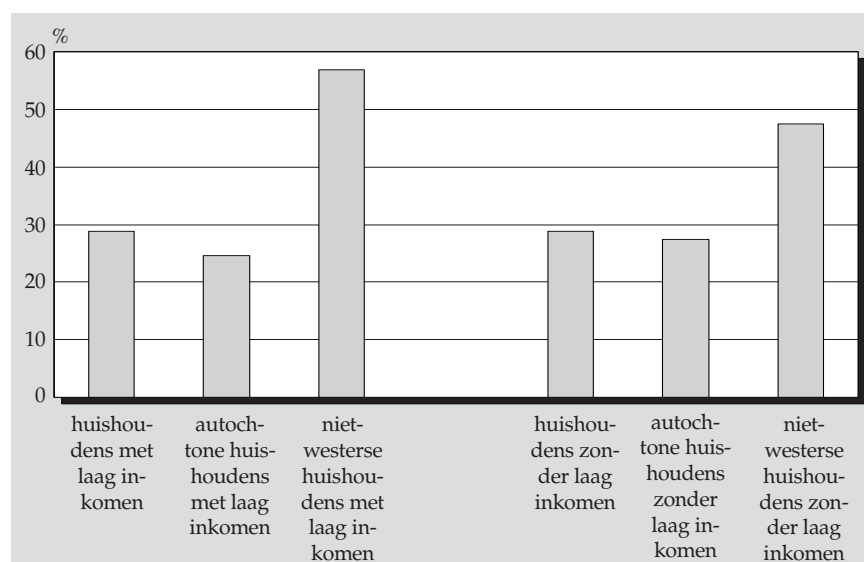
Het verschil in aandeel lage inkomens onder niet-westerse en autochtone huishoudens is dan ook gedeeltelijk toe te schrijven aan verschillen in de kenmerken sociaal-economische categorie van de hoofdkostwinner, samenstelling van het huishouden en leeftijd van de hoofdkostwinner.

Segregatie van niet-westerse huishoudens met laag inkomen

Niet-westerse allochtone huishoudens wonen zeer ongelijkmatig verspreid over Nederland. De ruimtelijke spreiding van niet-westerse huishoudens kan worden uitgedrukt met behulp van een segregatie-index. Voor het bepalen van deze index is Nederland verdeeld in vierkanten van 500 bij 500 meter. Als de niet-westerse en de overige huishoudens op dezelfde manier verdeeld zijn over de vierkanten, dan is de segregatie-index gelijk aan 0. Zijn alle niet-westerse huishoudens geconcentreerd in vierkanten waarin geen andere huishoudens voorkomen, dan is de segregatie-index gelijk aan 100. De index kan worden geïnterpreteerd als het percentage niet-westerse huishoudens dat zou moeten verhuizen om een gelijke verdeling over de vierkanten te krijgen als de verdeling van de overige huishoudens.

In 1998 bedroeg de segregatie-index voor niet-westerse allochtone huishoudens 51%. Dat betekent dat ruim de helft van de niet-westerse huishoudens zou moeten verhuizen om een gelijkmatige spreiding te krijgen. Onder niet-westerse allochtone huishoudens met een laag inkomen is de ruimtelijke segregatie nog groter. In 1998 bedroeg de segregatie-index 57%. Dat was bijna 10 procentpunten hoger dan onder de niet-westerse huishoudens met een inkomen boven de lage-inkomensgrens.

8.9 Segregatie-indices van huishoudens met of zonder laag inkomen naar herkomstsgroepering, 1998

Bron: Regionaal inkomensonderzoek 1998.

9. Levensloop van jonge allochtonen¹⁾

M. Alders

Allochtone jongeren gaan vaak al op jonge leeftijd uit huis. Zij beginnen dan ook eerder aan een zelfstandig bestaan dan autochtone jongeren. Vooral Turkse en Marokkaanse jongeren gaan op jonge leeftijd samenwonen en krijgen al snel kinderen. Meestal zijn deze samenwonende jongeren gehuwd. Bij Surinaamse en Antilliaanse en Arubaanse jongeren komt ongehuwd samenwonen veel vaker voor. Hierin lijken ze meer op autochtone jongeren. Vrijwel alle Turkse – en in mindere mate Marokkaanse – vrouwen krijgen veel kinderen. Hoewel ze gemiddeld nog steeds relatief veel kinderen krijgen, neemt het gemiddelde kindertal van deze vrouwen snel af. Surinaamse en Antilliaanse en Arubaanse vrouwen krijgen minder kinderen.

Uit huis

De ruim twee miljoen twintigers in ons land laten een grote variëteit aan leefvormen zien. Anders dan een paar decennia geleden, toen de overgrote meerderheid van de twintigers pas bij het huwelijk uit huis ging, wonen de meeste jongeren als ze uit huis gaan eerst enige tijd alleen of ongehuwd samen. Meisjes verlaten het ouderlijk huis eerder dan jongens. De helft van alle in Nederland wonende meisjes is op 21-jarige leeftijd uit huis. Jongens zijn gemiddeld twee jaar ouder als ze vertrekken.

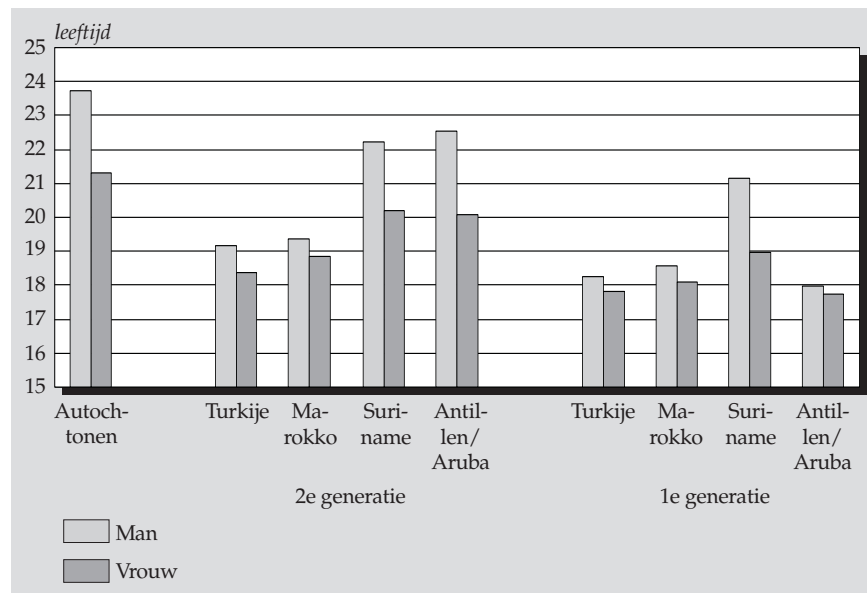
Allochtone jongeren kennen een andere levensloop dan de meeste autochtone jongeren. Doorgaans gaan allochtone jongeren op jongere leeftijd uit huis dan autochtone jongeren.

Demografische levensloop belicht

Het volgen van de levensloop begint wanneer een jongen of meisje het ouderlijk huis verlaat. We beperken ons tot de levensloop van Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen en Arubanen. Deze vier groepen allochtonen vormen tezamen 70% van de totale groep niet-westerse allochtonen. Verder wordt onderscheid gemaakt tussen de eerste en tweede generatie. Daardoor wordt zichtbaar of allochtone jongeren van de tweede generatie steeds meer gaan lijken op autochtone jongeren of dat ze op dezelfde manier de verschillende levensfases doorlopen als hun leeftijdgenoten van de eerste generatie. De tweede generatie allochtonen vormt wel een nog jonge bevolkingsgroep. De meeste van hen wonen nog in het ouderlijk huis of hebben pas recent de stap gezet naar een zelfstandig bestaan. De grafieken over de tweede generatie beperken zich tot cijfers over jongeren van 30 jaar of jonger.

¹⁾ Artikel is gedeeltelijk gebaseerd op de volgende artikelen: Schapendonk-Maas, H., 'Niet-westerse allochtonen eerder uit huis dan autochtonen' in de Maandstatistiek van de bevolking, april 2001, en Schapendonk-Maas, H., 'Inwonende Turkse en Marokkaanse jongeren. Maandstatistiek van de bevolking, september 2001, CBS

9.1 Leeftijd waarop 50% van de jongeren uit huis is naar herkomstgroepering, 1 januari 2000¹⁾

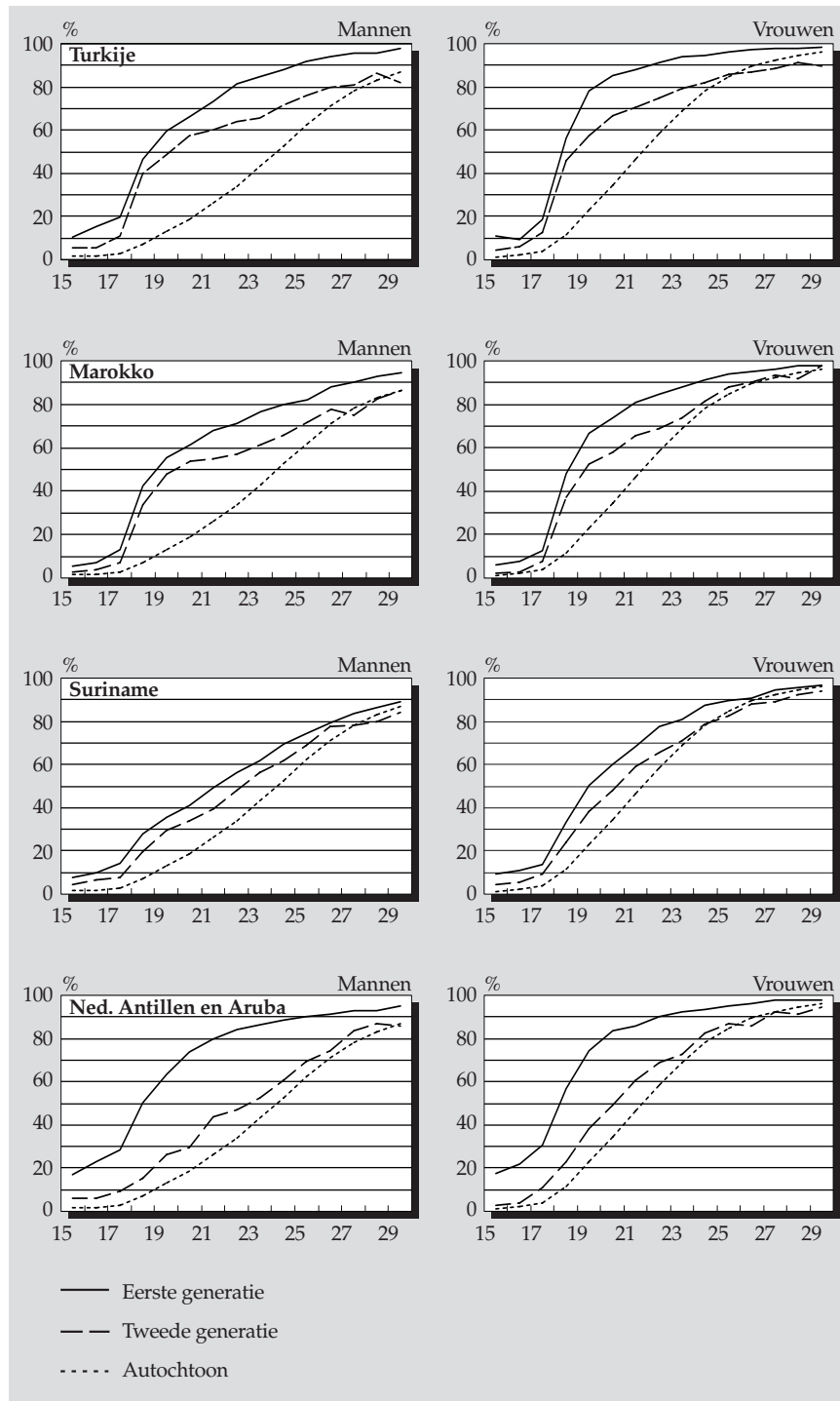

¹⁾ Het aandeel van 50% van de jongeren is gebaseerd op interpolatie tussen de leeftijd waarop minder dan 50% uit huis is en de aansluitende leeftijd waarop méér dan 50% uit huis is.

Turken en Marokkanen eerder uit huis

Op 1 januari 2000 woonde ongeveer de helft van de 18-jarige Turken en Marokkanen van de eerste generatie niet meer in het ouderlijk huis. Weliswaar gaan Turkse en Marokkaanse meisjes iets eerder uit huis dan jongens maar het verschil is niet zo groot als bij autochtone meisjes en jongens. De tweede generatie Turken en Marokkanen gaat iets later het huis uit dan de eerste. Op 19-jarige leeftijd heeft de helft het ouderlijk huis verlaten. Turken en Marokkanen van de tweede generatie lijken wat betreft het uit huis gaan meer op hun leeftijdgenoten van de eerste generatie dan op het autochtone deel van de bevolking. Dat ze iets later uit huis gaan dan de eerste generatie is mogelijk toe te schrijven aan de hogere onderwijsparticipatie van de tweede generatie. Omdat ze langer naar school gaan, zijn ze wellicht meer geneigd om langer bij hun ouders te blijven wonen. Dat de tweede generatie Turken en Marokkanen desondanks toch op jonge leeftijd uit huis gaat, hangt onder meer samen met het op jonge leeftijd beginnen met relatie- en gezinsvorming.

9.2 Percentage uitwonende jongeren naar leeftijd en herkomstsgroepering, 1 januari 2000

Eerste generatie Antillianen eerder uit huis

Bij Surinamers en Antillianen en Arubanen verloopt het proces van uit huis gaan anders dan bij Turken en Marokkanen. Vooral de tweede generatie lijkt daarin sterk op de autochtonen, de Antilliaanse en Arubaanse jongeren in het bijzonder. Net als Turken en Marokkanen van de eerste generatie woonde in 2000 de helft van de eerste generatie Antillianen en Arubanen op 18-jarige leeftijd niet meer in het ouderlijk huis. Waarschijnlijk waren dat voor een belangrijk deel Antillianen en Arubanen die alleen naar Nederland zijn gekomen om hier te werken of studeren. Van de tweede generatie Antilliaanse vrouwen heeft de helft pas op 20-jarige leeftijd het ouderlijk huis verlaten, en van de mannen pas op 22-jarige leeftijd. Antilliaanse en Arubaanse jongeren van de tweede generatie onderscheiden zich hiermee nauwelijks van autochtone jongeren. In vergelijking met andere allochtonen van de eerste generatie verlaten Surinamers van de eerste generatie op relatief hoge leeftijd het ouderlijk huis. De verschillen met Surinaamse jongeren van de tweede generatie en autochtone jongeren zijn hiermee klein.

Uit huis, en dan?

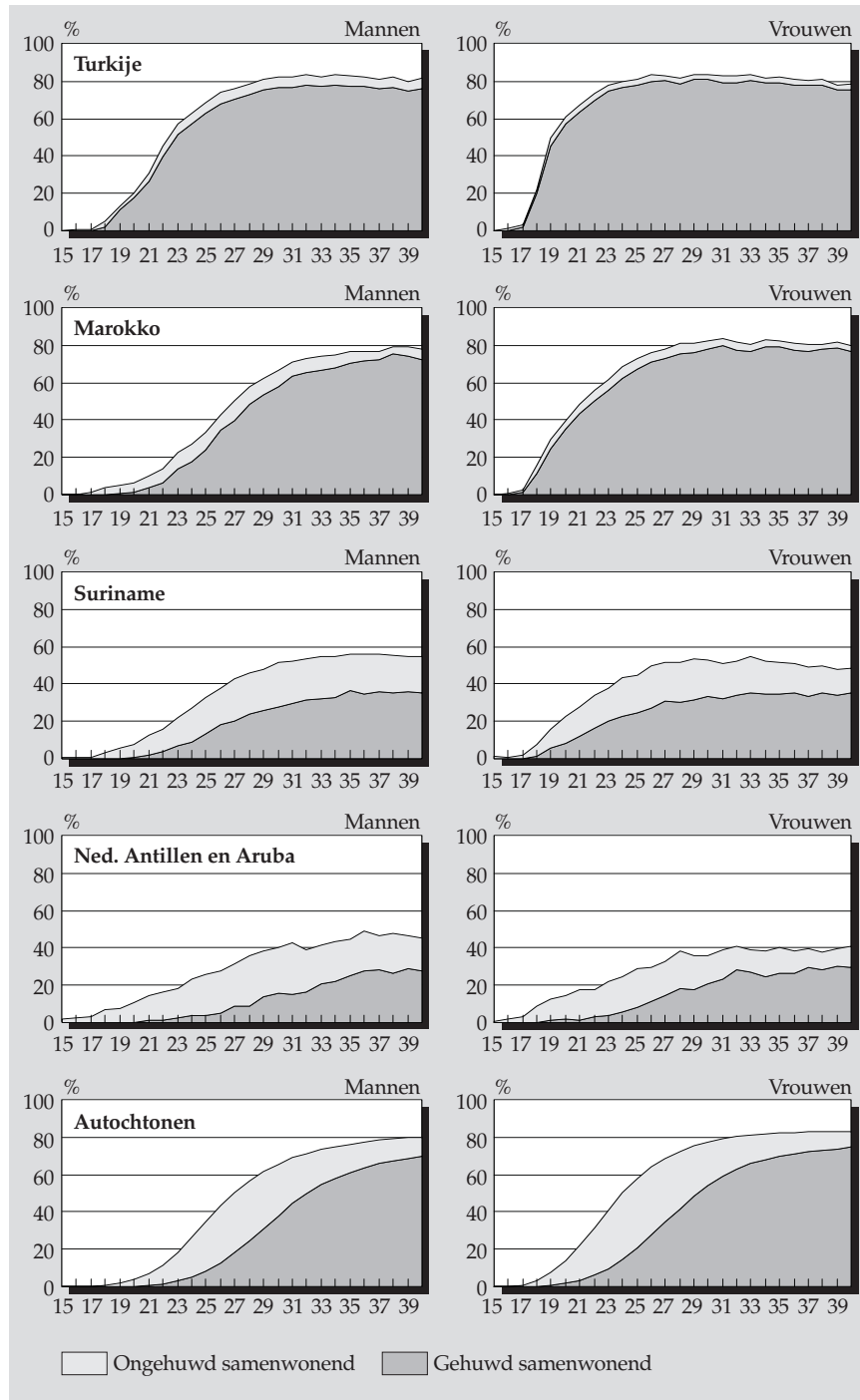
Uit huis gaan is voor jongeren de eerste stap op weg naar een zelfstandig bestaan. Tegenwoordig gaan veel autochtone jongeren eerst een tijdje alleen wonen. Direct uit huis trouwen, doet vrijwel niemand meer. De meesten wonen aanvankelijk een tijd ongehuwd samen. Het is de vraag of deze veranderingen in de levensloop zich ook bij allochtone jongeren hebben voorgedaan. Omdat allochtone jongeren op jonge leeftijd uit huis gaan, vangt de nieuwe fase in de levensloop al vroeg aan. Verwacht mag worden, dat ze daarom al tamelijk jong gaan samenwonen.

Samenwonen

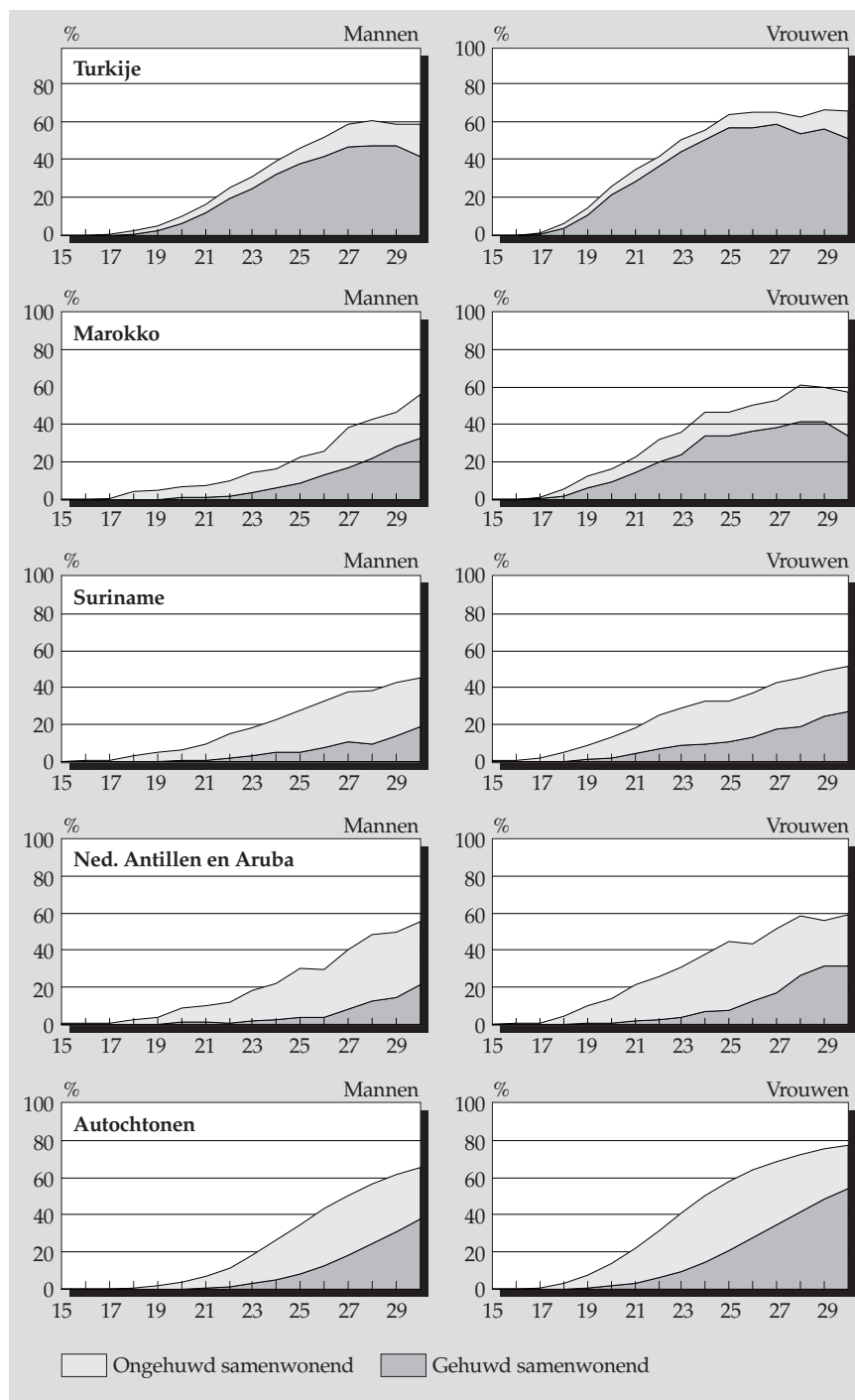
Turkse en Marokkaanse jongeren verlaten al op jonge leeftijd het ouderlijk huis. Ze beginnen daarom eerder aan relatie- en gezinsvorming dan de meeste andere jongeren. Zo woont de helft van de 19-jarige Turkse vrouwen van de eerste generatie (meestal gehuwd) samen met een partner. Autochtone vrouwen wonen op deze leeftijd meestal nog thuis. Minder dan een tiende woont op deze leeftijd al samen. De Turkse vrouwen onderscheiden zich hiermee ook van de andere groepen allochtone vrouwen. Van de Marokkaanse vrouwen woont een kwart samen op 19-jarige leeftijd. Turkse mannen van de eerste generatie beginnen pas op latere leeftijd aan een relatie en ze blijven langer thuis wonen. Pas op 22-jarige leeftijd woont bijna de helft van hen samen. Zij zijn dan echter nog steeds veel jonger dan autochtone mannen. Bij autochtone mannen woont pas op 27-jarige leeftijd de helft samen. Autochtone vrouwen zijn gemiddeld drie jaar jonger.

Turken van de tweede generatie beginnen ook op latere leeftijd aan relatievorming. Dit geldt eveneens voor de tweede generatie van de andere allochtone groepen. Dit hangt samen met het feit dat ze langer thuis blijven wonen.

9.3a Percentage gehuwd en ongehuwd samenwonenden van de eerste generatie allochtonen en autochtonen naar leeftijd, 1 januari 2000

9.3b Percentage gehuwd en ongehuwd samenwonenden van de tweede generatie allochtonen en autochtonen naar leeftijd, 1 januari 2000

Niet voor alle allochtone jongeren is het gewoon om al op jonge leeftijd samen te wonen. Zo wonen Surinaamse jongeren van de eerste generatie veel minder vaak samen dan Turkse en Marokkaanse jongeren. Ook Antilliaanse en Arubaanse jongeren wonen niet zo vaak samen. Van de 30-jarige mannen woont ongeveer de helft samen. Autochtone jongeren van deze leeftijd wonen vaker samen, ongeveer twee derde van de mannen en driekwart van de vrouwen.

Gehuwd of ongehuwd samenwonen

Er zijn verschillen in het tijdstip waarop allochtone en autochtone jongeren gaan samenwonen, en ook in de mate waarin ze dat doen. Daarnaast zijn er ook grote verschillen in de wijze waarop ze samenwonen: gehuwd of ongehuwd. Turkse en Marokkaanse samenwoners van de eerste generatie zijn vrijwel allemaal gehuwd. Het ongehuwd samenwonen is voor deze jongeren een nog onbekend verschijnsel. Autochtone jongeren wonen daarentegen meestal eerst een tijd ongehuwd samen en als de relatie stabiel blijkt, stappen velen van hen alsnog in het huwelijksbootje.

Ook onder Turkse jongeren van de tweede generatie komt ongehuwd samenwonen nauwelijks voor. Bij Marokkaanse jongeren van de tweede generatie begint het ongehuwd samenwonen al iets meer in zwang te raken. Op 25-jarige leeftijd woont 13% van de tweede generatie Marokkanen ongehuwd samen tegen 7% van de Turkse jongeren. Van de autochtone jongeren woont ruim een kwart ongehuwd samen.

In de Caribische cultuur is ongehuwd samenwonen heel gewoon. Zo wonen veel Surinaamse jongeren ongehuwd samen. Vooral twintigers van de tweede generatie wonen vaker ongehuwd samen dan gehuwd.

Uit huis, maar niet samenwonen

Niet iedereen verlaat het ouderlijk huis om direct te gaan samenwonen. Tegenwoordig kiezen veel jongeren ervoor om eerst een tijd alleen te wonen. Allochtone jongeren van rond de 20 jaar wonen zelfs vaker alleen dan autochtone jongeren, die op deze leeftijd meestal nog thuis wonen. Boven deze leeftijd neemt vooral bij Turkse jongeren het percentage alleenstaanden af. Zo wonen Turkse vrouwen als ze de twintig zijn gepasseerd nauwelijks alleen. Daarentegen wonen Antilliaanse en Arubaanse jongeren van de eerste generatie – vooral de mannen – relatief vaak alleen. Waarschijnlijk zijn dit groten-deels jongeren die alleen naar Nederland zijn gekomen om hier te werken of studeren.

Een opvallend verschijnsel onder vooral Turkse en Marokkaanse jongeren is inwoning bij andere familieleden dan de ouders. Veel jongeren verlaten het ouderlijk huis om bij andere familieleden, zoals broers of zussen in te trekken. Zo zijn 5 duizend van de 12 duizend Turkse en Marokkaanse jongeren die in 1999 uit huis zijn gegaan bij broers of zussen in gaan wonen. Inwonen bij familie is vaak een eerste stap naar verdere zelfstandigheid. De meeste jongeren gaan na inwoning bij familie alsnog zelfstandig wonen. Dat is dan eenvoudiger, omdat de controle vanuit het ouderlijk huis geleidelijk al minder was geworden.

Vroeg of laat moeder

Voor veel samenwonende paren volgt na enige tijd gezinsuitbreiding. Op welke leeftijd deze paren kinderen krijgen, hangt onder meer af van de leeftijd waarop ze zijn gaan samenwonen. Omdat allochtone vrouwen op veel jongere leeftijd gaan samenwonen dan autochtone vrouwen, mag worden verwacht dat ze ook op jongere leeftijd moeder worden. De wijze waarop het vruchtbaarheidsgedrag van allochtone en autochtone vrouwen zich ontwikkeld, wordt met behulp van een zogenaamde cohortbenadering gevolgd. Van verschillende geboortegeneraties vrouwen wordt zo bekeken op welke leeftijden ze kinderen hebben gekregen.

Turkse vrouwen jong moeder

Voor in Turkije geboren vrouwen breekt het moederschap al jong aan: op 21 jaar is de helft van hen al moeder. Dit geldt niet alleen voor de wat oudere Turkse generatie die in 1945–1949 is geboren, maar ook voor vrouwen die zijn geboren in 1965 tot met 1969. Er blijkt dus weinig veranderd te zijn. Van uitstel van het moederschap, zo gewoon voor de Nederlandse vrouw, blijkt bij hen dus geen sprake. Zo was van de Nederlandse vrouwen die eind jaren veertig zijn geboren op 24-jarige leeftijd ongeveer de helft moeder. Vrouwen die twintig jaar later zijn geboren, en nu dus tussen de 30 en 35 jaar oud zijn, zijn gemiddeld 5 jaar later moeder geworden. Niet alleen worden Turkse vrouwen nog altijd op jonge leeftijd moeder, ook blijft het aandeel vrouwen dat per saldo moeder wordt onveranderlijk hoog. Van de oudere generaties is uiteindelijk 95% moeder geworden. Ook jonge Turkse vrouwen die nog de leeftijd hebben om kinderen te krijgen, zullen waarschijnlijk in de buurt van dit percentage uitkomen.

Marokkaanse vrouwen stellen moederschap meer uit

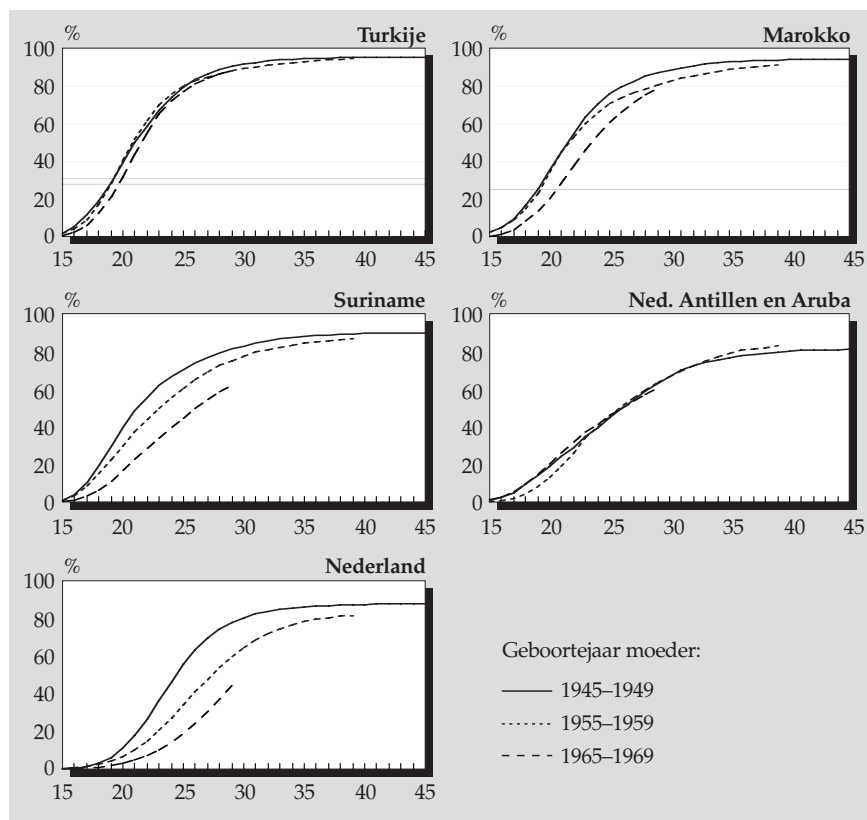
Marokkaanse vrouwen verschillen duidelijk van Turkse vrouwen. Evenals autochtone vrouwen hebben Marokkaanse vrouwen de geboorte van het eerste kind steeds meer uitgesteld. De helft van de Marokkaanse vrouwen die eind jaren zestig geboren zijn, werd hierdoor pas moeder op 23-jarige leeftijd: zo'n twee jaar later dan vrouwen geboren in de jaren veertig.

Kinderen krijgen nog langer uitstellen

Surinaamse vrouwen zijn kampioen in het uitstellen van de geboorte van hun eerste kind. Van de jonge generatie uit de tweede helft van de jaren zestig, is de helft pas op 26-jarige leeftijd voor het eerst moeder geworden: wat 5 jaar later is dan de oudere generatie van eind jaren veertig.

Antilliaanse vrouwen vormen in een ander opzicht weer een buitenbeentje, omdat ze vergeleken met de andere groepen allochtone vrouwen veruit het laatst moeder worden. Net zoals bij Turkse vrouwen is in de tijd geen sprake van uitstel van het moederschap, maar ze krijgen hun eerste kind gemiddeld wel zo'n vijf jaar later dan Turkse vrouwen.

9.4 Percentage moeders per leeftijd naar geboorteland¹⁾ en geboortjaar van de moeder, 1 januari 1999

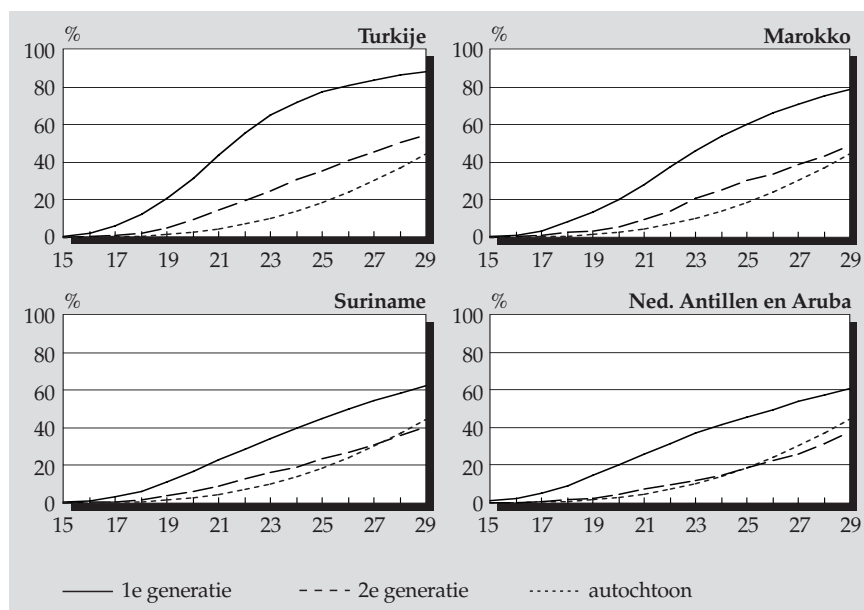
¹⁾ Zie noot 2 in de tekst.

Grote invloed leeftijdsgenoten

Vrouwen van de tweede generatie worden op veel oudere leeftijd moeder dan hun in het buitenland geboren leeftijdsgenoten. De vruchtbaarheidsgeschiedenis van de eerste generatie vrouwen, geboren in 1965-1969, wordt vergeleken met die van de tweede generatie vrouwen. Allochtone vrouwen van de tweede generatie staan voor de keuze; of net als hun moeders heel jong kinderen krijgen of zich spiegelen aan hun leeftijdsgenoten in Nederland. Vrouwen van de tweede generatie staan daarin wat dichter bij de autochtone vrouwen dan bij de eerste generatie vrouwen. Toch blijft de afkomst van de ouders zeker merkbaar, want nog altijd worden bijvoorbeeld Marokkaanse vrouwen van de tweede generatie op jongere leeftijd moeder dan autochtone vrouwen. Wel is dit verschil op 29-jarige leeftijd verdwenen. Het is dan ook waarschijnlijk dat het uiteindelijke gemiddeld kindertal maar weinig zal verschillen van dat van autochtone vrouwen.

Op alle leeftijden lopen Surinaamse en Antilliaanse vrouwen van de tweede generatie vrijwel gelijk op met autochtone vrouwen: op hogere leeftijden is het aandeel vrouwen dat een kind heeft gekregen zelfs eerder wat lager dan hoger.

9.5 Percentage moeders geboren in 1965–1969 per leeftijd naar herkomstgroepering¹⁾, 1e en 2e generatie, 1 januari 1999

¹⁾ Zie noot 2 in de tekst.

Kinderloosheid, uitstel is afstel?

De spreuk 'van uitstel komt afstel' lijkt uit te komen als naar kinderloosheid onder allochtone vrouwen wordt gekeken. Turkse vrouwen zijn al jong moeder en maar 5% blijft kinderloos. Antilliaanse vrouwen worden laat moeder en zo'n 20% krijgt geen kinderen. Deze cijfers zijn op oudere en jongere generaties allochtonen van toepassing. Voor Surinaamse en Marokkaanse vrouwen is er daarentegen wel sprake van verandering. Steeds meer Marokkaanse vrouwen blijven kinderloos. Van de geboortegeneratie 1955–1959 was bijna een tiende op 39-jarige leeftijd nog kinderloos; anderhalf keer zoveel vrouwen als de generatie 1945–1949. Ook Surinaamse vrouwen blijven steeds vaker kinderloos. Bij hen komt kinderloosheid echter vaker voor dan bij Marokkaanse vrouwen.

²⁾ Bij de vruchtbaarheidscijfers wordt onderscheid gemaakt naar het geboorteland van de moeder. De groep in het buitenland geboren vrouwen is iets ruimer dan de groep vrouwen van de eerste generatie naar herkomstgroepering. Een van de redenen dat het geboorteland als uitgangspunt is gekozen, is dat het voor het bepalen van de tweede generatie allochtonen van belang is of de moeder (of de vader) in het buitenland is geboren en niet of de moeder (of vader) zelf ook een in het buitenland geboren ouder heeft.

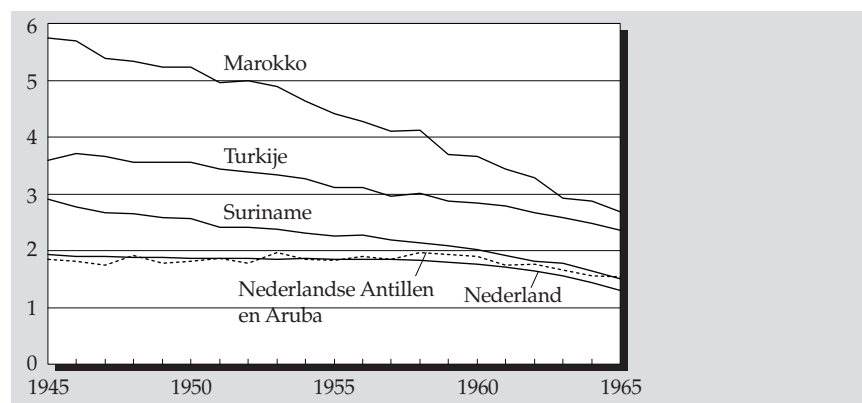
Hoewel Marokkaanse en Surinaamse vrouwen er met een toename van 3% wat vaker voor kiezen om kinderloos te blijven, is de stijging vergeleken met autochtone vrouwen van 5% nog altijd bescheiden. De jongere generaties autochtone vrouwen zijn hierin te vergelijken met Antilliaanse vrouwen.

Gemiddeld kindertal neemt af

Hoewel veel allochtone vrouwen op jonge leeftijd moeder worden en kinderloosheid vooral onder Turkse vrouwen een onbekend verschijnsel is, neemt het gemiddeld aantal kinderen van allochtone vrouwen af. Grafiek 9.6 toont het gemiddeld aantal kinderen dat de vrouwen, geboren tussen 1945 en 1965, hebben gekregen. Vrouwen afkomstig uit Marokko hebben het hoogste kindertal, hoewel er onder de jongere geboortegeneraties een trend naar beneden is. Marokkaanse vrouwen, geboren in 1945, hebben gemiddeld bijna zes kinderen; twee meer dan vrouwen die vijftien jaar later zijn geboren. Vrouwen afkomstig uit de Nederlandse Antillen en Aruba krijgen gemiddeld iets minder dan twee kinderen en lijken daarmee sterk op de autochtone vrouwen. Turkse en Surinaamse vrouwen nemen een middenpositie in, alhoewel hun kindertal snel in de richting van dat van autochtone vrouwen daalt.

Het dalend kindertal onder generaties geboren na 1960, wordt mede veroorzaakt door de vaak nog niet complete gezinnen van deze nog vruchtbare vrouwen. Een constatering dringt zich toch al op: als het krijgen van kinderen uitgangspunt is, lijken allochtone en autochtone vrouwen steeds meer op elkaar.

9.6 Gemiddeld kindertal per vrouw naar geboorteland¹⁾ en geboortear van de vrouw, 1 januari 1999

¹⁾ Zie noot 2 in de tekst.

10. De niet-westerse derde generatie

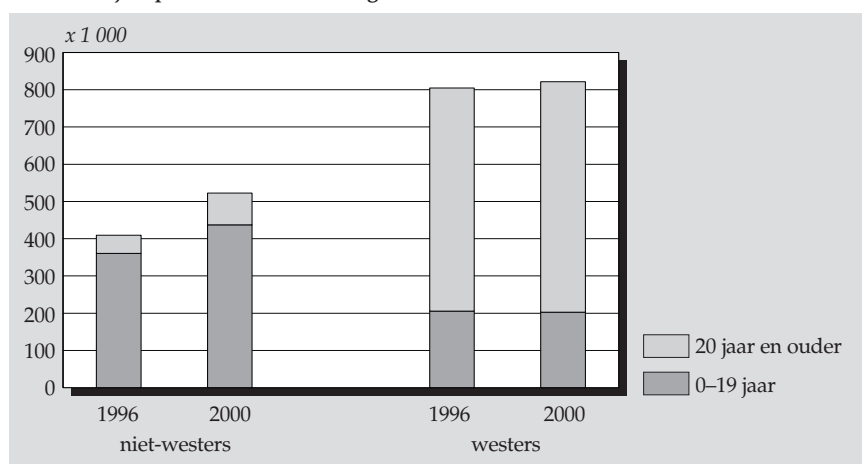
M. Alders en I. Keij

Een derde generatie allochtonen bestaat niet, tenminste niet volgens de definitie van het CBS. De kinderen van tweede generatie allochtonen zijn volgens deze definitie namelijk autochtoon. Los van de vraag of personen van de derde generatie als allochtonen moeten worden beschouwd, is het nuttig om vast te stellen om hoeveel personen het gaat. Op basis van de bevolkingsstatistieken is de omvang van de derde generatie goed te bepalen. Onderzocht zijn personen die zelf in Nederland zijn geboren en van wie beide ouders in Nederland zijn geboren. Tussen de 24 en 26 duizend van hen heeft een of meer grootouders die in een niet-westers land geboren zijn. In ruim de helft van de gevallen zijn drie grootouders in Nederland geboren en slechts één grootouder in een niet-westers land. Twee derde van hen heeft een Surinaamse of Antilliaanse grootouder. Het aantal personen met meer dan één niet-westerse grootouder is beduidend kleiner. Tussen de 5 duizend en 9 duizend personen hebben twee of meer in een niet-westers land geboren grootouders. De omvang van de derde generatie, hangt dus sterk af van de vraag of ook personen met slechts één in een niet-westers land geboren grootouder meetellen.

Een nieuwe generatie in opkomst

De tweede generatie allochtonen is de laatste jaren in omvang gegroeid. Vooral de niet-westerse tweede generatie nam sterk toe, van 385 duizend in 1995 tot 523 duizend in 2000. De westerse tweede generatie groeide in deze periode beduidend minder sterk, van 800 duizend in 1995 tot 822 duizend personen in 2000.

10.1 Leeftijdsopbouw van de tweede generatie allochtonen 1996 en 2000

De tweede generatie niet-westerse allochtonen vormt een zeer jonge bevolkingsgroep. Meer dan 80% is jonger dan 20. De westerse tweede generatie waarvan nog geen 25% is jonger dan 20 is, komt ongeveer overeen met de totale bevolking van Nederland.

Niet-westerse allochtonen van de tweede generatie zullen de komende jaren steeds meer op de leeftijd komen dat ze kinderen krijgen. Deze kinderen zouden als derde generatie kunnen worden beschouwd. Voor bepaalde doeleinden is het zinvol om deze derde generatie in beeld te brengen. Te denken valt met name aan het volgen van de mate van integratie van allochtonen en hun kinderen en het toetsen van de effectiviteit van (integratie)beleid.

Is het mogelijk is om met behulp van de bevolkingsstatistieken een derde generatie te onderscheiden uitgaande van personen die zelf in Nederland zijn geboren en van wie beide ouders in Nederland zijn geboren? Het is dan noodzakelijk om het geboorteland van de grootouders te bepalen en na te gaan of de ouders tot de tweede en hun kinderen tot de derde generatie behoren (*zie kader over afbakening derde generatie*). De exacte omvang van de derde generatie is onmogelijk vast te stellen, omdat het geboorteland van de grootouders niet in alle gevallen bij het CBS bekend is. Wel is het goed mogelijk om de onder- en bovengrenzen van de niet-westerse derde generatie vast te stellen (*zie kader over onder- en bovengrenzen*).

Afbakening van de derde generatie

Dit hoofdstuk gaat *niet* in op de vraag of de standaarddefinitie van allochtonen van het CBS moet worden aangepast. De huidige definitie rekent alle personen van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren tot de allochtonen. Volgens deze definitie bestaan allochtonen uit de eerste generatie, die in het buitenland is geboren en de tweede generatie, die in Nederland is geboren. Volgens deze definitie wordt de derde generatie dus niet tot de allochtonen gerekend.

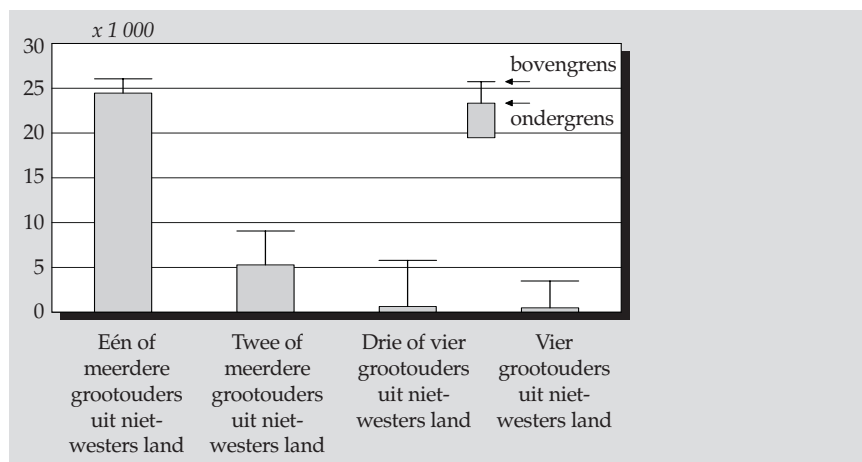
De derde generatie bestaat uit personen die in Nederland zijn geboren en van wie ook beide ouders in Nederland zijn geboren. Als een of beide ouders in het buitenland geboren zouden zijn, behoort de persoon immers tot de tweede generatie allochtonen. Het doel is om te bepalen waar de grootouders van deze personen zijn geboren. Dit is alleen mogelijk als de ouders van de persoon nog in Nederland ingeschreven staan. Informatie over de grootouders is dan ook niet te achterhalen als de ouders inmiddels overleden of geëmigreerd zijn. Voor niet-westerse allochtonen is dat niet zo vaak het geval, omdat de tweede generatie niet-westerse allochtonen een jonge bevolkingsgroep vormt. Maar zeer weinigen van hen zullen de afgelopen jaren overleden of geëmigreerd zijn. Daardoor kan vrijwel altijd de koppeling tussen hun ouders en hun kinderen gelegd worden (*zie kader over onder- en bovengrenzen*).

Grootouders uit een niet-westers land

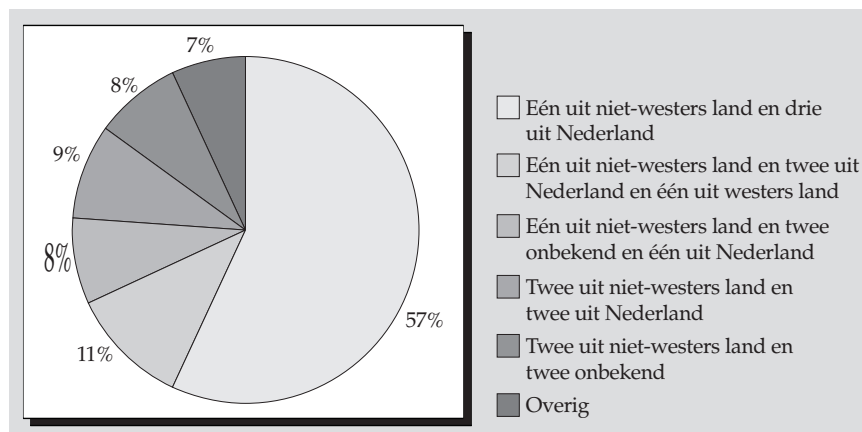
Van personen die zelf en van wie beide ouders in Nederland zijn geboren, is bekend hoeveel grootouders afkomstig zijn uit een niet-westers land. Op 1 januari 2000 woonden in Nederland tussen de 24 duizend en 26 duizend personen die ten minste één niet-westerse grootouder hebben. Van bijna 14 duizend personen ofwel bijna zes op de tien is bekend dat de overige drie grootouders in Nederland zijn geboren. Van bijna 3 duizend personen is bekend dat ze een niet-westerse grootouder, een westerse grootouder en twee Nederlandse grootouders hebben.

Als de personen met slechts één in een niet-westers land geboren grootouder niet worden meegeteld, is de derde generatie dan ook veel kleiner. Tussen 5 en 9 duizend personen hebben minstens twee in een niet-westers land geboren grootouders. Van deze personen is van 2 duizend bekend dat ze twee in Nederland geboren grootouders hebben en is van nog eens 2 duizend het geboorteland van twee grootouders onbekend. Het is heel goed mogelijk dat deze laatste personen in werkelijkheid ook drie of vier niet-westerse grootouders hebben. Deze personen zijn daarom ook meegeteld bij de bovengrens van het aantal personen met drie of vier niet-westerse grootouders. Het aantal personen met drie of vier niet-westerse grootouders is ten hoogste 6 duizend.

10.2 Derde generatie met grootouders geboren in een niet-westers land, totaal, 1 januari 2000

10.3 Derde generatie naar geboorteland van de grootouders op basis van ondergrens, 1 januari 2000

Onder- en bovengrenzen

Van een aanzienlijk deel van de in Nederland ingeschreven personen ontbreekt informatie over het geboorteland van de grootouders. Dit vormt evenwel geen groot probleem voor het onderzoek naar de niet-westerse derde generatie. De tweede generatie is immers nog jong. De afgelopen jaren zijn maar weinig niet-westerse allochtonen van de tweede generatie overleden of geëmigreerd. Hierdoor is het in vrijwel alle gevallen mogelijk het geboorteland van de grootouders te bepalen. Een probleem bij het bepalen van de bovengrens van de omvang van de derde generatie is dat niet bekend is van welk deel van de personen van wie informatie over alle vier grootouders ontbreekt, er minstens één grootouder in een niet-westers land is geboren. Voor het bepalen van een bovengrens is gebruik gemaakt van informatie over niet-westerse allochtonen van de tweede generatie. Omdat de exacte omvang van de tweede generatie bekend is, kan bepaald worden hoe groot het aandeel personen is van wie informatie over de grootouders ontbreekt. Van de ruim 500 duizend niet-westerse allochtonen van de tweede generatie is van 6% van de gevallen niet bekend of ten minste een grootouder in een niet-westers land is geboren. Omdat de derde generatie veel jonger is dan de tweede generatie zal het percentage voor de derde generatie naar alle waarschijnlijkheid nog veel kleiner zijn. Daarom wordt de bovengrens van de omvang van de niet-westerse derde generatie gebaseerd op de veronderstelling dat de waargenomen omvang minstens 94% van de maximum omvang vormt.

Daarnaast wordt bij het vaststellen van de bovengrens ook rekening gehouden met het feit dat in sommige gevallen slechts een deel van de informatie ontbreekt. Zo kunnen personen met twee niet-westerse grootouders en twee grootouders met een onbekend geboorteland in werkelijkheid vier niet-westerse grootouders hebben. De bovengrens van het aantal personen met vier niet-westerse grootouders houdt hiermee rekening. De ondergrens wordt steeds bepaald door die personen van wie het geboorteland van de grootouders wel bekend is.

Grootouders uit Turkije, Marokko

Van de ruim 500 duizend niet-westerse allochtonen van de tweede generatie behoort driekwart tot de zogenaamde 'klassieke' herkomstgroepen: Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen en Arubanen. Omdat zij bovendien een al wat langere geschiedenis in Nederland hebben dan de meeste niet-westerse allochtonen is het zinvol om voor deze groepen afzonderlijk de derde generatie te bepalen.

Het aantal kinderen met Turkse en vooral met Marokkaanse grootouders is nog zeer klein. Maar iets meer dan 1300 personen hebben ten minste een in Turkije geboren grootouder en nog geen 700 personen hebben een of meer in Marokko geboren grootouders. Dit lijkt op het eerste gezicht verrassend weinig. De Turkse en Marokkaanse tweede generatie is met respectievelijk 130 duizend en 110 duizend personen al behoorlijk omvangrijk. Ondanks dat nu nog ruim 80% jonger is dan 20 ligt een hoger aantal derde generatiekinderen voor de hand. De verklaring hiervoor is dat veel Turken en vooral Marokkanen een partner in het land van herkomst zoeken. Kinderen van deze ouders behoren tot de tweede generatie omdat ze een in het buitenland geboren ouder hebben. Ter illustratie, in 1999 kregen Turkse vrouwen van de tweede generatie bijna 800 kinderen. In driekwart van de gevallen was de vader echter in Turkije geboren. Deze kinderen worden dan ook tot de tweede generatie gerekend.

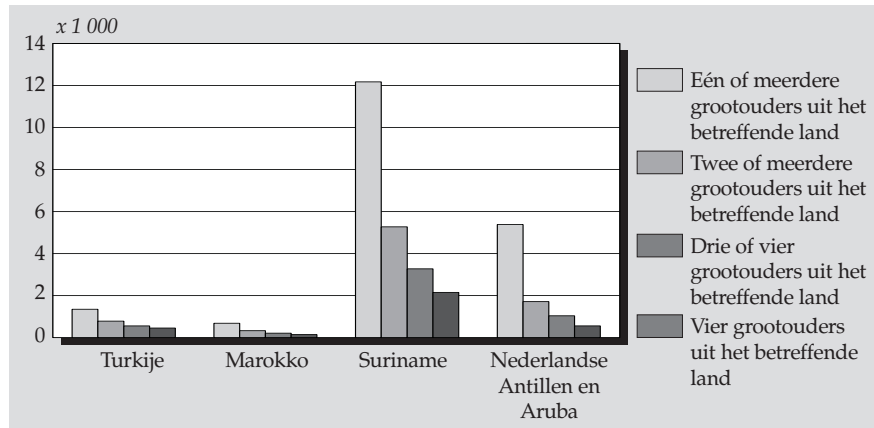
Het aantal personen met drie of vier Turkse of Marokkaanse grootouders is met een paar honderd nog zeer klein.

Derde generatie vooral Surinamers

Van de ongeveer 25 duizend personen met ten minste een niet-westerse grootouder heeft bijna de helft ofwel ruim 11 duizend personen ten minste een in Suriname geboren grootouder. Daarmee zijn de Surinamers de grootste groep van de derde generatie. Net als voor de totale niet-westerse groep geldt ook hier dat een aanzienlijk deel ofwel ongeveer de helft, drie in Nederland geboren grootouders heeft. Het aantal personen met twee of meer Surinaamse grootouders is dus aanzienlijk lager.

De derde generatie Surinamers, en in mindere mate Antillianen en Arubanen, is dan ook beduidend groter dan de derde generatie Turken en Marokkanen. Dit komt onder meer doordat de tweede generatie Surinamers en Antillianen al wat ouder is dan de tweede generatie Turken en Marokkanen. Daarnaast laten Surinamers en Antillianen minder vaak hun partner uit het land van herkomst overkomen. Veel vaker krijgen ze een kind met een partner die autochtoon is of een tweede generatie allochtoon.

10.4 Derde generatie naar aantal grootouders geboren in Turkije, Marokko, Suriname of de Nederlandse Antillen en Aruba, 1 januari 2000

Tabellen

- A. Bevolking
- B. Onderwijs
- C. Arbeid
- D. Inkomen
- E. Uitkeringen

A. Bevolking

Tabel A.1
Alloctonen naar herkomstgroepering, 1 januari

	1995	1999	2000	2001
	<i>x 1 000</i>			
<i>Werelddelen</i>				
Afrika	323	394	414	437
Amerika	431	480	498	520
Azië	562	622	638	658
Europa	1 117	1 187	1 209	1 239
Oceanië	13	16	17	17
<i>Niet-westers</i>				
Afghanistan	3	16	21	26
China	22	28	30	32
Egypte	11	14	14	15
Filippijnen	7	9	10	10
Ghana	12	15	16	16
Hongkong	17	17	18	18
India	9	11	12	12
Irak	8	30	33	38
Iran	14	22	23	25
Kaapverdië	16	18	18	19
Marokko	219	252	262	273
Nederlandse Antillen + Aruba	86	99	107	117
Pakistan	14	16	16	17
Somalië	17	27	29	30
Suriname	276	297	303	309
Turkije	264	300	309	320
Vietnam	13	14	15	15
Zuid-Afrika	9	12	13	13
Overige niet-westerse landen	111	149	161	178
Totaal	1 129	1 346	1 409	1 483
<i>Westers</i>				
14 EU-landen	733	736	739	744
w.o.				
België	111	112	113	113
Duitsland	414	403	401	399
Frankrijk	26	29	30	31
Griekenland	10	11	11	12
Italië	31	33	34	35
Oostenrijk	15	15	15	15
Portugal	13	14	14	15
Spanje	28	30	30	30
Verenigd Koninkrijk	66	68	69	72
Australië	10	12	12	13
Canada	9	11	11	12
Hongarije	11	12	12	12
Indonesië	413	407	405	404
Polen	24	28	29	31
Verenigde Staten van Amerika	22	26	27	28
Voormalig Joegoslavië	49	63	67	71
Voormalige Sovjet-Unie	11	20	23	29
Overige westerse landen	54	61	63	66
Totaal	1 317	1 353	1 367	1 387
Totaal	2 448	2 699	2 775	2 870

Tabel A.2

Eerste generatie allochtonen naar herkomstgroepering, 1 januari

	1995	1999	2000	2001
	<i>x 1 000</i>			
<i>Werelddelen</i>				
Afrika	214	246	254	266
Amerika	278	297	306	318
Azië	261	305	315	329
Europa	504	538	550	569
Oceanië	5	5	6	6
<i>Niet-westers</i>				
Afghanistan	3	15	20	24
China	15	19	20	22
Egypte	8	9	9	9
Filippijnen	5	6	6	7
Ghana	9	10	11	11
Hongkong	10	10	10	10
India	7	8	8	8
Irak	7	27	30	34
Iran	12	19	20	21
Kaapverdië	11	11	11	11
Marokko	140	149	153	156
Nederlandse Antillen + Aruba	57	63	69	77
Pakistan	9	10	10	11
Somalië	15	21	21	22
Suriname	179	182	183	185
Turkije	166	175	178	182
Vietnam	9	10	10	11
Zuid-Afrika	5	6	7	7
Overige niet-westerse landen	78	102	110	122
Totaal	744	854	886	929
<i>Westers</i>				
14 EU-landen	263	264	267	271
w.o.				
België	33	34	35	35
Duitsland	113	108	107	106
Frankrijk	13	15	15	16
Griekenland	6	6	6	7
Italië	15	16	16	17
Oostenrijk	6	6	6	6
Portugal	9	9	10	10
Spanje	17	17	17	17
Verenigd Koninkrijk	41	40	41	43
Australië	3	4	4	4
Canada	3	4	4	4
Hongarije	5	5	5	5
Indonesië	151	143	141	139
Polen	13	16	16	17
Verenigde Staten van Amerika	14	16	17	18
Voormalig Joegoslavië	37	47	50	54
Voormalige Sovjet-Unie	7	14	16	22
Overige westerse landen	32	36	38	40
Totaal	517	536	545	560
Totaal	1 263	1 390	1 431	1 489

Tabel A.3

Tweede generatie allochtonen naar herkomstgroepering, 1 januari

	1995	1999	2000	2001
	<i>x 1 000</i>			
<i>Werelddelen</i>				
Afrika	109	148	159	171
Amerika	153	184	192	201
Azië	301	318	323	328
Europa	613	649	659	669
Oceanië	9	10	11	11
<i>Niet-westers</i>				
Afghanistan	0	1	2	2
China	7	9	10	10
Egypte	4	5	5	6
Filippijnen	2	3	3	4
Ghana	3	4	5	5
Hongkong	7	7	7	7
India	3	3	4	4
Irak	1	3	4	5
Iran	2	3	3	3
Kaapverdië	6	7	7	8
Marokko	79	103	110	117
Nederlandse Antillen + Aruba	30	36	38	40
Pakistan	4	5	6	6
Somalië	2	6	7	8
Suriname	97	115	119	124
Turkije	98	124	131	138
Vietnam	3	4	4	5
Zuid-Afrika	5	6	6	6
Overige niet-westerse landen	34	47	51	56
Totaal	385	492	523	555
<i>Westers</i>				
14 EU-landen	470	472	473	473
w.o.				
België	78	78	78	78
Duitsland	301	295	294	292
Frankrijk	13	14	14	15
Griekenland	4	5	5	5
Italië	16	17	18	18
Oostenrijk	9	9	10	10
Portugal	4	5	5	5
Spanje	11	12	13	13
Verenigd Koninkrijk	25	28	28	29
Australië	7	8	8	8
Canada	6	7	7	8
Hongarije	7	7	7	7
Indonesië	262	264	264	265
Polen	11	13	13	14
Verenigde Staten van Amerika	8	10	10	10
Voormalig Joegoslavië	12	15	17	18
Voormalige Sovjet-Unie	5	6	7	7
Overige westerse landen	21	24	25	26
Totaal	800	817	822	827
Totaal	1 185	1 309	1 344	1 381

Tabel A.4
Alloctonen naar herkomstgroepering en geslacht, 1 januari 2001

	Eerste generatie		Tweede generatie	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
	<i>x 1 000</i>			
<i>Werelddelen</i>				
Afrika	151	115	87	84
Amerika	146	172	102	99
Azië	165	165	167	161
Europa	269	300	336	334
Oceanië	3	3	6	5
<i>Niet-westers</i>				
Afghanistan	14	10	1	1
China	10	12	5	5
Egypte	7	2	3	3
Filippijnen	1	5	2	2
Ghana	6	5	3	3
Hongkong	5	5	4	4
India	5	3	2	2
Irak	21	12	2	2
Iran	12	9	2	2
Kaapverdië	5	6	4	4
Marokko	86	70	59	58
Nederlandse Antillen + Aruba	37	39	20	20
Pakistan	7	4	3	3
Somalië	12	10	4	4
Suriname	85	99	63	61
Turkije	95	86	71	67
Vietnam	5	5	2	2
Zuid-Afrika	3	4	3	3
Overige niet-westerse landen	63	59	29	27
Totaal	481	447	283	271
<i>Westers</i>				
14 EU-landen	124	147	235	239
w.o.				
België	15	21	38	40
Duitsland	42	65	144	148
Frankrijk	7	9	8	7
Griekenland	4	2	2	2
Italië	11	5	9	9
Oostenrijk	2	4	5	5
Portugal	5	5	3	2
Spanje	9	9	7	6
Verenigd Koninkrijk	24	19	15	14
Australië	2	2	4	4
Canada	2	2	4	4
Hongarije	2	3	3	3
Indonesië	62	77	135	130
Polen	5	12	7	7
Verenigde Staten van Amerika	9	9	5	5
Voormalig Joegoslavië	27	26	9	9
Voormalige Sovjet-Unie	8	13	4	3
Overige westerse landen	16	24	13	13
Totaal	253	307	415	412
Totaal	734	755	698	683

Tabel A.5

Eerste generatie allochtonen naar herkomstgroepering en leeftijd, 1 januari 2001

	0-9 jaar	10-19 jaar	20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	50-59 jaar	60 jaar of ouder	Totaal
<i>x 1 000</i>								
<i>Werelddelen</i>								
Afrika	7,8	32,7	65,4	79,6	42,9	22,2	15,0	265,7
Amerika	11,7	28,5	60,7	85,2	71,4	36,4	24,5	318,4
Azië	15,0	30,8	40,7	59,9	62,4	50,5	70,1	329,4
Europa	20,9	41,7	109,5	145,5	93,8	77,8	79,9	569,2
Oceanië	0,4	0,6	1,6	1,9	1,1	0,4	0,2	6,2
<i>Niet-westers</i>								
Afghanistan	4,0	6,2	4,6	5,0	2,6	1,1	0,7	24,3
China	1,0	3,2	4,4	5,3	3,6	2,3	2,0	21,9
Egypte	0,5	0,3	1,1	4,0	2,7	0,6	0,2	9,4
Filippijnen	0,3	0,6	1,4	2,0	1,6	0,7	0,1	6,8
Ghana	0,1	0,9	1,8	3,9	3,9	0,4	0,0	11,0
Hongkong	0,1	0,5	1,2	2,4	3,6	1,3	0,9	10,2
India	0,4	0,5	1,7	2,3	1,7	1,1	0,6	8,3
Irak	3,6	6,7	6,9	9,4	4,6	1,5	0,9	33,7
Iran	0,9	4,3	2,9	6,8	4,2	1,3	0,8	21,2
Kaapverdië	0,1	0,9	1,4	3,2	3,1	1,4	1,0	11,1
Marokko	2,5	14,6	42,1	44,3	23,1	16,5	12,5	155,7
Nederlandse Antillen + Aruba	5,5	10,7	18,3	16,5	14,0	7,9	3,9	76,8
Pakistan	0,5	1,1	2,3	3,2	2,7	0,8	0,1	10,7
Somalië	1,4	5,9	5,7	6,0	1,8	0,6	0,4	21,7
Suriname	2,0	11,1	30,9	53,0	46,3	23,4	18,1	184,7
Turkije	2,7	12,0	45,0	60,8	27,5	20,1	13,6	181,6
Vietnam	0,1	0,7	2,7	3,3	2,6	0,7	0,4	10,5
Zuid-Afrika	0,6	1,0	2,1	1,7	1,1	0,5	0,3	7,2
Overige niet-westerse landen	7,6	18,9	26,8	36,9	21,2	7,2	3,3	121,9
Totaal	33,9	100,0	203,4	270,0	171,8	89,5	59,9	928,5
<i>Westers</i>								
14 EU-landen w.o.	12,0	15,5	39,6	57,6	46,6	44,8	54,9	271,0
België	2,0	2,1	5,3	7,2	6,5	5,2	7,1	35,4
Duitsland	4,3	5,9	11,3	19,3	16,2	18,7	30,6	106,4
Frankrijk	1,2	1,3	3,9	3,8	2,6	1,8	1,6	16,2
Griekenland	0,3	0,4	1,2	1,7	1,2	0,9	1,1	6,8
Italië	0,4	0,7	2,5	3,7	2,7	3,0	3,7	16,6
Oostenrijk	0,2	0,3	0,7	0,9	1,0	1,2	1,6	5,9
Portugal	0,3	0,7	2,0	2,2	1,8	1,5	1,5	10,0
Spanje	0,6	0,8	3,1	3,8	2,7	3,5	3,0	17,5
Verenigd Koninkrijk	2,1	2,6	6,2	11,3	9,5	7,3	3,8	42,9
Australië	0,3	0,4	1,1	1,3	0,8	0,3	0,1	4,3
Canada	0,3	0,5	0,9	1,1	0,8	0,3	0,1	4,1
Hongarije	0,1	0,2	1,0	0,7	0,7	0,7	1,9	5,2
Indonesië	0,5	1,1	3,9	7,5	27,0	36,7	62,2	138,9
Polen	0,5	1,3	4,0	3,5	3,6	1,9	2,1	17,0
Verenigde Staten van Amerika	1,9	2,0	2,8	4,9	3,5	2,0	0,8	17,8
Voormalig Joegoslavië	2,9	7,8	9,8	13,3	9,8	6,9	3,4	53,8
Voormalige Sovjet-Unie	1,8	3,7	5,1	5,2	2,8	1,0	1,8	21,5
Overige westerse landen	2,4	2,8	9,4	10,5	6,9	4,9	3,4	40,2
Totaal	22,0	34,4	74,4	102,0	99,9	97,8	129,8	560,4
Totaal	55,9	134,4	277,9	372,0	271,7	187,4	189,7	1 489,0

Tabel A.6

Tweede generatie allochtonen naar herkomstgroepering en leeftijd, 1 januari 2001

	0-9 jaar	10-19 jaar	20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	50-59 jaar	60 jaar of ouder	Totaal
<i>x 1 000</i>								
<i>Werelddelen</i>								
Afrika	97,8	54,0	16,9	1,4	0,3	0,2	0,5	171,1
Amerika	81,7	67,5	31,7	12,1	4,0	2,3	2,1	201,4
Azië	52,3	53,7	59,5	79,3	60,4	16,3	6,7	328,2
Europa	142,6	99,2	75,4	66,0	63,2	93,9	129,3	669,4
Oceanië	5,1	4,6	1,1	0,2	0,2	0,1	0,0	11,2
<i>Niet-westers</i>								
Afghanistan	2,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1
China	5,2	2,6	1,3	0,4	0,4	0,4	0,1	10,4
Egypte	3,7	1,6	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	5,8
Filippijnen	2,0	1,2	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	3,6
Ghana	4,3	1,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	5,4
Hongkong	1,9	3,1	2,1	0,3	0,0	0,0	0,0	7,5
India	1,9	1,0	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1	3,8
Irak	4,1	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	4,5
Iran	2,6	0,5	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	3,4
Kaapverdië	3,1	3,1	1,3	0,1	0,0	0,0	0,0	7,5
Marokko	62,2	41,3	13,0	0,6	0,0	0,0	0,0	117,1
Nederlandse Antillen + Aruba	17,2	11,8	6,9	3,4	0,6	0,2	0,2	40,3
Pakistan	3,4	2,2	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	6,1
Somalië	7,8	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,9
Suriname	47,0	45,2	21,1	7,1	1,9	0,9	0,9	124,1
Turkije	68,3	47,5	20,7	1,5	0,0	0,0	0,1	138,0
Vietnam	2,9	1,7	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	4,8
Zuid-Afrika	2,6	1,9	0,7	0,3	0,1	0,2	0,5	6,2
Overige niet-westerse landen	33,7	14,1	5,0	1,7	0,9	0,4	0,3	56,1
Totaal	275,7	180,2	74,2	15,8	4,2	2,2	2,3	554,6
<i>Westers</i>								
14 EU-landen	54,3	43,8	46,5	59,1	55,9	87,4	126,3	473,3
w.o.								
België	9,6	7,7	6,7	8,8	10,4	11,7	22,8	77,7
Duitsland	18,0	14,6	19,8	33,4	38,0	69,7	98,9	292,4
Frankrijk	4,1	2,9	2,2	1,9	1,7	1,1	0,8	14,8
Griekenland	1,6	1,0	1,2	0,9	0,1	0,0	0,0	4,9
Italië	3,2	3,0	4,4	5,4	0,9	0,5	0,5	17,9
Oostenrijk	1,1	1,0	1,2	1,5	1,1	1,9	1,8	9,6
Portugal	1,8	1,4	1,2	0,6	0,0	0,0	0,0	4,9
Spanje	3,4	3,3	3,7	2,4	0,2	0,1	0,1	12,9
Verenigd Koninkrijk	8,5	6,9	4,7	3,2	2,7	2,0	1,1	29,0
Australië	3,7	3,5	0,9	0,2	0,1	0,1	0,0	8,5
Canada	3,2	3,1	0,8	0,2	0,2	0,2	0,0	7,6
Hongarije	0,7	0,5	0,8	1,7	1,1	1,4	0,7	6,9
Indonesië	16,4	36,8	52,7	77,6	59,5	15,6	6,4	265,0
Polen	3,9	1,8	0,9	1,2	3,0	1,9	0,9	13,6
Verenigde Staten van Amerika	4,2	2,3	1,0	0,6	0,8	0,8	0,6	10,3
Voormalig Joegoslavië	8,6	3,4	4,3	0,6	0,3	0,3	0,3	17,7
Voormalige Sovjet-Unie	2,8	0,2	0,1	0,4	1,5	1,8	0,3	7,2
Overige westerse landen	8,9	5,4	3,9	2,7	2,3	1,4	1,3	25,8
Totaal	103,7	98,7	110,4	143,2	123,8	110,5	136,4	826,6
Totaal	379,4	278,9	184,6	159,0	128,1	112,7	138,6	1 381,3

Tabel A.7
Allochtonenprognose; allochtonen en autochtonen, 1 januari

	niet-westerse allochtonen	westerse allochtonen	autochtonen	totale bevolking
<i>x 1 000</i>				
2001 ¹⁾	1 483	1 387	13 117	15 987
2005	1 732	1 477	13 216	16 425
2010	2 034	1 586	13 245	16 864
2015	2 319	1 682	13 203	17 205
2020	2 591	1 760	13 141	17 492
2025	2 848	1 821	13 066	17 736
2030	3 090	1 871	12 957	17 919
2035	3 317	1 913	12 797	18 027
2040	3 527	1 948	12 583	18 058
2045	3 720	1 980	12 338	18 038
2050	3 894	2 011	12 101	18 005
<i>in % van de totale bevolking</i>				
2001 ¹⁾	9,3	8,7	82,0	100,0
2005	10,5	9,0	80,5	100,0
2010	12,1	9,4	78,5	100,0
2015	13,5	9,8	76,7	100,0
2020	14,8	10,1	75,1	100,0
2025	16,1	10,3	73,7	100,0
2030	17,2	10,4	72,3	100,0
2035	18,4	10,6	71,0	100,0
2040	19,5	10,8	69,7	100,0
2045	20,6	11,0	68,4	100,0
2050	21,6	11,2	67,2	100,0

¹⁾ Waargenomen.

Tabel A.8

Alloctonenprognose; alloctonen naar herkomstgroepering, 1 januari

	2001 ¹⁾	2005	2010	2015	2020	2030	2050
<i>x 1 000</i>							
<i>Eerste generatie</i>							
Niet-westers							
Afrika ²⁾	110	133	159	181	200	233	278
Azië ³⁾	185	235	301	366	427	538	696
Latijns-Amerika ⁴⁾	35	42	52	60	69	83	102
Marokko	156	168	182	195	206	222	237
Nederlandse Antillen + Aruba	77	99	112	117	123	132	139
Suriname	185	187	189	190	190	183	150
Turkije	182	187	195	201	205	210	201
Totaal	929	1 052	1 190	1 310	1 420	1 600	1 804
Westers							
Europese Economische Ruimte ⁵⁾	271	287	306	323	336	353	367
Overig Europa	116	162	214	256	285	329	381
Indonesië ⁶⁾	139	130	119	107	94	70	36
Overig buiten Europa ⁷⁾	34	38	41	44	46	48	49
Totaal	560	617	681	729	761	800	833
<i>Tweede generatie</i>							
Niet-westers							
Afrika ²⁾	54	75	104	136	167	223	318
Azië ³⁾	62	85	124	171	226	350	614
Latijns-Amerika ⁴⁾	19	25	34	44	56	81	136
Marokko	117	144	176	205	229	268	333
Nederlandse Antillen + Aruba	40	50	65	80	95	123	170
Suriname	124	140	155	167	177	193	215
Turkije	138	161	186	206	223	253	304
Totaal	555	680	844	1 009	1 172	1 490	2 090
Westers							
Europese Economische Ruimte ⁵⁾	473	484	492	498	501	503	535
Overig Europa	58	73	101	135	171	240	367
Indonesië ⁶⁾	265	267	270	271	269	256	173
Overig buiten Europa ⁷⁾	30	36	42	50	57	73	103
Totaal	827	860	905	953	998	1 072	1 178

Tabel A.8 (slot)

Alloctonenprognose; alloctonen naar herkomstgroepering, 1 januari

	2001 ¹⁾	2005	2010	2015	2020	2030	2050
	<i>x 1 000</i>						
<i>Eerste en tweede generatie</i>							
Niet-westers							
Afrika ²⁾	164	208	263	317	367	456	596
Azië ³⁾	247	321	425	537	653	887	1 311
Latijns-Amerika ⁴⁾	54	67	86	105	124	164	238
Marokko	273	312	359	400	434	490	570
Nederlandse Antillen + Aruba	117	149	176	198	218	254	309
Suriname	309	326	344	357	367	376	365
Turkije	320	349	381	407	428	463	505
Totaal	1 483	1 732	2 034	2 319	2 591	3 090	3 894
Westers							
Europese Economische Ruimte ⁵⁾	745	771	799	821	837	855	901
Overig Europa	174	235	315	391	456	569	749
Indonesië ⁶⁾	404	397	388	377	363	325	209
Overig buiten Europa ⁷⁾	64	73	84	94	103	121	152
Totaal	1 387	1 477	1 586	1 682	1 760	1 871	2 011

¹⁾ Waargenomen.²⁾ Excl. Marokko.³⁾ Excl. Japan, Indonesië en voormalig Nederlands-Indië.⁴⁾ Excl. Suriname, Nederlandse Antillen en Aruba.⁵⁾ Landen van de EU plus IJsland, Liechtenstein en Noorwegen.⁶⁾ Incl. voormalig Nederlands-Indië.⁷⁾ Noord-Amerika, Oceanië en Japan.

Tabel A.9

Gemeenten met het hoogste respectievelijk laagste percentage niet-westerse allochtonen op 1 januari 2000

Gemeentenaam	percentage niet-westerse allochtonen	aantal inwoners
	%	<i>x 1 000</i>
Hoogste percentage		
Amsterdam	31	731
Rotterdam	30	593
's-Gravenhage	28	441
Utrecht	20	234
Diemen	20	24
Schiedam	19	76
Almere	17	143
Lelystad	15	63
Dordrecht	14	120
Arnhem	14	138
Laagste percentage		
Grootegast	0,8	12
Aalburg	0,8	12
Littenseradiel	0,8	11
Staphorst	0,7	15
Hengelo (Gld.)	0,7	8
Kessel	0,7	4
Steenderen	0,7	5
Wehl	0,6	7
IJsselham	0,5	6
Tubbergen	0,4	20

Tabel A.10

Top 10 van gemeenten* met de hoogste stijging in het percentage niet-westerse allochtonen, 1998–2000

Gemeentenaam	Stijging	% niet-westerse allochtonen	
		2000	1998
	%		
Almere	2,6	16,7	14,1
Schiedam	2,5	18,6	16,0
Rotterdam	2,4	30,5	28,1
Leidschendam	2,3	10,3	8,0
Delft	1,9	12,7	10,8
Tilburg	1,9	11,8	9,9
's-Gravenhage	1,8	27,9	26,1
Dordrecht	1,6	14,1	12,5
Amsterdam	1,5	31,1	29,6
Rijswijk	1,4	8,1	6,7

* Alleen gemeenten met meer dan 5 000 inwoners op 1-1-2000.

Tabel A.11

Aandeel allochtonen (vier traditionele groepen), dat in de vier grote steden woont, 1 januari 2000

Gemeente	Marokko	Ned. Antillen	Suriname	Turkije
Amsterdam	20,9	10,4	23,5	10,9
Rotterdam	11,5	14,5	16,5	13,0
's-Gravenhage	7,6	7,4	13,8	8,2
Utrecht	7,7	1,6	2,1	3,5
Totaal	47,7	34,0	56,0	35,7

Tabel A.12

Gemeenten* met het hoogste, respectievelijk laagste segregatie voor niet-westerse allochtonen op 1 januari 2000

Gemeentenaam	segregatie-index niet westerse allochtonen	percentage niet- westerse allochtonen	aantal inwoners		
			totaal	autochtonen en westerse allochtonen	niet-westerse allochtonen
	%		<i>x 1 000</i>		
Hoogste segregatie					
's-Gravenhage	46	28	441	318	123
Ede	45	6	102	96	6
Leeuwarden	42	7	89	82	6
Rotterdam	41	30	593	412	181
Zaansstad	40	13	136	118	18
Bergen op Zoom	39	11	65	58	7
Schiedam	36	19	76	62	14
Arnhem	35	14	138	119	19
Amsterdam	35	31	731	504	227
Utrecht	35	20	234	187	46
Laagste segregatie					
Zoetermeer	20	12	110	97	13
Vlaardingen	19	12	74	65	9
Capelle aan den IJssel	19	12	64	57	7
Spijkenisse	16	10	73	66	7
Almere	16	17	143	119	24
Nieuwegein	16	9	63	57	6
Purmerend	16	11	70	62	8
Heerlen	13	6	95	90	5
Rijswijk	13	8	52	48	4
Amstelveen	12	9	78	71	7

* Alleen gemeenten met meer dan 50 000 inwoners en aandeel niet-westerse allochtonen hoger dan 5%.

Tabel A.13

Segregatie van niet-westerse allochtonen in de vier grote steden, 1998 en 2000

Gemeentenaam	Jaar	aandeel niet-westerse allochtonen	segregatie-index				
			Niet- westers	Turkije	Marokko	Suriname	Ned. Antillen en Aruba
		%					
Amsterdam	2000	31,1	34,9	41,2	39,5	33,3	37,1
	1998	29,6	34,2				
's-Gravenhage	2000	27,9	45,7	51,3	48,8	37,0	27,3
	1998	26,1	44,9				
Rotterdam	2000	30,5	40,8	47,8	42,6	24,1	30,2
	1998	28,1	42,6				
Utrecht	2000	19,9	34,8	38,8	39,4	20,3	16,7
	1998	18,8	33,2				

Tabel A.14

Derde generatie naar geboorteland van de grootouders, 1 januari 2000

Geboortelanden van de vier grootouders:	Niet- westers	Turkije	Marok- ko	Suri- name	Ned. Antillen en Aruba
	<i>abs.</i>				
<i>Ondergrens:</i>					
Eén of meerdere grootouders uit het betreffende land	24 460	1 322	673	11 106	4 464
Twee of meerdere grootouders uit het betreffende land	5 287	672	253	3 150	321
Drie of vier grootouders uit het betreffende land	629	260	24	183	8
Vier grootouders uit het betreffende land	488	243	20	114	3
<i>Bovengrens:</i>					
Eén of meerdere grootouders uit het betreffende land	26 058	1 350	685	12 174	5 383
Twee of meerdere grootouders uit het betreffende land	9 055	784	329	5 269	1 712
Drie of vier grootouders uit het betreffende land	5 788	560	210	3 273	1 034
Vier grootouders uit het betreffende land	3 477	459	142	2 153	557

B. Onderwijs

Tabel B.1
Eindexamenkandidaten voortgezet onderwijs naar schoolsoort, 2000

	vbo	mavo	havo	vwo	totaal
	%				x 1 000
Totaal	28,3	28,3	25,7	17,7	169,1
Man	32,5	27,3	23,3	16,9	84,7
Vrouw	24,1	29,3	28,2	18,4	84,4
Autochtonen	26,6	28,3*	26,6	18,5	137,2
Niet-westerse allochtonen	42,1	29,1	18,9	10,0	20,3
Westers allochtonen	24,2	26,9	27,2	21,7	11,5
Autochtonen	26,6	28,3	26,6	18,5	137,2
man	31,1	27,2	24,0	17,7	69,0
vrouw	22,0	29,4	29,3	19,3	68,3
Niet-westerse allochtonen	42,1	29,1	18,9	10,0	20,3
man	44,8	28,3	17,1	9,7	9,9
vrouw	39,4	29,8	20,5	10,2	10,4
eerste generatie	49,2	26,2	16,0	8,7	6,2
tweede generatie	39,0	30,3	20,1	10,6	14,1
w.o.					
Marokkanen	49,9	29,8*	14,5	5,7	4,4
Turken	48,0	29,8*	16,0	6,3	4,6
Surinamers	40,2	29,8*	20,2	9,7*	5,0
Antillianen en Arubanen	43,6*	24,8	18,5*	13,2	1,5
Westers allochtonen	24,4	26,9	27,2	21,7	11,5
man	27,4	26,4*	25,5	20,7	5,8
vrouw	21,0	27,4*	28,8	22,8	5,7

* De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

Bron: Inspectie van het Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.2
Slagingspercentages in het voortgezet onderwijs, 2000

	vbo	mavo	havo	vwo
	%			
Totaal	94	94	89	89
man	92	94*	89*	89*
vrouw	95	95*	89*	89*
Autochtonen	95	96	90	90
Niet-westerse allochtonen	88	85	76	75
Westers allochtonen	92	94*	86	86
Autochtonen	95	96	90	90
man	94	96*	90*	90*
vrouw	97	96*	90*	90*
Niet-westerse allochtonen	88	85	76	75
man	85	84*	76*	77*
vrouw	90	85*	77*	74*
eerste generatie	89*	85*	74*	78*
tweede generatie	87*	85*	77*	75*
w.o.				
Marokkanen	88*	82	81	80*
Turken	84	77	68	58
Surinamers	89*	87	74*	70
Antillianen en Arubanen	89*	90	85	86
Westers allochtonen	92	94	86	86
man	91	94*	86*	86*
vrouw	94	94*	86*	87*

* De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

Bron: Inspectie van Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.3a

Doorstroom¹⁾ examenkandidaten van het vbo naar bestemming, 2000

	geslaagden		afgewezenen	
	bol	vbo ²⁾	bol	vbo ²⁾
	%			
Totaal	49	3	29	21
Man	40	4	25	22*
Vrouw	61	1	38	19*
Autochtonen	45	3	22	21*
Niet-westerse allochtonen	69	2	43	21*
Westers allochtonen	51*	3*	26*	23*
Autochtonen	45	3	22	21
man	36	5	18	21*
vrouw	57	1	31	20*
Niet-westerse allochtonen	69	2	43	21
man	62	3	40	22*
vrouw	75	1	49	19*
eerste generatie	68*	2*	44*	17
tweede generatie	69*	2*	43*	23
w.o.				
Marokkanen	78	1*	50	22*
Turken	68*	2*	41*	19*
Surinamers	65	3	40*	22*
Antillianen en Arubanen	60	2*	35*	28*
Westers allochtonen	51	3	26	23
man	44	5	23*	26*
vrouw	59	2	32*	17*

* De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

¹⁾ Doorstroom naar bbl, deeltijd bol en vavo werd niet waargenomen.²⁾ Aangenomen mag worden dat de doorstroom naar het voortgezet onderwijs het vbo betreft.

Bron: Inspectie van Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.3b

Doorstroom¹⁾ examenkandidaten van de mavo naar bestemming, 2000

	geslaagden		afgewezenen	
	bol	havo ²⁾	bol	mavo ³⁾
	%			
Totaal	66	7	18	56
Man	69	7*	16	57
Vrouw	65	7*	20	54
Autochtonen	66	7	12	59
Niet-westerse allochtonen	74	9	29	51
Westers allochtonen	66*	8*	14*	49*
Autochtonen	66	7	12	59
man	68	7*	11*	60*
vrouw	64	7*	14*	58*
Niet-westerse allochtonen	74	9	29	51
man	75*	9*	26*	53*
vrouw	73*	9*	31*	49*
eerste generatie	73*	11	28*	49*
tweede generatie	74*	9	29*	52*
w.o.				
Marokkanen	78	10*	28*	52*
Turken	77	9*	35	49*
Surinamers	73*	6	22	49*
Antillianen en Arubanen	70*	7*	26*	41*
Westers allochtonen	66	8	14	49
man	70	7*	13*	55*
vrouw	63	8*	16*	44*

* De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

¹⁾ Doorstroom naar bbl, deeltijd bol en vavo werd niet waargenomen.²⁾ Aangenomen mag worden dat de doorstroom van geslaagden naar het voortgezet onderwijs de havo betreft.³⁾ Aangenomen mag worden dat de doorstroom van afgewezenen naar het voortgezet onderwijs de mavo betreft.

Bron: Inspectie van Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.3c

Doorstroom¹⁾ examenkandidaten van de havo naar bestemming, 2000

	geslaagden			afgewezenen	
	hbo	bol	vwo ²⁾	bol	havo ³⁾
	%				
Totaal	71	9	2	16	51
Man	72	9	3	17*	51*
Vrouw	71	9	2	16*	51*
Autochtonen	71	10	3*	17*	52*
Niet-westerse allochtonen	80	5	2	16*	50*
Westers allochtonen	68	7	3*	15*	48*
Autochtonen	71	10	3	17	52
man	71*	10	3	17*	52*
vrouw	71*	9	2	17*	52*
Niet-westerse allochtonen	80	5	2	16	50
man	83	3	2*	17*	51*
vrouw	78	6	2*	15*	49*
eerste generatie	80*	4*	3*	21	46*
tweede generatie	80*	5*	1*	14	51*
w.o.					
Marokkanen	86	3	1*	14*	47*
Turken	86	3	2*	18*	56
Surinamers	81*	5	1*	14*	45*
Antillianen en Arubanen	69	8	1*	11*	66
Westers allochtonen	68	7	3	15	48
man	70	7*	3*	17*	47*
vrouw	66	7*	2*	13*	50*

* De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

¹⁾ Doorstroom naar bbl, deeltijd bol en vavo werd niet waargenomen.²⁾ Aangenomen mag worden dat de doorstroom van geslaagden naar het voortgezet onderwijs het vwo betreft.³⁾ Aangenomen mag worden dat de doorstroom van afgewezenen naar het voortgezet onderwijs de havo betreft.

Bron: Inspectie van Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.3d

Doorstroom¹⁾ examenkandidaten van het vwo naar bestemming, 2000

	geslaagden		afgewezenen		
	wo	hbo	hbo	vwo ²⁾	bol
	%				
Totaal	62	21	7	52	6
Man	67	18	9	54	5*
Vrouw	58	24	6	50	7*
Autochtonen	62	22	8*	54	5
Niet-westerse allochtonen	76	11	6*	45	10
Westers allochtonen	63*	16	7*	40	8*
Autochtonen	62	22	8	54	5
man	67	19	9	57	4*
vrouw	57	25	6	52	6*
Niet-westerse allochtonen	76	11	6	45	10
man	78*	10*	6*	44*	11*
vrouw	75*	11*	6*	46*	10*
eerste generatie	79*	9*	8*	44*	7*
tweede generatie	76*	11*	5*	45*	11*
w.o.					
Marokkanen	84	9*	4*	30	15*
Turken	85	10*	4*	48*	15*
Surinamers	75*	14*	4*	42*	12*
Antillianen en Arubanen	71*	10*	15*	67	0*
Westers allochtonen	63	16	7	40	8
man	67	14*	10	41*	6*
vrouw	58	17*	4	39*	10*

* De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

¹⁾ Doorstroom naar bbl, deeltijd bol en vavo werd niet waargenomen.²⁾ Aangenomen mag worden dat de doorstroom van afgewezen kandidaten naar het voortgezet onderwijs het vwo betreft.

Bron: Inspectie van Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.4

Doorstroom van eindexamenkandidaten in het voortgezet onderwijs, 2000

	Naar:							Over- rig ¹⁾	Totaal
	vbo	mavo	havo	vwo	bol	hbo	wo		
	%								x 1 000
Totaal	1,2	0,9	3,4	1,6	34,3	19,8	9,8	29,0	169,1
Autochtonen	1,1	0,7	3,3	1,6*	32,4	20,9	10,2	29,8	137,2
Niet-westerse allochtonen	1,7	2,3	4,5	1,4	48,7	12,6	5,7	23,1	20,3
Westerse allochtonen	1,2*	0,8*	3,8	1,8*	31,3	19,1*	11,7*	30,3	11,5
Niet-westerse allochtonen	1,7	2,3	4,5	1,4	48,7	12,6	5,7	23,1	20,3
w.o.									
Marokkanen	1,9*	2,8	3,8	0,5	58,8	10,5	3,9	17,7	4,4
Turken	2,1	3,4	4,9*	1,5*	52,2	9,9	3,1	23,0	4,6
Surinamers	1,8*	1,9	4,0*	1,4*	46,7	13,1*	5,1	25,9	5,0
Antillianen en Arubanen	2,1*	1,0	3,2	1,5*	42,7	12,3*	7,9	29,2	1,5

* De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

¹⁾ Onder overig is inbegrepen de uitstroom en de eventuele doorstroom naar bbl, deeltijd bol en vavo.

Bron: Inspectie van Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.5
Doorstroom ¹⁾ havo-examinandi naar hbo per sector, 2000

	Agra- risch	Tech- nisch	Gezond- heids- zorg	Econo- misch	Sociaal- agogisch	Kunst	Pedago- gisch
	%						
Totaal	3	18	9	38	12	2	20
Autochtonen	3	18*	10	36	12*	2*	21
Niet-westerse allochtonen	0	18*	5	53	13	1	10
Westerse allochtonen	2	19*	6	43	12*	3	15
Man	3	33	3	47	3	1	9
Autochtonen	3	34	3*	45	3*	1*	10
Niet-westerse allochtonen	0	29	2	60	4*	1*	4
Westerse allochtonen	2	32*	4*	49*	3*	3	8*
Vrouw	2	5	14	30	19	2	28
Autochtonen	2	4	15	28	19	2*	30
Niet-westerse allochtonen	0	8	7	46	21	1	16
Westerse allochtonen	1*	6	9	36	20*	4	23

* De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

Bron: Inspectie van Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.6

Doorstroom vwo-examinandi naar wo per HOOP-gebied, 2000

	Land- bouw	Natuur	Tech- niek	Gezond- heid	Econo- mie	Recht	Gedrag en Maat- schappij	Taal en cultuur
	%							
Totaal	2	10	18	11	19	13	17	11
Autochtonen	3	10*	18	11*	18*	12	17*	11*
Niet-westerse allochtonen	0	12	15	12*	23	18	12	7
Westerse allochtonen	1	9*	16*	11*	17*	15	16*	13
Man	2	13	28	7	26	10	8	6
Autochtonen	2	13	29	7	26*	9	8*	6
Niet-westerse allochtonen	0	15*	24	10	31	13	6*	2
Westerse allochtonen	1	14*	25	8*	24*	12	8*	8*
Vrouw	3	7	6	15	11	16	26	16
Autochtonen	3	7*	6*	15*	11	15	27	16*
Niet-westerse allochtonen	1	9*	6*	15*	16	24	17	13
Westerse allochtonen	2*	4	8*	14*	10*	19	24*	19

* De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

Bron: Inspectie van Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.7

Doorstroom¹⁾ vwo-examinandi naar hbo per sector, 2000

	Agra- risch	Tech- nisch	Gezond- heids- zorg	Econo- misch	Sociaal- agogisch	Kunst	Pedago- gisch
	%						
Totaal	3	20	12	42	7	5	11
Autochtonen	3	20*	12	41	7*	5*	11
Niet-westerse allochtonen	0	18*	5	56	6*	5*	11*
Westerse allochtonen	1	20*	10*	48	8*	7	7
Man	2	39	3	45	2	4	5
Autochtonen	3	39*	3*	45*	2*	4	5*
Niet-westerse allochtonen	0*	30*	2*	56	1*	3*	7*
Westerse allochtonen	0	37*	2*	46*	3*	8	4*
Vrouw	3	7	18	40	11	5	16
Autochtonen	3	7*	19	39	11*	5*	16
Niet-westerse allochtonen	0*	6*	7	56	10*	6*	14*
Westerse allochtonen	1*	7*	16*	48	13*	6*	9

* De waarde wijkt niet significant af van de waarde van het naast hogere (vetgedrukte) aggregaat.

Bron: Inspectie van Onderwijs, CBS, IB-groep.

Tabel B.8

Brugklassers en uitkomsten cito-, entreetoets en kerstrapport

	TOTAAL	autoch- toon	Westers alloch- toon	niet- Westers alloch- toon	Antillen/ Aruba/ Suriname	Marokko	Turkije
cito basisschool	535	536	534	531	533	528	528
entreetoets	36	37	35	31	32	28	29
entree taal	12	13	12	11	12	10	11
entree rekenen	12	12	12	11	11	9	10
entree informatieverwerking	12	12	11	9	10	9	8
cijfer kerstrap. gymn/sport	7,1	7,2	7,1	7,0	6,9	7,1	6,9
cijfer kerstrap. Nederlands	7,0	7,1	7,0	6,8	6,8	6,9	6,7
cijfer kerstrap. wiskunde	6,9	6,9	6,7	6,6	6,6	6,5	6,6
cijfer kerstrap. Engels	7,1	7,1	7,3	7,3	7,2	7,2	7,1
cijfer kerstrap. biologie	7,1	7,2	7,0	6,9	6,9	6,8	6,7
cijfer kerstrap. techniek	7,1	7,1	7,0	6,9	6,9	6,8	6,9
cijfer kerstrap. verzorging	6,9	7,0	6,8	6,8	6,7	6,8	6,8

Bron: VOCL 1999, voorlopige cijfers.

C. Arbeid

Tabel C.1

Werkzame beroepsbevolking van 15–64 jaar naar enkele persoonskenmerken, 2000

	To- taal	Geslacht		Leeftijd					Opleidingsniveau		
		Man	Vrouw	15–24 jaar	25–34 jaar	35–44 jaar	45–54 jaar	55–64 jaar	Laag	Mid- del- baar	Hoog
Werkzame beroeps- bevolking	<i>x 1 000</i>										
Totaal	6 917	4 174	2 743	819	1 999	1 955	1 601	542	1 967	3 003	1 943
Autochtonen	5 833	3 515	2 318	688	1 646	1 646	1 380	472	1 587	2 610	1 635
Westerse allochtonen	624	366	259	60	178	176	156	54	166	239	218
Niet-westerse allochtonen w.o.	459	293	166	71	175	133	65	15	214	154	90
Turken	91	66	26	20	41	22	6	2	58	26	.
Marokkanen	59	44	15	11	22	18	4	3	37	16	.
Surinamers	135	73	62	13	48	44	25	5	53	53	29
Antillianen/Arubanen	42	23	19	10	14	10	6	.	17	13	11
Eerste generatie allochtonen											
Totaal eerste generatie	634	389	246	53	212	191	138	40	261	211	160
Westerse allochtonen	248	138	110	15	63	65	78	26	70	87	90
Niet-westerse allochtonen w.o.	387	251	136	39	149	125	61	14	191	124	70
Turken	74	54	20	9	36	22	6	2	49	19	.
Marokkanen	51	39	12	6	20	18	4	3	33	14	.
Surinamers	114	63	51	7	40	40	24	4	47	45	22
Antillianen/Arubanen	32	17	15	7	10	9	.	.	14	10	8
Tweede generatie allochtonen											
Totaal tweede generatie	448	270	179	78	141	118	82	29	119	182	147
Westerse allochtonen	376	227	149	45	115	110	78	27	96	153	128
Niet-westerse allochtonen	72	42	30	28	26	8	.	.	23	29	19

Tabel C.2

Netto arbeidsparticipatie van 15–64 jaar naar enkele persoonskenmerken, 2000

	To- taal	Geslacht		Leeftijd					Opleidingsniveau		
		Man	Vrouw	15–24 jaar	25–34 jaar	35–44 jaar	45–54 jaar	55–64 jaar	Laag	Mid- del- baar	Hoog
Netto arbeidsparticipatie	%										
Totaal	65	77	52	44	82	77	70	34	47	72	82
Autochtonen	67	79	54	47	85	80	72	35	50	73	83
Westerse allochtonen	63	75	51	42	80	75	69	32	47	66	78
Niet-westerse allochtonen w.o.	48	59	36	29	61	58	49	22	36	62	74
Turken	44	61	26	37	61	49	28	10	37	66	.
Marokkanen	34	48	19	22	48	52	20	19	28	54	.
Surinamers	63	72	55	35	74	77	65	27	48	74	87
Antillianen/Arubanen	55	61	50	40	67	68	58	.	43	62	79
Eerste generatie allochtonen											
Totaal eerste generatie	52	64	40	32	61	60	57	27	40	62	71
Westerse allochtonen	58	70	47	35	69	67	68	32	44	60	72
Niet-westerse allochtonen w.o.	49	61	36	31	59	57	48	20	38	63	71
Turken	45	63	25	42	59	49	28	10	38	66	.
Marokkanen	37	52	19	25	47	52	19	19	30	62	.
Surinamers	66	78	55	49	74	76	65	25	53	77	86
Antillianen/Arubanen	56	64	48	48	63	66	.	.	46	61	77
Tweede generatie allochtonen											
Totaal tweede generatie	61	71	51	36	86	80	71	33	41	68	84
Westerse allochtonen	66	77	55	45	88	80	70	32	49	70	83
Niet-westerse allochtonen	43	49	38	28	80	80	.	.	25	57	88

Bron: Enquête beroepsbevolking.

Tabel C.3

Werkloze personen van 15–64 jaar naar enkele persoonskenmerken, 2000

	To- taal	Geslacht		Leeftijd					Opleidingsniveau		
		Man	Vrouw	15–24 jaar	25–34 jaar	35–44 jaar	45–54 jaar	55–64 jaar	Laag	Mid- del- baar	Hoog
<i>x 1 000</i>											
Werkloze personen											
Totaal	270	114	156	60	69	70	55	16	120	96	54
Autochtonen	180	69	111	41	43	45	40	12	71	71	38
Westerse allochtonen	33	12	21	6	7	9	7	4	15	11	7
Niet-westerse allochtonen w.o.	57	33	24	13	19	17	7	1	34	14	9
Turken	9	6	4	2	3	2	.	.	7	1	.
Marokkanen	9	6	3	3	3	2	.	.	7	1	.
Surinamers	13	6	8	2	6	3	2	.	8	4	2
Antillianen/Arubanen	4	2	2	1	1	1	.	.	3	1	0
Eerste generatie allochtonen											
Totaal eerste generatie	68	36	32	5	23	21	12	3	37	19	13
Westerse allochtonen	18	6	12	2	5	5	4	2	8	6	4
Niet-westerse allochtonen w.o.	50	29	21	7	18	16	7	1	28	13	8
Turken	7	5	3	.	3	2	.	.	6	1	.
Marokkanen	8	5	2	.	3	2	.	.	6	1	.
Surinamers	11	5	6	.	5	3	2	.	6	3	2
Antillianen/Arubanen	3	1	2	.	1	.	.	.	2	1	.
Tweede generatie allochtonen											
Totaal tweede generatie	22	10	12	2	3	5	3	1	12	6	3
Westerse allochtonen	15	6	9	5	2	4	3	1	7	5	3
Niet-westerse allochtonen	7	4	3	5	1	.	.	.	5	1	0

Tabel C.4

Werkloosheidspercentages van 15–64 jaar naar enkele persoonskenmerken, 2000

	To- taal	Geslacht		Leeftijd					Opleidingsniveau		
		Man	Vrouw	15–24 jaar	25–34 jaar	35–44 jaar	45–54 jaar	55–64 jaar	Laag	Mid- del- baar	Hoog
%											
Werkloosheidspercentages											
Totaal	4	3	5	7	3	3	3	3	6	3	3
Autochtonen	3	2	5	6	3	3	3	2	4	3	2
Westerse allochtonen	5	3	7	9	4	5	4	6	8	4	3
Niet-westerse allochtonen w.o.	11	10	12	15	10	11	10	5	14	8	9
Turken	9	8	12	11	7	10	.	.	11	5	.
Marokkanen	13	12	15	20	13	11	.	.	17	6	.
Surinamers	9	7	11	16	11	7	7	.	12	7	6
Antillianen/Arubanen	8	8	9	10	6	8	.	.	13	6	3
Eerste generatie allochtonen											
Totaal	10	8	12	14	10	10	8	7	12	8	7
Westerse allochtonen	7	4	10	10	8	7	5	8	11	6	4
Niet-westerse allochtonen w.o.	11	10	13	16	11	11	11	6	13	9	11
Turken	9	8	12	.	8	10	.	.	10	7	.
Marokkanen	13	12	17	.	14	11	.	.	16	8	.
Surinamers	9	7	11	.	12	6	8	.	11	7	7
Antillianen/Arubanen	9	8	11	.	9	.	.	.	13	8	.
Tweede generatie allochtonen											
Totaal	5	3	6	11	2	4	4	4	9	3	2
Westerse allochtonen	4	3	6	9	2	4	4	4	7	3	2
Niet-westerse allochtonen	8	8	9	14	2	.	.	.	19	4	1

Bron: Enquête beroepsbevolking.

Tabel C.5

Arbeidsmarktpositie van personen van 15–64 jaar naar herkomstgroepering

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
	%						
Netto arbeidsparticipatie							
Autochtonen	58	60	61	62	64	66	67
Westerse allochtonen	54	55	56	58	60	62	63
Niet-westerse allochtonen w.o.	37	37	39	42	44	45	48
Turken	29	30	33	35	36	40	44
Marokkanen	29	29	30	35	36	37	34
Surinamers	47	49	52	53	58	58	63
Antillianen/Arubanen	43	44	46	45	49	53	55
Werkloosheid							
Autochtonen	7	7	6	5	4	3	3
Westerse allochtonen	11	11	10	9	6	5	5
Niet-westerse allochtonen w.o.	25	26	22	20	16	14	11
Turken	30	31	25	22	17	13	9
Marokkanen	29	32	29	21	20	18	13
Surinamers	19	19	16	14	12	10	9
Antillianen/Arubanen	22	23	21	21	15	13	8

Bron: Enquête beroepsbevolking.

D. Inkomen

Tabel D.1a

Huishoudens met laag inkomen naar herkomstgroepering, samenstelling van het huishouden, sociaal-economische categorie en leeftijd van de hoofdkostwinner, 1998

	Aantal huishoudens met 52 weken inkomen							
	totaal		autochtoon		westers allochtoon		niet-westers allochtoon	
	met laag inkomen		met laag inkomen		met laag inkomen		met laag inkomen	
	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%
Totaal aantal huishoudens								
Totaal	6 346,9	13,9	5 402,0	11,9	560,2	16,1	384,8	39,5
tot 45 jaar	2 892,1	14,8	2 379,7	11,7	237,3	18,0	275,1	38,5
45 tot 65 jaar	2 101,4	11,5	1 791,4	9,7	214,6	13,9	95,5	39,1
65 jaar en ouder	1 353,4	16,0	1 230,9	15,5	108,3	16,3	14,1	62,0
Actief								
Totaal	4 069,0	6,3	3 488,5	5,5	346,3	7,3	234,1	17,2
tot 45 jaar	2 583,6	7,9	2 188,7	6,8	204,9	9,6	190,0	18,6
45 tot 65 jaar	1 441,3	3,5	1 259,2	3,2	138,2	4,0	43,9	11,2
65 jaar en ouder	44,1	6,1	40,6	6,1	3,2	5,8	0,3	x
Pensioenontvanger								
Totaal	1 517,7	15,4	1 373,5	14,9	126,2	15,3	18,0	50,9
tot 45 jaar	11,8	29,2	8,9	25,0	1,2	31,2	1,8	49,3
45 tot 65 jaar	212,4	9,8	185,2	9,1	22,3	11,3	4,9	28,9
65 jaar en ouder	1 293,5	16,2	1 179,5	15,8	102,8	16,0	11,3	60,7
Uitkeringsontvanger								
Totaal	718,3	53,2	505,9	46,6	81,4	54,8	131,0	77,7
tot 45 jaar	274,9	76,9	164,3	73,0	28,3	78,8	82,3	84,0
45 tot 65 jaar	428,0	38,8	331,0	34,4	50,8	42,0	46,2	66,7
65 jaar en ouder	15,4	30,6	10,6	17,9	2,2	42,1	2,6	73,0
Eenpersoonshuishoudens								
Totaal	1 888,3	23,6	1 589,2	22,1	187,7	25,5	111,4	41,9
tot 45 jaar	753,0	19,6	599,8	16,7	73,4	23,4	79,8	37,3
45 tot 65 jaar	440,5	27,6	360,9	26,0	55,5	29,3	24,1	47,3
65 jaar en ouder	694,8	25,4	628,5	25,0	58,9	24,5	7,4	72,9
Actief								
Totaal	854,8	9,1	703,5	8,3	87,3	10,9	64,0	16,4
tot 45 jaar	642,7	9,7	526,7	8,6	61,3	12,4	54,8	17,6
45 tot 65 jaar	202,5	7,1	168,1	7,1	25,2	7,0	9,2	9,0
65 jaar en ouder	9,6	11,9	8,8	11,7	0,8	13,0	0,1	x

Tabel D.1a (slot)

Huishoudens met laag inkomen naar herkomstgroepering, samenstelling van het huishouden, sociaal-economische categorie en leeftijd van de hoofdkostwinner, 1998

	Aantal huishoudens met 52 weken inkomen							
	totaal		autochtoon		westers allochtoon		niet-westers allochtoon	
	met laag inkomen		met laag inkomen		met laag inkomen		met laag inkomen	
	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%
Pensioenontvanger								
Totaal	762,7	24,9	688,5	24,6	66,5	23,5	7,8	64,2
tot 45 jaar	1,9	45,3	1,4	44,4	0,3	40,8	0,2	56,3
45 tot 65 jaar	81,8	20,6	70,8	19,9	9,3	21,4	1,7	46,1
65 jaar en ouder	679,0	25,4	616,3	25,1	56,9	23,8	5,8	70,0
Uitkeringsontvanger								
Totaal	268,0	66,0	194,9	63,3	33,7	67,1	39,4	78,8
tot 45 jaar	107,7	77,7	71,2	76,2	11,7	80,1	24,7	80,8
45 tot 65 jaar	154,3	58,3	120,3	56,3	20,9	59,8	13,1	74,4
65 jaar en ouder	6,0	54,9	3,4	37,3	1,1	66,1	1,5	86,0

Bron: CBS Regionaal inkomensonderzoek 1998.

Tabel D.1b

Huishoudens met laag inkomen naar herkomstgroepering, samenstelling van het huishouden, sociaal-economische categorie en leeftijd van de hoofdkostwinner, 1998

	Aantal huishoudens met 52 weken inkomen							
	totaal		autochtoon		westers allochtoon		niet-westers allochtoon	
	met laag inkomen		met laag inkomen		met laag inkomen		met laag inkomen	
	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen								
Totaal	2 602,1	5,3	2 298,5	4,6	222,7	6,5	80,9	22,1
tot 45 jaar	756,9	4,2	652,5	3,4	60,0	5,8	44,3	15,3
45 tot 65 jaar	1 191,1	5,7	1 046,6	4,9	113,8	6,9	30,7	26,9
65 jaar en ouder	654,1	5,9	599,3	5,5	48,8	6,4	5,9	48,2
Actief								
Totaal	1 598,9	2,7	1 410,4	2,3	134,1	3,1	54,4	9,5
tot 45 jaar	726,4	3,2	631,3	2,6	56,2	4,0	38,9	10,3
45 tot 65 jaar	838,5	2,1	747,7	2,0	75,6	2,4	15,2	7,2
65 jaar en ouder	33,9	4,4	31,4	4,5	2,3	2,9	0,2	x
Pensioenontvanger								
Totaal	733,0	5,3	668,8	4,9	57,4	5,5	6,8	38,5
tot 45 jaar	1,2	17,0	1,0	17,5	0,1	x	0,1	x
45 tot 65 jaar	121,0	2,2	107,2	1,9	11,9	2,7	1,8	12,0
65 jaar en ouder	610,8	5,9	560,6	5,5	45,4	6,3	4,8	49,2
Uitkeringsontvanger								
Totaal	249,7	21,8	202,9	18,6	27,6	24,7	19,2	52,0
tot 45 jaar	22,6	36,2	15,2	29,4	2,5	43,5	5,0	53,2
45 tot 65 jaar	217,9	20,7	180,6	18,1	24,0	23,0	13,4	51,5
65 jaar en ouder	9,1	14,0	7,2	8,7	1,1	19,1	0,9	51,6
Meerpersoonshuishoudens met kinderen								
Totaal	1 856,6	16,2	1 514,3	12,2	149,8	18,6	192,5	45,5
tot 45 jaar	1 382,2	17,9	1 127,3	13,8	103,9	21,3	151,0	45,9
45 tot 65 jaar	469,8	11,0	383,9	7,4	45,3	12,5	40,6	43,4
65 jaar en ouder	4,6	26,2	3,1	17,8	0,6	18,5	0,8	63,6
Actief								
Totaal	1 615,3	8,5	1 374,6	7,3	125,0	9,4	115,7	21,4
tot 45 jaar	1 214,5	9,8	1 030,8	8,4	87,5	11,1	96,3	22,6
45 tot 65 jaar	400,3	4,6	343,4	4,0	37,5	5,3	19,4	15,4
65 jaar en ouder	0,5	x	0,4	x	0,1	x	x	x

Tabel D.1b (slot)

Huishoudens met laag inkomen naar herkomstgroepering, samenstelling van het huishouden, sociaal-economische categorie en leeftijd van de hoofdkostwinner, 1998

	Aantal huishoudens met 52 weken inkomen							
	totaal		autochtoon		westers allochtoon		niet-westers allochtoon	
	met laag inkomen		met laag inkomen		met laag inkomen		met laag inkomen	
	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	%
Pensioenontvanger								
Totaal	21,9	21,6	16,2	16,6	2,4	22,4	3,4	45,0
tot 45 jaar	8,6	27,3	6,5	21,8	0,7	30,6	1,4	51,1
45 tot 65 jaar	9,6	14,4	7,2	11,0	1,1	18,4	1,3	29,5
65 jaar en ouder	3,7	26,7	2,6	19,1	0,5	18,9	0,6	64,0
Uitkeringsontvanger								
Totaal	200,6	75,2	108,1	69,3	20,1	75,5	72,4	83,9
tot 45 jaar	144,5	82,7	77,9	78,6	14,1	83,8	52,6	88,4
45 tot 65 jaar	55,8	55,8	30,2	45,2	6,0	56,0	19,6	71,9
65 jaar en ouder	0,3	46,9	0,1	x	x	x	0,2	65,1

Bron: CBS Regionaal inkomensonderzoek 1998.

Tabel D.2

Aantal huishoudens met laag inkomen naar herkomstgroepering, 1998

	Aantal huishoudens	w.v. met laag inkomen
	<i>x 1 000</i>	%
Totaal	6 347	14
Nederland	5 402	12
Overige westerse landen	560	16
w.o.		
Voormalig Joegoslavië	21	39
Niet-westerse landen totaal	385	40
w.o.		
Turkije	76	39
Marokko	61	46
Suriname	114	32
Nederlandse Antillen en Aruba	32	35
Kaapverdië	6	30
Ethiopië	3	47
Irak	7	73
Iran	7	54
Somalië	7	63
Afghanistan	3	75
Vietnam	4	39
Ghana	5	29
Indonesië/voormalig Nederlands-Indië	191	13
China	7	54
Hongkong	5	46
Brazilië	1	27
Colombia	1	56
Dominicaanse Republiek	1	73
Egypte	4	45
Filipijnen	1	27
India	3	36
Pakistan	4	46
Zuid-Afrika	2	18
Overige niet-westerse landen	28	39

Bron: CBS Regionaal inkomensonderzoek 1998.

E. Uitkeringen

Tabel E.1

Personen met een uitkering van 15–64 jaar naar herkomstsgroepering, eind 1999¹⁾

	Totaal	Autoch- tonen	Westerse alloch- tonen	Niet-westerse Allochtonen					
				Totaal	Marok- kanen	Turken	Surina- mers	Antil- lianen/ Aru- banen	Overig
<i>x 1 000</i>									
<i>Personen met een uitkering²⁾</i>									
Totaal	1 507	1 118	156	233	47	60	48	18	60
15-39	456	295	40	121	24	31	21	10	35
40-64	1 051	824	115	112	23	29	27	7	26
Mannen	795	598	80	117	28	31	20	7	31
15-39	194	123	17	54	12	14	8	4	17
40-64	600	475	63	62	16	18	12	3	14
Vrouwen	712	520	76	116	19	29	28	11	29
15-39	262	172	24	66	12	18	13	6	18
40-64	451	349	52	50	8	11	15	4	12
<i>x 1 000</i>									
<i>Bevolking</i>									
Totaal	10 766	8 820	1 000	946	168	204	214	74	287
15-39	5 689	4 526	492	671	123	152	139	52	206
40-64	5 077	4 294	508	275	45	52	75	22	81
Mannen	5 460	4 475	494	492	91	107	102	36	155
15-39	2 894	2 306	241	347	65	79	66	26	111
40-64	2 566	2 169	252	145	26	28	36	10	44
Vrouwen	5 306	4 345	507	454	76	97	112	37	131
15-39	2 795	2 220	251	324	58	74	73	26	95
40-64	2 511	2 125	256	130	19	23	40	12	37
<i>Personen met een uitkering in % van de desbetreffende groep in de bevolking</i>									
Totaal	14	13	16	25	28	30	22	24	21
15-39	8	7	8	18	19	20	15	20	17
40-64	21	19	23	41	52	56	36	33	32
Mannen	15	13	16	24	30	29	19	19	20
15-39	7	5	7	16	18	17	12	16	15
40-64	23	22	25	43	60	63	33	29	32
Vrouwen	13	12	15	26	25	30	25	29	22
15-39	9	8	9	20	20	24	18	25	19
40-64	18	16	20	38	39	48	38	38	32

¹⁾ Betreft personen met een uitkering op 31 december 1999 en die teruggevonden konden worden in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) per 1 januari 2000.

²⁾ Betreft personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (WAO, WAZ of Wajong), bijstandsuitkering (ABW) of werkloosheidsuitkering (WW, IOAW of IOAZ).

Tabel E.2

Personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, eind 1999¹⁾

	Totaal	Autochtonen	Westerse allochtonen	Niet-westerse Allochtonen					Overig
				Totaal	Marokkanen	Turken	Surinamers	Antillianen/ Aru-banen	
<i>x 1 000</i>									
<i>Personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering</i>									
Totaal ²⁾	892	738	86	68	15	26	17	3	7
15-39	195	158	15	23	5	10	5	1	2
40-64	697	580	72	45	10	17	12	2	5
Mannen	523	432	49	42	12	16	8	2	4
15-39	88	71	7	11	3	4	2	1	1
40-64	435	362	42	31	9	12	6	1	3
Vrouwen	369	305	37	27	3	10	9	2	3
15-39	107	87	8	12	2	5	3	1	1
40-64	262	218	29	15	1	5	6	1	2
<i>Personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering in % van de desbetreffende groep in de bevolking</i>									
Totaal	8	8	9	7	9	13	8	4	2
15-39	3	3	3	3	4	6	3	2	1
40-64	14	14	14	16	22	32	16	9	6
Mannen	10	10	10	8	13	15	8	4	3
15-39	3	3	3	3	5	5	3	2	1
40-64	17	17	17	21	33	41	17	9	7
Vrouwen	7	7	7	6	4	11	8	4	2
15-39	4	4	3	4	4	7	4	2	1
40-64	10	10	11	11	6	22	16	8	4

¹⁾ Betreft personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering op 31 december 1999 en die teruggevonden konden worden in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) per 1 januari 2000.

²⁾ Betreft personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (WAO, WAZ of Wajong).

Tabel E.3

Personen met een bijstandsuitkering van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, eind 1999¹⁾

	Totaal	Autoch-tonen	Westerse alloch-tonen	Niet-westerse Allochtonen					
				Totaal	Marok-kanen	Turken	Surina-mers	Antil-lianen/ Aru-banen	Overig
<i>x 1 000</i>									
Totaal	418	223	48	147	29	28	27	14	49
15-39	200	93	20	87	17	18	14	9	30
40-64	218	130	28	60	12	11	13	5	19
Mannen	163	79	18	65	14	13	10	5	24
15-39	78	33	8	37	8	7	5	3	14
40-64	85	46	11	28	7	6	5	2	10
Vrouwen	255	144	29	82	15	16	17	9	25
15-39	122	60	12	50	9	10	9	5	16
40-64	133	84	17	32	6	5	8	3	10
<i>Personen met bijstand in % van de desbetreffende groep in de bevolking</i>									
Totaal	4	3	5	16	17	14	13	19	17
15-39	4	2	4	13	13	12	10	17	15
40-64	4	3	5	22	27	21	17	22	24
Mannen	3	2	4	13	15	12	10	14	15
15-39	3	1	3	11	12	9	8	13	13
40-64	3	2	4	19	25	19	13	16	22
Vrouwen	5	3	6	18	19	16	16	23	19
15-39	4	3	5	15	15	14	13	21	17
40-64	5	4	7	25	30	23	20	28	26

¹⁾ Betreft personen met een bijstandsuitkering op 31 december 1999 en die teruggevonden konden worden in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) per 1 januari 2000.

Tabel E.4

Personen met een WW-uitkering van 15–64 jaar naar herkomstgroepering, eind 1999¹⁾

	Totaal	Autoch-tonen	Westerse alloch-tonen	Niet-westerse Allochtonen					
				Totaal	Marok-kanen	Turken	Surina-mers	Antil-lianen/ Aru-banen	Overig
<i>x 1 000</i>									
<i>Personen met een WW-uitkering</i>									
Totaal	205	161	23	22	4	7	5	1	5
15-39	71	51	7	13	2	5	2	1	3
40-64	134	109	16	8	1	2	2	1	2
Mannen	115	89	13	13	3	4	2	1	3
15-39	32	22	3	7	2	3	1	0	2
40-64	83	67	10	6	1	1	1	0	1
Vrouwen	90	71	10	9	1	3	3	1	2
15-39	39	29	4	6	1	3	1	0	1
40-64	51	42	6	3	0	1	1	0	1
<i>Personen met een WW-uitkering in % van de desbetreffende groep in de bevolking</i>									
Totaal	2	2	2	2	2	3	2	2	2
15-39	1	1	1	2	2	3	2	1	1
40-64	3	3	3	3	3	4	3	3	3
Mannen	2	2	3	3	3	4	2	2	2
15-39	1	1	1	2	2	3	2	1	2
40-64	3	3	4	4	5	5	3	4	3
Vrouwen	2	2	2	2	1	3	2	2	1
15-39	1	1	1	2	1	3	2	1	1
40-64	2	2	2	2	1	2	3	2	2

¹⁾ Betreft personen met een WW-uitkering op 31 december 1999 en die teruggevonden konden worden in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) per 1 januari 2000.

Tabel E.5

Bevolking en personen met een uitkering van 15–64 jaar naar herkomstgroep, eind 1999

	Bevolking	Personen met een uitkering naar soort uitkering					
		totaal ³⁾	totaal	arbeids- onge- schikt- heid	bijstand	WW	IOAW/ IOAZ
		<i>x 1 000</i>	%	<i>x 1 000</i>	<i>x 1 000</i>	<i>x 1 000</i>	<i>x 1 000</i>
Totaal	10 766	1 538	14	915	425	206	43
w.o. Herkomstgroep onbekend ¹⁾		31		23	7	1	0
Autochtonen	8 820	1 118	13	738	223	161	35
Allochtonen	1 946	388	20	154	195	45	8
Westerse landen	1 000	156	16	86	48	23	4
w.v.							
Indonesië	319	41	13	22	12	7	1
voormalig Joegoslavië	49	12	25	3	8	1	0
Italië	27	5	17	2	1	1	0
Spanje	23	4	17	2	1	1	0
overig westers ²⁾	582	94	16	57	26	13	3
Niet-westerse landen	946	232	25	68	147	22	4
w.v.							
Marokko	168	47	28	15	29	4	1
Turkije	204	60	30	26	28	7	2
Suriname	214	48	22	17	27	5	0
Nederlandse Antillen en Aruba	74	18	24	3	14	1	0
Irak	23	8	36	0	8	0	0
Iran	17	5	26	0	4	0	0
China en Tibet	21	3	15	0	3	0	0
Afghanistan	13	4	32	0	4	0	0
Somalië	17	6	37	0	6	0	0
overig niet-westers ²⁾	196	33	17	6	24	4	1

¹⁾ Betreft personen van wie de herkomstgroepering onbekend is, doordat zij in het buitenland wonen of door een andere oorzaak niet in de Gemeentelijke Basisadministratie kunnen worden teruggevonden.

²⁾ Verschil tussen totaal en bekende landen.

³⁾ Omdat sommige personen meer dan één uitkering hebben en een aantal personen met een uitkering in het buitenland woont zijn de hier gepubliceerde totaalcijfers iets lager dan eerder gepubliceerde cijfers over het aantal uitkeringen.

Begrippen

Allochtonen

Om te bepalen of iemand autochtoon of allochtoon is, gebruikt het CBS gegevens over zijn geboorteland en dat van zijn ouders.

In deze publicatie worden doorgaans tot de allochtonen gerekend allen die in Nederland woonachtig zijn en:

- zelf in het buitenland zijn geboren met minstens één in het buitenland geboren ouder (1e generatie);
- zelf in Nederland zijn geboren met eveneens minstens één in het buitenland geboren ouder (2e generatie).

Kort geformuleerd is de definitie:

‘Een allochtoon is een persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren’.

In het buitenland geboren personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren worden in deze definitie niet tot de allochtonen gerekend maar tot de autochtonen, omdat zij in veel opzichten op autochtonen lijken. In het integratiebeleid etnische minderheden van de Nederlandse overheid worden deze personen wél tot de etnische minderheden gerekend. Binnen de deelcategorie ‘niet-westers’ zijn zij echter slechts een kleine groep. (zie ook herkomstgroepering)

Bovenstaande definitie van allochtonen is in 1999 vastgesteld als standaard voor CBS-publicaties. Bij de onderwijsstatistieken gelden afwijkende definities, die zijn gebaseerd op specifieke regelgeving (Cumi-leerlingen, allochtonen in de Basiseducatie).

Onder ‘in Nederland woonachtige personen’ moet in de regel worden verstaan: personen die legaal in Nederland verblijven en zijn opgenomen in de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA).

Asielmigranten

Asielzoekers, statushouders en uitgenodigde vluchtelingen die opgenomen zijn in het bevolkingsregister.

Asielverzoek

Schriftelijke wens om in de zin van het Verdrag van Genève van 1951 als vluchteling te worden erkend. In Nederland wordt tevens een aanvraag ingediend voor een vergunning tot verblijf om humanitaire redenen.

Asielzoekers

Personen die in Nederland een aanvraag om toelating als vluchteling hebben ingediend.

Beroepsbevolking

Tot de beroepsbevolking van 15-64 jaar worden gerekend:

- personen die ten minste 12 uur per week werken, of
- personen die werk hebben aanvaard waardoor ze ten minste 12 uur per week gaan werken, of
- personen die verklaren ten minste 12 uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste 12 uur per week te vinden.

Van de beroepsbevolking worden personen die ten minste 12 uur per week werken tot de *werkzame beroepsbevolking* gerekend en degenen die niet of minder dan 12 uur werken tot de *werkloze beroepsbevolking*.

Besteedbaar inkomen

Het besteedbaar inkomen is het bruto-inkomen verminderd met de premies sociale zekerheid en andere betaalde overdrachten (o.a. alimentatie voor ex-partner) en de loon-, inkomsten- en vermogensbelasting. Het bruto-inkomen omvat winst uit onderneming, bruto-inkomsten uit arbeid, inkomsten uit vermogen en bruto-ontvangen overdrachten (zoals uitkeringen in verband met werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en pensioen).

Tot het huishoudensinkomen wordt het inkomen gerekend van alle personen in het huishouden.

Bevolkingsstatistieken

De samenstelling van de bevolking naar geslacht, leeftijd, burgerlijke staat, nationaliteit en geboorteland aan het begin van het jaar. De gegevens hebben betrekking op personen die ingeschreven zijn in een persoonsregister en worden verstrekt door de gemeenten.

Brugklassers

Het hoofdstuk over brugklassers is gebaseerd op de gegevens uit het schoolloopbaanonderzoek Voortgezet Onderwijs Cohort 1999 (VOCL '99) dat het CBS samen met het Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling (GION) uitvoert. Dit onderzoek is gehouden onder 19.139 leerlingen die in 1999/2000 in de brugklas zaten. Deze leerlingen worden gevolgd gedurende hun middelbare schoolcarrière en hun eerste schreden op de arbeidsmarkt.

Niet alleen aan de leerlingen worden vragen gesteld, maar ook aan hun ouders en aan docenten. Met de interpretatie van de antwoorden moet enige voorzichtigheid betracht worden, omdat de neiging kan bestaan tot sociaal wenselijke antwoorden.

Dit cohort is het zesde in de traditie van de voortgezet onderwijs cohortonderzoeken, waarvan het eerste (het zogenaamde 'van Heekcohort') is begonnen in 1965. Daarna zijn er cohorten gestart in 1977, 1983, 1989 en in 1993.

Bruto arbeidsparticipatie

De bruto arbeidsparticipatie of participatiegraad laat zien welk gedeelte van de bevolking van 15–64 jaar beschikbaar is voor de arbeidsmarkt (d.w.z. voor ten minste 12 uur per week betaald werk hebben of 12 uur per week willen gaan werken) en dus behoort tot de beroepsbevolking.

Cumi-leerlingen

Hiermee worden leerlingen in het onderwijs bedoeld die tot bepaalde culturele minderheden behoren. Het zijn kinderen van wie de ouders behoren tot de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden of afkomstig zijn van een niet-Engelstalig land buiten Europa met uitzondering van Indonesië (zie ook 'leerlingenstatistiek').

Doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden

Tot de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden behoren alle in ons land woonachtige personen die geboren zijn in Turkije, Marokko, Suriname, de Nederlandse Antillen, Aruba, Griekenland, Italië, voormalig Joegoslavië, Portugal, Spanje, Kaapverdië en Tunesië, alsmede de in ons land woonachtige kinderen van genoemde personen. Daarnaast behoren de in ons land verblijvende Molukkers, vluchtelingen (statushouders), woonwagenbewoners en zigeuners tot de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden.

De doelgroepen van dit beleid zijn door de regering vastgesteld in de Minderhedennota van 15 september 1983.

Doelgroepen van de Wet SAMEN

Tot de doelgroepen van de Wet Stimulering Arbeidsdeelname Minderheden (SAMEN) behoren met ingang van 1 januari 1998 alle in ons land woonachtige personen die geboren zijn in voormalig Joegoslavië, Turkije, Zuid- en Midden-Amerika, Afrika, Azië (inclusief de Molukken, met uitzondering van Japan en voormalig Nederlands-Indië). Ook de in ons land woonachtige kinderen van genoemde personen behoren tot de doelgroepen van de Wet SAMEN.

De doelgroepen worden vastgesteld door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

1.9 leerling

1. Een leerling is een zogenoemde '1.9 leerling' als geldt dat:
vader of moeder of verzorger/-ster heeft als opleiding maximaal VBO en
2. de meest verdienende ouder/verzorger is arbeider of heeft geen inkomen uit arbeid en
3. één van de ouders behoort tot de doelgroepen van het integratiebeleid etnische minderheden of afkomstig is van een niet-Engelstalig land buiten Europa met uitzondering van Indonesië.

Eerste generatie allochtonen

Alle in ons land woonachtige personen die niet in Nederland zijn geboren en ten minste één in het buitenland geboren ouder hebben.

Enquête Beroepsbevolking (EBB)

De EBB is een doorlopend steekproefonderzoek onder personen die woonachtig zijn in Nederland met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen. Als gevolg van de wijze van steekproeftrekking is bij de EBB vooraf niet bekend of op een adres personen van allochtone herkomst wonen. Daarom wordt aan de respondenten het geboorteland gevraagd. Met ingang van de EBB 1994 wordt ook gevraagd naar het geboorteland van de ouders.

Examenresultaten

De gepresenteerde resultaten vormen een onderdeel van de uitkomsten van een lopend onderzoek dat het CBS uitvoert in het kader van gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid. Het onderzoek wordt gefinancierd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

De gegevens zijn gebaseerd op het examenresultatenregister van de Informatie Beheergroep (IBG). Deze registratie bevat alle examengegevens van circa 90% van de totale groep eindexamenkandidaten. De gegevens over de herkomstgroepering komen uit de gemeentelijke basisadministratie (GBA). De gegevens uit beide bestanden zijn samengevoegd en opgehoogd tot de totale populatie eindexamenkandidaten. Door koppeling van bestanden kan echter selectiviteit naar herkomstgroepering optreden. Het absolute aantal allochtonen kan hierdoor iets onderschat zijn.

Het voortgezet algemeen volwassenen onderwijs (vavo) is in de analyses buiten beschouwing gelaten. Ook de opleidingen die vallen onder het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij en overige landbouwopleidingen behoren niet de onderzoekspopulatie.

Het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo) is inclusief het leerwegondersteunend onderwijs lwoo. In de bestanden is het onderscheid tussen deze twee onderwijsvormen niet te maken.

Met doorstroom van eindexamenkandidaten wordt de doorstroom uit het examenjaar naar vervolgonderwijs bedoeld. Leerlingen die na het eindexamen een jaar iets anders gaan doen en daarna doorstromen naar vervolgonderwijs zijn dus niet waargenomen.

De doorstroom werd bepaald door het examenresultatenregister te koppelen aan het lesgeldregister en het centraal register inschrijvingen hoger onderwijs, beide bestanden afkomstig van de Informatie Beheergroep. Uit het lesgeldregister kan worden bepaald of een leerling zich het volgende schooljaar heeft ingeschreven in het voortgezet onderwijs, danwel de voltijd beroepsopleidende leerweg (bol). Helaas konden leerlingen die doorstromen naar de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) danwel de deeltijd beroepsopleidende leerweg niet worden waargenomen. Bij de doorstroom naar het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs werden zowel voltijd- als deeltijdstudenten meegenomen.

Gezinsherenigende migratie

Bij gezinsherenigende migratie gaat het om gezinnen die al voor de immigratie bestonden, waarbij één of meer gezinsleden zich bij al langer in Nederland woonachtige gezinsleden voegen.

Gezinsvormende migratie

Van gezinsvormende migratie is sprake als men zich in Nederland vestigt met het oog op een huwelijk of niet-gehuwd samenwonen.

Grote-stedenbeleid

De vijftientwintig gemeenten die in 1997 waren betrokken in het 'grote-stedenbeleid' zijn de volgende: Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage, Utrecht (de G4) en verder Groningen, Nijmegen, Eindhoven, Arnhem, Enschede, Tilburg, Breda, Almelo, 's-Hertogenbosch, Maastricht, Leeuwarden, Deventer, Zwolle, Hengelo, Helmond, Dordrecht, Heerlen, Haarlem, Leiden, Schiedam en Venlo (de G21).

Deze gemeenten krijgen extra geld om diensten in te kopen bij Arbeidsvoorziening (bijvoorbeeld scholing of sollicitatietraining) ten behoeve van moeilijk plaatsbare uitkeringsgerechtigden.

Herkomstgroepering

Indeling van allochtonen geschiedt op basis van het geboorteland van henzelf en van hun ouders.

In aanvulling op de standaarddefinitie van allochtonen (zie aldaar) gebruikt het CBS ook een vaste indeling van allochtonen naar herkomstgroepering.

Gezien de grote verschillen in sociaal-economische en -culturele situatie worden steeds twee hoofdcategorieën naar herkomstgroepering onderscheiden: westerse en niet-westerse allochtonen.

Westerse allochtonen: Europa (excl. Turkije), Noord-Amerika, Japan, Oceanië en Indonesië.

Niet-westerse allochtonen: Afrika, Azië (excl. Japan en Indonesië), Zuid-Amerika en Turkije.

Binnen de groep niet-westerse allochtonen worden zoveel mogelijk ook nog vier grote doelgroepen van het minderhedenbeleid van de overheid onderscheiden, te weten Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen. Afhankelijk van mogelijkheden en doel worden soms meer herkomstlanden onderscheiden.

De verschillen met de indelingen van doelgroepen van het minderhedenbeleid zijn beperkt.

De doelgroep van de Wet SAMEN van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid omvat de gehele categorie niet-westers plus het voormalige Joegoslavië dat onder 'westers' valt.

De doelgroepen van het integratiebeleid minderheden van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, voor zover deze zijn af te bakenen via het geboorteland, omvatten de vier onderscheiden herkomstlanden binnen niet-westers, verder Tunesië en Kaapverdië, die zijn ondergebracht bij 'overige niet-westers' en tot slot Zuid-Europa en het voormalige Joegoslavië die onder 'westers' vallen.

Bij het bepalen van het land van herkomst wordt prioriteit gegeven aan het geboorteland van de persoon zelf. Is dat Nederland dan wordt vervolgens gekeken naar het geboorteland van de moeder. Is dat ook Nederland dan is tot slot het geboorteland van de vader bepalend. Uitzondering hierop zijn degenen die zelf in het buitenland zijn geboren, maar twee in Nederland geboren ouders hebben. Deze personen worden op basis van de definitie van allochtonen door het CBS tot de autochtonen gerekend, maar door de ministeries van BZK en SZW tot de doelgroepen van het minderhedenbeleid.

Een ander klein maar wezenlijk verschil met de werkwijze van de ministeries is dat in hun procedure (de zogenaamde BiZA-methode) gekeken wordt of het geboorteland een doelgroepland is, terwijl het CBS alleen kijkt of het een buitenland is. Zodra volgens de CBS-methode een geboorteland buitenland is, is dat het land van herkomst van de betreffende persoon. In de procedure van de ministeries wordt pas gestopt als een geboorteland niet alleen buitenland is, maar ook doelgroepland van het minderhedenbeleid. Deze methode leidt voor sommige mensen bij een andere afbakening van doelgroeplanden tot een ander herkomstland. De CBS-methode leidt steeds tot hetzelfde herkomstland.

Immigranten

Personen die aangifte doen van het feit dat zij zich voor een bepaalde tijd in Nederland vestigen. Aan het inschrijvingscriterium wordt voldaan indien de verwachte verblijfsduur in Nederland in het halfjaar volgend op de vestiging ten minste vier maanden bedraagt.

Inkomens Panel Onderzoek (IPO)

Het IPO verschaft de gegevens voor de Inkomensstatistiek. Vanaf 1989 bedraagt de steekproefomvang ongeveer 75 duizend huishoudens met in totaal 220 duizend individuen. De administraties van de belastingen vormen de voornaamste bron van de gegevens. Deze zijn aangevuld met administratieve gegevens over individuele huursubsidie en studiefinanciering. Kinderbijslag en diverse sociale premies zijn berekend.

Integratiebeleid etnische minderheden

Beleid van de overheid gericht op een gelijkwaardige plaats en volwaardige ontplooiingskansen van etnische minderheden in onze samenleving. De doelstelling van dit beleid is gerealiseerd op het moment dat de desbetreffende doelgroepen van het beleid een evenredig aandeel hebben in de verdeling van 'maatschappelijke goederen' als arbeid, onderwijs en huisvesting.

(zie ook minderheidsgroepering en doelgroepen het integratiebeleid etnische minderheden).

Laag inkomen

De lage-inkomensgrens is vastgesteld op basis van het bijstandsniveau van een alleenstaande vanaf 1977. In deze periode was de koopkracht van de bijstand in 1979 het hoogst. Dit niveau is als uitgangspunt gekozen. Hiermee wordt bereikt, dat de sociale minima in alle onderzoeksjaren tot de huishoudens met een laag inkomen worden gerekend. De grens wordt elk jaar aangepast aan de prijsontwikkeling. Zo vertegenwoordigt de grens voor alle jaren een welvaartsniveau dat overeenkomt met de koopkracht van een bijstandsuitkering in 1979. Verder is rekening gehouden met het aantal mensen dat afhankelijk is van het inkomen. Zo heeft een echtpaar een hoger inkomen nodig dan een alleenstaande om op een vergelijkbaar welvaartsniveau te komen. De lage-inkomensgrens is dan ook afgestemd op het type huishouden. Voor de meeste voorkomende typen huishoudens bedroeg de lage inkomensgrens in 1998 (nettomaandinkomen exclusief huursubsidie): 1 660 gulden (alleenstaande), 2 230 gulden (echtpaar zonder kinderen), 2 730 gulden (echtpaar met één kind), 2 980 gulden (echtpaar met twee kinderen), 2 130 gulden (eenoudergezin met één kind) en 2 480 gulden (eenoudergezin met twee kinderen).

Leerlingenstatistiek

De gegevensverzameling voor de statistiek van allochtone leerlingen vindt plaats door middel van vragenlijsten die aan alle onderwijsinstellingen in het reguliere onderwijs worden toegestuurd, met uitzondering van de niet-Nederlandse scholen in ons land.

Leerlingenstatistiek

De gegevensverzameling voor de statistiek van allochtone leerlingen vindt plaats door middel van vragenlijsten die aan alle onderwijsinstellingen in het reguliere onderwijs worden toegestuurd, met uitzondering van de niet-Nederlandse scholen in ons land.

Minderheden

Die allochtone groeperingen die in onze samenleving in een achterstandssituatie verkeren en daarom tot de doelgroepen van het minderhedenbeleid van de overheid worden gerekend (ministeries van BZK en SZW). Met name gaat het hierbij om achterstanden bij arbeid, onderwijs en huisvesting. (zie ook 'allochtonen', 'herkomstgroeperingen' en 'Wet SAMEN').

Netto arbeidsparticipatie

De netto arbeidsparticipatie of arbeidsdeelname toont aan welk gedeelte van de bevolking van 15-64 jaar daadwerkelijk betaald werk heeft van minstens 12 uur per week en dus behoort tot de werkzame beroepsbevolking.

Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS)

Vanaf 1997 zijn diverse afzonderlijke onderzoeken op het terrein van de leefsituatie geïntegreerd in het Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS), een groot steekproefonderzoek. De kern ervan bestaat uit een basisvragenlijst met vragen over sociaal-economische en demografische kenmerken en enkele hoofdindicatoren van de leefsituatie. Het basisgedeelte wordt vervolgens gesplitst in een aantal deelsteekproeven voor verdere inhoudelijke onderzoeken over gezondheid, criminaliteit, arbeidsomstandigheden, milieu, wonen, politiek, tijdsbesteding en maatschappelijke participatie.

Segregatie-index personen binnen gemeenten

Voor het bepalen van de segregatie-index per gemeente is iedere gemeente verdeeld in postcodegebieden. De segregatie-index S van een gemeente wordt gegeven door de formule:

$$S = 0,5 * \sum_{i=1}^n \left| \frac{a_i}{A} - \frac{o_i}{O} \right| * 100$$

Waarin a_i en A het aantal niet-westerse allochtonen in postcodegebied i , respectievelijk de hele gemeente voorstellen en o_i en O het aantal overige inwoners in postcodegebied i en de hele gemeente. Als de niet-westerse allochtonen en de overige inwoners op dezelfde manier verdeeld zijn over de postcodegebieden, is de segregatie-index van de gemeente gelijk aan 0. Zijn alle niet-westerse allochtonen geconcentreerd in postcodegebieden waarin geen overige inwoners voorkomen, dan is de segregatie-index gelijk aan 100. De index kan geïnterpreteerd worden als het percentage niet-westerse allochtonen dat zou moeten verhuizen om een gelijkmatige spreiding over de gemeente te krijgen.

Bij het vergelijken van de gemeentelijke segregatie-indices zijn alleen gemeenten met meer dan 50 duizend inwoners en met meer dan 5% niet-westerse allochtonen meegenomen. Het berekenen van een segregatie-index voor een gemeente is namelijk alleen zinvol indien er voldoende postcodegebieden binnen een gemeente zijn en er een relatief grote groep allochtonen in die gemeente woont. Postcodegebieden met minder dan 100 inwoners zijn niet meegenomen.

Segregatie-index huishoudens voor heel Nederland

Voor het bepalen van de segregatie-index is Nederland verdeeld in vierkanten van 500 bij 500 meter. De segregatie-index S van een gebied wordt gegeven door de formule:

$$S = 0,5 * \sum_{i=1}^n \left| \frac{x_i}{X} - \frac{y_i}{Y} \right| * 100$$

waarbij x_i en X het aantal huishoudens met een bepaald kenmerk in vierkant i , respectievelijk in Nederland voorstellen en y_i en Y het aantal overige huishoudens in vierkant i , respectievelijk in Nederland. Als de huishoudens met het bepaalde kenmerk en de overige huishoudens op dezelfde manier verdeeld zijn over de vierkanten, is de segregatie-index gelijk aan 0. Zijn alle huishoudens met het bepaalde kenmerk geconcentreerd in vierkanten waar geen andere huishoudens voorkomen, dan is de segregatie-index gelijk aan 100. De index kan geïnterpreteerd worden als het percentage huishoudens met het bepaalde kenmerk dat zou moeten verhuizen om een gelijke spreiding van deze huishoudens te krijgen.

Vooraf in landelijke gebieden zijn er nogal wat vierkanten waar geen of weinig huishoudens wonen. Daarom zijn alleen vierkanten met minimaal 100 huishoudens in de analyse betrokken.

Statistiek Basiseducatie

De gegevens over basiseducatie worden verkregen via twee jaarlijkse enquêtes onder alle instellingen voor basiseducatie. De instellingen ontvangen in januari en mei een enquêteformulier. In deze enquêtes wordt informatie gevraagd over de beschikbare cursussen, de deelnemers, de financiering en de personele sterkte. De onderzoeksperiode betreft telkens een kalenderjaar.

Tweede generatie allochtonen

Alle in ons land woonachtige personen die in Nederland zijn geboren, maar ten minste één ouder hebben die buiten Nederland is geboren.

Uitkeringen:

De uitkomsten betreffen in Nederland wonende personen met een van de volgende uitkeringen:

- arbeidsongeschiktheidsuitkering krachtens de WAO, WAZ of Wajong;
- bijstandsuitkering op grond van de ABW;
- werkloosheidsuitkeringen krachtens de WW;
- wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en de wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ).

De uitkomsten zijn samengesteld door gegevens over uitkeringsontvangers te combineren met informatie uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). De GBA bevat informatie over het geboorteland van de persoon zelf en van beide ouders.

Voor uitkeringen krachtens de ABW, IOAW of IOAZ geldt het volgende. Indien de uitkering aan een paar is verstrekt, is zowel de aanvrager van de uitkering als de partner meegeteld. In beginsel ontvangen aanvrager en partner ieder de helft van de uitkering. Omdat sommige personen meer dan één uitkering hebben en een aantal personen met een uitkering in het buitenland woont zijn de hier gepubliceerde totaalcijfers iets lager dan eerder gepubliceerde cijfers over het aantal uitkeringen.

Vier grote steden

De gemeenten Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht.

Vluchtelingenlanden

Afghanistan, Ethiopië, Ghana, Irak, Iran, Somalië, Sri Lanka en Vietnam.

Vruchtbaarheid (Total Fertility Rate)

De Total Fertility Rate (TFR) drukt het gemiddeld aantal kinderen uit dat vrouwen zouden krijgen als de in een bepaald jaar waargenomen leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers over een langere periode zouden gelden. De TFR is dus een maat voor het gemiddeld kindertal. Er zijn echter allerlei omstandigheden die deze interpretatie kunnen bemoeilijken. Als bijvoorbeeld generaties vrouwen het krijgen van kinderen uitstellen, dan daalt de TFR. Dit betekent niet dat het gemiddeld kindertal daadwerkelijk afneemt. Bij 'inhaal' zal de TFR in latere jaren weer stijgen.

Werkloosheidspercentage

De werkloze beroepsbevolking in procenten van de beroepsbevolking.

Werkloze beroepsbevolking

Alle mensen zonder werk (of met werk van minder dan twaalf uur per week) die minstens twaalf uur per week willen werken, daarvoor direct beschikbaar zijn en bovendien actief zoeken naar werk. In deze publicatie komt alleen de werkloze beroepsbevolking van 15–64 jaar aan de orde.

Werkzame beroepsbevolking

Alle mensen die ten minste twaalf uur per week werken (werknemers, zelfstandigen en meewerkende gezinsleden). In deze publicatie komt alleen de werkzame beroepsbevolking van 15–64 jaar aan de orde.

Wet SAMEN

De Wet Stimulering arbeidsdeelname minderheden (de Wet SAMEN) moet bevorderen dat het aantal werknemers uit de etnische minderheden binnen ondernemingen en instellingen een evenredige afspiegeling gaat vormen van het arbeidsaanbod in de regio (de 18 regio's van de arbeidsvoorziening). De werkgever is verplicht jaarlijks te melden hoeveel werknemers hij heeft uit de doelgroep. Als er te weinig mensen uit de doelgroep bij hem werken moet de werkgever ook aangeven wat hij gaat doen om dat aantal te verhogen.

De Wet SAMEN is per 1 januari 1998 in werking getreden en is in feite een gewijzigde 'Wet bevordering evenredige arbeidsdeelname allochtonen' (WBEEA).